

ОДБРАНА

МАГАЗИН МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ СЦГ

Тема

**РЕФОРМА СИСТЕМА
ОДБРАНЕ**

Досије

**ЗА БЕЗБЕДНИЈИ
БАЛКАН**

Специјални прилог

КОСОВО И МЕТОХИЈА
ИСТОРИЈА, ПОЛИТИКА И СУДБИНА

Новинско-издавачки центар

ВОЈСКА

ПРЕПОРУЧУЈЕ
КАПИТАЛНО
ИЗДАЊЕ

ЗЕМЉА ЖИВИХ

310116

Аутори: Владимир Стојанчевић, Љубодраг Динић и Ђорђе Борозан

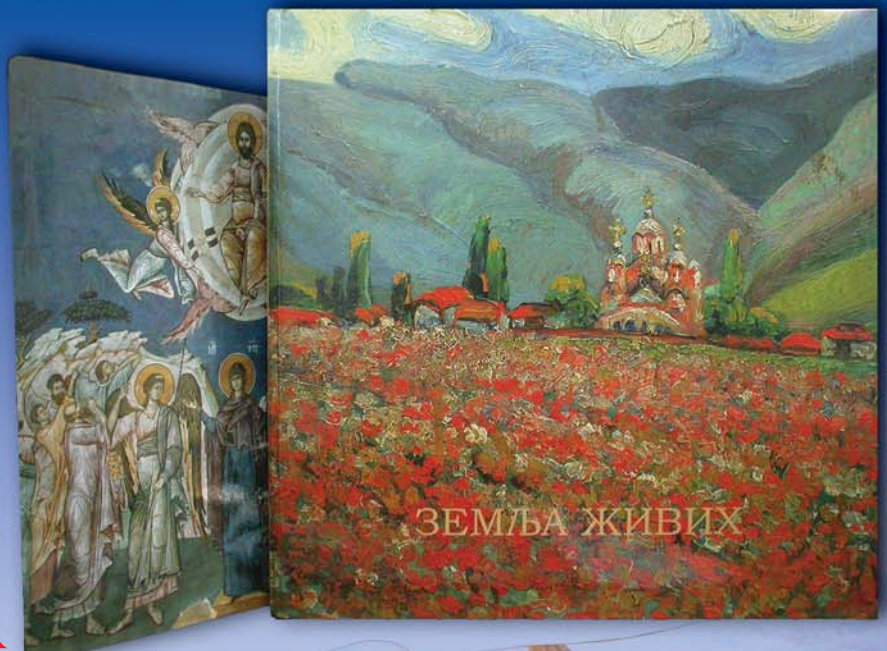
Угледни аутори Владимир Стојанчевић, Љубодраг Динић и Ђорђе Борозан написали су текст за репрезентативно издање „ЗЕМЉА ЖИВИХ” који је дат у двојезичном слогу на српском и енглеском језику. Писан је на темељу потврђених чињеница и поткрепљен до сада необјављиваним историјским документима који појашњавају сложеност теме.

Реч је о генези српско-албанског односа у 19. и 20. веку. Корени садашњих (не)прилика дубоки су више од две стотине година и неопходно је добро их изучити како би неке актуелне појаве биле много јасније. Прецизан научни приступ теми, јасна методологија истраживања и свима разумљива писана реч јесу додатне вредности књиге која садржи поуке и за наредне генерације. Благослов за штампање књиге дао је Патријарх српски господин Павле.

Књига је врхунски опремљена, у тврдом повезу, смештена у кутију, обима 372 стране, формата 28,3 x 29 цм. Цена књиге је 7.560,00 динара.

Наручбеницу и примерак уплатнице послати на адресу: НИЦ „Војска”, Катанићева 15, 11000 Београд.

Књига се може набавити и у нашој књижари – у Београду, Васина 22

НИЦ „Војска”, Катанићева 15, 11000 Београд тел: 011/3401-227, телефакс: 011/3615-488. жиро-рачун: 840-49849-58

НАРУЧБЕНИЦА

Наручујем ..... примерака књиге: „ЗЕМЉА ЖИВИХ”

по укупној цени од 7.560,00 динара.

Књиге ћу платити (заокружити број): 1) одједном (плаћање унапред)
2) на кредит у ..... месечних рата (највише 6)
по ..... динара, уз оверену административну забрану.

Код плаћања унапред уз наручбеницу послати доказ о уплати целокупног износа увећаног за поштарину у износу 200 динара. Купци на кредит достављају административну забрану (обаразац се добија од НИЦ „Војска”) оверену у Војној пошти или предузећу у коме су запослени.

Рекламације у случају неуручивања књига примамо у року од 30 дана.

Купац.....
(име, очево име, презиме)

Матични број грађана ..... Број личне карте .....
издате у МУП .....

Улица и број .....

Место и број поште ..... Телефон .....

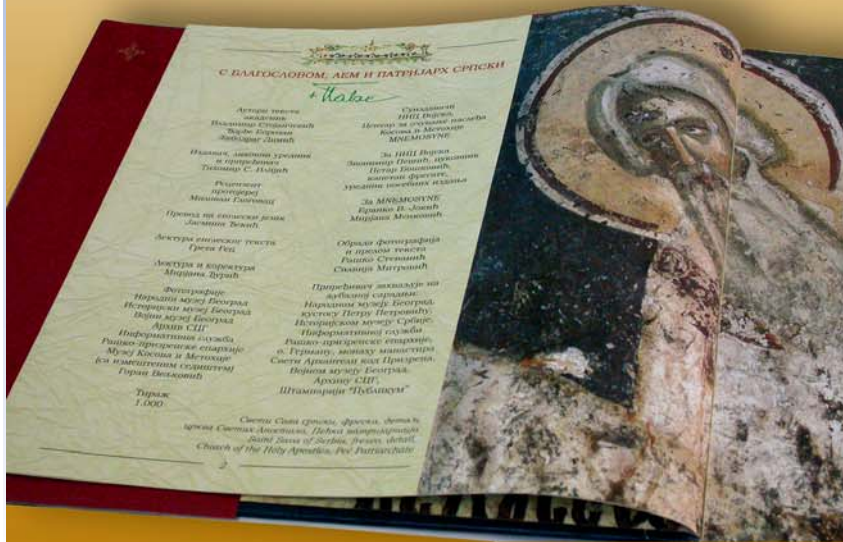
Датум ..... Потпис наручиоца

Именовани је стално запослен у .....
(назив ВП или предузећа)

Улица и број .....

телефон ..... Место и број поште .....

МП Овера овлашћеног лица

ПРОШИРЕЊЕ САРАДЊЕ

На позив кинеског Министарства одбране, заменик министра одбране СЦГ Вукашин Мараш, са сарадницима, боравио је од 15. до 22. септембра у званичној посети Народној Републици Кини

У оквиру посете уприличени су бројни сусрети, посете јединицама и разговори са званичницима кинеске државе и војске, а 21. септембра Вукашин Мараш је у Пекингу разговарао са потпредседником Централне војне комисије и министром одбране НР Кине генерал-пуковником Cao Gangchuan-ом.

Обострано је оцењено да ће ова посета НР Кине знатно допринети даљем унапређењу традиционалног пријатељства двају народа и армија. Саговорници су разменили мишљења о актуелној политичко-безбедносној ситуацији у свету и југоисточној Европи. Заједнички је оцењено да свет и регион данас карактерише постојање многобројних безбедносних изазова, као што су тероризам, етнички конфликти и сецесионизам. Заменик министра одбране СЦГ Вука-

Делегација Министарства одбране СЦГ са кинеским домаћинима

шин Мараш нагласио је да је постигнут значајан напредак у изградњи мира и стабилности, али да југоисточна Европа још представља безбедносно осетљив простор.

Мараш је истакао да је неопходно да државе југоисточне Европе помоћу модела безбедносних интеграција, заједничким напорима сузбију негативне процесе који угрожавају њихову стабилност и представљају латентни извор нових ризика, изазова и претњи миру.

Заменик министра је нагласио да се Србија и Црна Гора залаже за мирно решавање свих безбедносних проблема у земљи и региону, укључујући, пре свега, питање Косова и Метохије. Истакао је да су спољнополитички приоритети СЦГ приближавање Европској унији, унапређење односа са суседним земљама, европским и утицајним земљама у свету, те укључивање у регионалне и шире интеграције и иницијативе. Том приликом је апострофирао тероризам као највеће безбедносно искушење савременог света.

Заменик министра Мараш информисао је домаћине о реформи оружаних снага и сектора безбедности у Србији и Црној Гори, којом треба да се створи бројчано мања, али добро опремљена и обучена професионална војска. Изразио је, такође, и чврсту опредељеност СЦГ да настави пружање подршке принципу „једне Кине“.

Министар Gangchuan је говорио о развоју кинеске армије и истакао да је веома значајно да војске СЦГ и Кине у наредном периоду интензивирају билатералну сарадњу у разним областима, као што су образовање, здравство, војнотехничка сарадња и размена искустава из процеса реформи, а што ће знатно допринети проширењу укупне сарадње двеју земаља.

Ради унапређења сарадње и развоја двеју земаља потписан је Протокол којим се Војсци СЦГ додељује бесповратна помоћ и конкретизује реализација донације.

Делегација се састала и са замеником министра иностраних послова НР Кине, Zhang Yesui-јем. Посвећена је посебна пажња даљем продубљивању сарадње двеју земаља. Такође је разговарано и о односима између Србије и Црне Горе. Мараш је оценио да је то основно демократско питање које ће се решавати у оквиру Уставне повеље и да ће опредељење грађана на референдуму коначно дефинисати статус Србије и Црне Горе.

Делегација МО СЦГ имала је сусрет и са замеником начелника Генералштаба армије НР Кине, вицеадмиралом Wu Shengli-јем, и том приликом разговарано је о конкретизацији даље сарадње. ■

ЈАВНА РАСПРАВА О НОВИМ ВОЈНИМ ЗАКОНИМА

Јавна расправа о радним верзијама нацрта Закона о Војсци, Закона о одбрани и Закона о службама безбедности одржана је од 26. до 28. септембра у Клубу Војске у Топчидеру.

У расправи су учествовали представници органа државне заједнице, република чланица, научних институција и невладиних организација.

ЗАЈЕДНО ПРОТИВ ТЕРОРИЗМА

Највиши званичници Србије и Црне Горе, Амбасада САД у Београду, верски поглавари и представници дипломатског кора упутили су, поводом четврте годишњице од терористичких напада у САД, апел на заједничку борбу против тероризма.

У заједничкој изјави коју су објавили дневни листови, потписници наводе да се поново обавезују на борбу против тероризма, било где у свету, и на његову осуду, без обзира на нацију или религију.

ПРЕДЛОГ ЗА СКРАЋЕЊЕ ВОЈНОГ РОКА

Савет министара СЦГ предложио је скраћење војног рока на шест месеци за војнике који војни рок служе под оружјем или у јединици односно установи ВСЦГ, саопштила је Дирекција за информисање Савета министара.

„То је суштина Предлога закона о изменама Закона о Војсци Југославије, који је Савет министара, на предлог Министарства одбране, утврдио и упутио Скупштини Србије и Црне Горе, с молбом да га размотри и усвоји по хитном поступку“, наведено је у саопштењу.

ВЕНЦИ НА АВАЛИ

Поводом обележавања годишњице пробоја Солунског фронта, венац државне заједнице Србија и Црна Гора на споменик Незнаном јунаку на Авали положио је изасланик председника државне заједнице СЦГ, начелник Генералштаба ВСЦГ генерал-потпуковник Драган Паскаш.

Венац Републике Србије положио је изасланик председника Републике Србије, заменик начелника Генералштаба ВСЦГ вицеадмирал Михаило Жарковић.

Делегација Војске Србије и Црне Горе такође је положила венац.

ПРАВИЛНИК О ШКОЛОВАЊУ У ИНОСТРАНСТВУ

Министар одбране СЦГ Првослав Давинић, на основу Закона о одбрани, прописао је Правилник о школовању и усавршавању у иностранству запослених у Министарству одбране и лица на служби у ВСЦГ.

Правилником се прописује начин упућивања на школовање, односно усавршавање у иностранство запослених у Министарству одбране и лица на служби у Војсци, те њихова права и обавезе и начин извршавања послова у вези с тим школовањем, односно усавршавањем.

ПРИЈЕМИ У ГЕНЕРАЛШТАБУ

Начелник Генералштаба ВСЦГ генерал-потпуковник Драган Паскаш, поводом 14. септембра – дана војне полиције и 50 година од њеног формирања, примио је делегацију коју је предводио начелник Одељења за војнополицијске послове Генералштаба ВСЦГ пуковник Ђуро Ђелић.

Дан војне полиције обележава се 14. септембра у знак сећања на дан када је Наредбом врховног команданта оружаних снага ФНРЈ, 14. септембра 1955, у Југословенској народној армији формирана војна полиција.

Заменик начелника Генералштаба ВСЦГ вицеадмирал Михаило Жарковић, поводом 14. септембра – дана артиљерије, примио је делегацију тог рода ВСЦГ коју је предводио начелник Управе за обуку Генералштаба ВСЦГ генерал-мајор Милоје Милетић.

Дан рода артиљерије обележава се 14. септембра у знак сећања на дан када је почела артиљеријска припрема пробоја Солунског фронта, која је трајала до почетка пробоја – 15. септембра у 5.30 часова. Тада је близу 2.000 артиљеријских цеви огласило почетак дуго очекиваног напада савезничких армија на Солунском фронту.

Заменик начелника Генералштаба ВСЦГ вицеадмирал Михаило Жарковић, поводом 20. септембра – дана везе, примио је делегацију тог рода Војске, коју је предводио начелник Управе за везу и информатику Генералштаба ВСЦГ генерал-мајор Милан Станимировић.

Дан рода везе – 20. септембар обележава се у знак сећања на дан када је 1916. године на Крфу, у оквиру опште реорганизације Српске војске, објављена „Уредба о војном телеграфу“, којом су ударени темељи организације везе, од када се она формира као засебан род војске.

Обележен 14. септембар – дан војне полиције и педесет година њеног постојања

МОДЕРНА СЛУЖБА БЕЗБЕДНОСТИ

Дан војне полиције – 14. септембар ове године обележен је у знаку великог јубилеја – 50 година постојања и успешног извршавања разноврсних полицијских задатака и специјализованих дејстава.

Централна свечаност одржана је у Војној академији, уз присуство бројних гостију из Министарства одбране и Војске СЦГ, Министарства унутрашњих послова и Безбедносно-информативне агенције, бивших команданата полицијских састава и пензионисаних старешина војне полиције.

Свечаности је присуствовао и начелник Генералштаба генерал-потпуковник Драган Паскаш, који је после обиласка свечаног строја припадница војне полиције честио празник, истичући високу осposобљеност за супротстављање савременим изазовима, заштиту Војске СЦГ и јачање укупне одбрамбене снаге наше земље.

О педесетогодишњем искуству, раду и развијању војне полиције у модерну службу безбедности и елитну војну формацију спремну за најтеже задатке, говорио је пуковник Ђуро Ђелић, начелник Одељења за војно-полицијске послове ГШ ВСЦГ. Он је најпре подсетио да војна полиција има своје зачетке у полицијским одељењима формираним наредбом кнеза Милана Обреновића 1876. године, али модерна

војна полиција формирана је у Југословенској народној армији 1955. године.

Та специјализована формација безбедности од самог почетка организована је по светском или НАТО стандарду, а тадашња Југославија била је једина социјалистичка земља која је формирала војну полицију и наменила јој савремене задатке – истакао је пуковник Ђелић.

Свечани строј поводом јубилеја

О одговорности и тежини задатка говори податак да је у претходних пет деценија 84 припадника војне полиције изгубило живот, а преко 200 је рањено.

Прославу Дана војне полиције обогатио је приказ дела обуке саобраћајне и полицијске пoretка и специјализованих дејстава припадника 5. и 25. батаљона, ПТО „Кобре“ и батаљона ВП „Соколови“ 72. специјалне бригаде. Гости су могли да виде и део савремене опреме и наоружања којима располажу јединице војне полиције. ■

Р. М.

Поморска вежба морнарица СЦГ и Италије

ЗАЈЕДНИЧКИ ХОРИЗОНТ

Морнарица ВСЦГ је од 23. до 27. септембра учествовала на заједничкој војнопоморској вежби са снагама Ратне морнарице Италије у италијанским територијалним водама недалеко од луке Бриндизи.

На вежби под називом „Заједнички хоризонт 02 – 2005“ увежбавани су поступци који се примењују у активностима као што су борба против асиметричних претњи, контрола поморског саобраћаја и трагање и спасавање на мору. За извођење вежбе ангажована су два брода наше морнарице, ракетна фрегата РФ-34 и ракетна топовњача РТОП – 406 и део 82. поморског центра.

„Заједнички хоризонт“ имао је за циљ достизање оперативне способности за заједничко деловање у одржавању међународног система безбедности на мору.

У вежби је било ангажовано око 90 припадника Морнарице ВСЦГ, а њени бродови први пут су учествовали у вежби у страним водама и радили су по процедурама и стандардима Партнерства за мир и НАТО.

Морнарица ВСЦГ укључена је у програме сарадње Асоцијације ратних морнарица Јадрана и Јонског мора, чији су посматрачи пратили вежбу. ■

А. А.

СЕДНИЦА КОЛЕГИЈУМА НАЧЕЛНИКА ГЕНЕРАЛШТАБА ВСЦГ

У Подгорици, у Команди Подгоричког корпуса одржана је седница Колегијума начелника Генералштаба ВСЦГ у проширеном саставу. Сједницом је председавао начелник ГШ, генерал-потпуковник Драган Паскаш. Поред сталних чланова Колегијума, сједници су присуствовали и команданти оперативних састава ВСЦГ и Колегијум команданта Подгоричког корпуса.

Извршена је анализа снага и средстава ангажованих на одржавању борбене готовости ВСЦГ, а сагледани су и проблеми обезбеђења људства, материјалних средстава и објеката у ВСЦГ.

Начелник Генералштаба ВСЦГ и чланови проширеног колегијума посетили су Касарну „Маслине“ где су им приказани организација и начин рада 568. центра за обуку, те дио обуке коју су извели припадници 5. моторизоване бригаде. ■

С. В.

СВЕЧАНА ЗАКЛЕТВА СЕПТЕМБАРАЦА

ОДГОВОР НА ИЗАЗОВЕ

Свечаности полагања заклетве војника септембарске генерације 2005. одржане су 24. септембра у касарнама и јединицама Војске СЦГ у којима млади војници служе војни рок.

Начелник Генералштаба ВСЦГ генерал-потпуковник Драган Паскаш присуствовао је полагању заклетве у касарни 565. наставног центра у Пожаревцу.

Обраћајући се војницима и њиховим

алних сукоба и која ће бити оспособљена да учествује у изградњи и очувању мира у региону и шире”, рекао је генерал Паскаш и додао да се „реорганизација Војске одвија предвиђеном динамиком, иако у знатно отежаним финансијским условима”.

Одзив регрута септембарске класе износио је око 85 одсто, што је скоро двоструко више него у јунској класи, када је био око 49 одсто.

Са свечане заклетве у Пожаревцу

родитељима, генерал Паскаш је нагласио да је у току реорганизација Војске у модерну, ефикасну и савремену оружану силу, способну да одговори на све изазове.

„Ми морамо имати Војску која ће бити значајан фактор одвраћања од евенту-

У Србији је одзив регрута износио око 90 одсто, јер се од позваних 9.200 позиву одазвало 8.236 регрута, а у Црној Гори одзив износи око 26 одсто, јер се од 800 позваних позиву одазвало њих око двеста. ■

ВОЈНИ ИЗАСЛАНИК САД У ПОДГОРИЧКОМ КОРПУСУ

Изасланик Министарства одбране САД, пуковник Марк Истон посетио је Подгорички корпус, где га је примио командант Корпуса, генерал-мајор Јован Лакчевић са сарадницима.

У оквиру посјете пуковник Истон је обишао Касарну „Маслине” у Подгорици и стекао увид у начин извођења обуке војника и старјешина. На крају посјете, пуковник Истон и његов сарадник, мајор Алекс Милутиновић, посетили су спомен-собу 5. мтбр, која наставља традиције Пете пролетерске НОУ бригаде и уписали се у књигу утисака.

ГЕНЕРАЛ ЛАКЧЕВИЋ ПРИМИО ИЗАСЛАНИКА ОДБРАНЕ НЕМАЧКЕ

Командант Подгоричког корпуса, генерал-мајор Јован Лакчевић са сарадницима примио је у опроштајну посјету изасланика Министарства одбране СР Немачке у СЦГ, потпуковника Бурхарда Гелера, кога ће на овој дужности замјенити потпуковник Хелмут Клаус.

Гости из СР Немачке посетили су Војно-медицински центар у Подгорици у чијем је опремању учествовало Министарство одбране СЦГ и санитарска служба војске СР Немачке.

С. В.

НОВО ВЕШТАЧЕЊЕ У ТОПЧИДЕРУ

На основу одлуке Окружног суда у Београду, Институт за криминалистичку технику у Висбадену, Немачка, обавиће вештачење околности погибије гардиста у Топчидеру.

Очекује се да извештај тог угледног Института отклони дилеме због разлика у налазима Војне и Независне комисије.

Делегација Управе за односе са јавношћу у Бриселу

УПОЗНАВАЊЕ СА ЈАВНОМ ДИПЛОМАТИЈОМ НАТОА

Делегација Управе за односе са јавношћу Министарства одбране СЦГ, предвођена начелником те управе капетаном бојног брода Петром Бошковићем, боравила је у Штабу НАТОа у Бриселу, у радној посети Уреду за јавну дипломатију НАТОа.

Циљ посете био је упознавање са руководством, стицање увида у рад и делатност Уреда за јавну дипломатију НАТОа, представљање нове структуре и концепције рада Управе за односе са јавношћу, размена искустава у раду са медијима и широм јавности и успостављање основа за дугорочну сарадњу са тим уредом НАТОа.

Наша делегација састала се са помоћником генералног секретара НАТОа за јавну дипломатију Жаном Форнеом и другим кључним особама, а нарочито интензивни и плодни разговори вођени су са начелником Одељења за сарадњу са земљама изван НАТОа, Моник Туфели Пјер, начелником Одељења за издаваштво Герлиндом Нихусом и координатором за Западни Балкан, Жолтом Рабаијем. Током састанка добијени су комплименти

за нову структуру и концепцију рада Управе за односе са јавношћу, а посебно у вези са новоформираном Рефератом портпарола и новим магазином „Одбрана”. Том приликом, делегација се састала и са амбасадором мисије СЦГ при Европској унији Бранком Милинковићем. У разговору су размењена мишљења о реализованим сусретима у НАТОу и договорена даља сарадња Управе за односе са јавношћу са нашом мисијом при ЕУ.

Упркос препрекама административне природе, које су условљене првенствено тиме што државна заједница Србија и Црна Гора није чланица програма Партнерство за мир, односно, нису потписани одговарајући билатерални споразуми између СЦГ и НАТОа, у непосредним разговорима успостављена је добра основа за даље конкретне облике сарадње Управе за односе са јавношћу Министарства одбране и Уреда за јавну дипломатију НАТОа. ■

П. З.

Са домаћинима у седишту НАТОа

ОДБРАНА

Гласило Министарства одбране Србије и Црне Горе

Први војни лист у Србији „Ратник“
изашао је 24. јануара 1879. године

Указом председника Србије и Црне Горе
НИЦ „Војска“ је поводом
125 година војне штампе,
24. јануара 2004. године,
одликован Орденом Вука Караџића,
другог степена

Издавач

Новинско-издавачки центар „ВОЈСКА“
Београд, Катанићева 15

Начелник НИЦ „ВОЈСКА“

Звонимир Пешић, пуковник

Главни и одговорни уредник

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Заменик главног и одговорног уредника

Раденко Мутавић

Помоћник главног и одговорног уредника

Драгана Марковић

РЕДАКЦИЈА:

Александар Антић, поручник, Слободан Вучинић
(дописник из Подгорице), Душан Глишић (друштво),
Снежана Ђокић (свет), Бранко Копуновић (прилози),
Душан Мариновић, Данијела Марјановић, Зоран
Милодиновић, потпуковник (дописник из Ниша),
Владимир Почуч, капетан I класе (одбрана),
Сања Савић, Мира Шведић (техника)

Стални сарадници

Бошко Антић, Станислав Арсић, мр Славиша Влацић,
Милосав Ђорђевић, др Милан Мијалковски,
др Милан Милошевић, др Драган Симеуновић,
Себастијан Балаш, Игор Васиљевић, Југослав
Влаховић, Предраг Милићевић, Миљан Милкић,
Никола Оташ, Будимир М. Попадић,
др Светозар Радишић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Бранко Сиљевски (технички уредник), Весна Јовановић

Фотографија

Горан Станковић (уредник)
Звонко Перге, Даримир Банда (фоторепортери)

Језички редактори

Мира Попадић, Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Денковски

Документација

Радован Поповић (фото-центар), Нада Станковски

ТЕЛЕФОНИ

Начелник 3615-036, 39-279
Главни и одговорни уредник 3615-302, 33-209
Редакција 3615-290, 3615-239, 3615-295,
23-808, 23-810
Дописништво Ниш 018 509-481, 21-481
Дописништво Подгорица 081 483-443, 42-443
Маркетинг 3615-502
Претплата 3615-297, 39-129

ТЕЛЕФАКС 3615-488

АДРЕСА

11000 Београд, Катанићева 15
пошт.пр. 06-1015

e-mail

redakcija@beotel.yu
vojaska@vj.yu

Интернет

www.odbrana.mod.gov.yu

Жиро-рачун

840-49849-58 за НИЦ „Војска“
Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

Претплата

За припаднике МО и ВСЦГ преко РСЦ
месечно 160 динара.
За претплатнике преко Поштанске штедионице
месечно 180 динара. За остале (до краја године)
тримесечно 540 динара

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд, Македонска 29

СIP – Каталогизација у публикацији
Народне библиотеке Србије
ОДБРАНА

ISSN 1452-2160

На насловној страни:

„Орао“ у полетању на митингу
у Кечкемету (Мађарска)

Снимио Славиша ВЛАЧИЋ

САДРЖАЈ

ТЕМА Реформа система одбране ДОСТИГНУЋА И ИЗАЗОВИ	9
ОДБРАНА „Кобре“ У СУРОВОЈ МИСИЈИ	16
Педесет година војне полиције У КОРАК СА НАЈЈАЧИМА	20
Нова генерација потпоручника ПРЕД ИЗАЗОВОМ ПРОФЕСИЈЕ	23
Нова војничка униформа ПО ПРИНЦИПУ ЉУСКЕ ЛУКА	25
ДОСИЈЕ Споразум СЦГ и НАТО ЗА БЕЗБЕДНИЈИ БАЛКАН	28
СПЕЦИЈАЛНИ ПРИЛОГ Косово и Метохија ГОРДИЈЕВ ЧВОР	35
Војно здравство на прекретници БОЛЕСТ НЕ СМЕ ДА ЧЕКА	51
Потпуковник др Бобан Ђоровић ОД ТРУПЕ ДО КАТЕДРЕ	54

РЕД
ЛЕТЕЊА

Поштовани читаоци

Пред вама је први број магазина „Одбрана“. Тренутак полетања нашег „орла“, на насловној страни, забележен оком камере, најављује и узлет новог гласила Министарства одбране Србије и Црне Горе на медијском небу. Као што се види, пилот је у авиону, а управљачка палица у сигурним рукама. Ипак, текстовима овог броја свако од вас крстариће својом маршрутом. Неколико дестинација, свакако, треба посетити.

Наши ваздухопловци показали су врхунско умеће на недавним одржаним аеромитинзима у Мађарској, Чешкој, Италији и Грчкој, о чему сведоче текст и слике са места збивања.

Да имамо шта да покажемо и на копну подсећају нас „Кобре“, али и стручњаци Југоимпорта – СДПР, Војнотехничког института и предузећа одбрамбене индустрије. Њихов понос, тенк М84-АБ1 (намерно не наглашавамо и наш, јер још није ушао у наоружање оклопних јединица ВСЦГ), био је веома запажен на једној од највећих међународних смотри наоружања и војне опреме у Енглеској (DSEI 2005). Одједи са тог сајамског наступа наговештавају нове извозне послове за Југоимпорт и делове посустале привреде. Морнари долазе на ред у следећем броју, 15. октобра, када објављујемо репортажу са заједничке вежбе италијанске и наше морнарице у водама Јадрана, која је завршена управо у време када је први број „Одбране“ улазио у штампу.

Кључне теме везане су, ипак, за нашу свакодневицу. Достигнућа у реформи система одбране анализирао је у ауторском прилогу министар одбране Првослав Давинић. Ситуацију на Косову и Метохији покушали смо да расветлимо на страницима специјалног прилога. О путевима за решавање тог проблема говоре Санда Рашковић-Ивић, председница Координационог центра за Космет, др Слободан Самарић, саветник председника Владе Србије, Сорен Јесен Петерсен...

Отворили смо и досије Споразума између СЦГ и НАТОа о транзитним аранжманима за операције подршке миру и врућу тему о транзицији система војног здравства. Започели смо и причу о новој униформи припадника ВСЦГ. Завирили смо у свакодневицу породице једног по свему успешног и (не)задовољног официра, а на свој начин о свакодневним али свевременим темама говоре и Бора Дугић, Југослав Влаховић и познати руски филозоф Иван Александрович Иљин.

Кошаркашима нисмо хтели да стајемо на муку, те смо спортске стране, планиране за шампионско славље, уступили параглајдерима.

Претплатницима у Министарству и Војсци, који су први пут свој примерак војне штампе добили на личну адресу, скрећемо пажњу да га брижљиво чувају, јер у јединицама и установама више нема бесплатних примерака. Вас, будуће читаоце обавештавамо да се на магазин „Одбрана“ можете претплатити преко Рачуноводственог центра Министарства одбране или Поштанске штедионице, јер је то најсигурнији и најјефтинији начин да убудуће дођете до свог примерка.

Нудимо вам и низ других рубрика обучених у ново рухо, на квалитетнијем папиру, са тврђим корицама и заштитном фолијом – све то по истој цени. Од вас очекујемо критички осврт, предлоге, примедбе и сугестије, али и да нас подсетите уколико смо нешто пропустили. Јер наш лет, у крајњој линији, зависи управо од вас.

16

35

СВЕТ
Форум „Безбедност и друштво“
ЗАШТИТА ЗАЈЕДНИЧКЕ ДОМОВИНЕ

56

Ваздухопловци на аеромитинзима
СЕЗОНА ЗА ПАМЋЕЊЕ

61

ТЕХНИКА
Тенк М-84 АБ1
МОЋНА КОПНЕНА ЛАЂА

64

Симулације
FALCON 4.0 ALLIED FORCE

66

www
САЈТ МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ

67

КУЛТУРА
Бора Дугић
ИЗМЕЂУ ДУХА И ДАХА

68

ФЕЉТОН
Економско ратовање
НОВА СЛИКА СВЕТА

72

Размишљања о стварима обичним
СВАКОДНЕВИЦА

77

Параглајдинг
КОРАЦИ У ВЕТАР

78

Начелник
Генералштаба ВСЦГ
генерал-потпуковник
Драган Паскаш

– Догађања у Министарству одбране и Војсци поводом набавке војне опреме немају одраза на борбену готовост са становишта организације и функционисања Војске.

НАЈАВА ФОРМИРАЊА МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ ЦРНЕ ГОРЕ

Председник Одбора за безбедност Скупштине Црне Горе, Драган Кујовић изјавио је за Радио М да су већ припремљене основне контуре пројекта о формирању министарства задуженог за војску.

Иницијатива за формирање црногорског министарства одбране није нова. Прошле године је Управа за одбрану Црне Горе представила елаборат за цивилну одбрану, односно прву фазу будућег министарства. Тада је речено да је формирање министарства у складу са Уставном повељом и да су се са тим концептом сложили представници Србије.

ПРИТВОР ЗА ДРАГИЋА И ВУЧКОВИЋА

Шеф истражног одељења Окружног суда у Београду Бранислав Тодић изјавио је да су, као осумњичени у афери око набавке војне опреме, у притвору задржани Миле Драгић, власник истоимене фирме из Зрењанина и пуковник Јовица Вучковић. Генерал-мајор Милун Кокановић пуштен је на слободу, пошто је јавни тужилац повукао предлог за одређивање притвора. Капетан Игор Мијаиловић, четврти осумњичени у војној афери, предложен је за сведока.

Управа за борбу против организованог криминала и Војнобезбедносна агенција поднели су кривичне пријаве против њих због злоупотреба око набавке војне опреме. Против Кокановића и Мијаиловића поднете су пријаве због злоупотребе службеног положаја, против Вучковића због примања мита, а против Милета Драгића због давања мита.

Истрага је застала јер су Кокановићеви адвокати поднели захтев за изузеће свих надлежних тужилаца. Истрага ће бити настављена када Високи савет правосуђа, који је једини надлежан, донесе одлуку о том захтеву.

РАЗРЕШЕН ГЕНЕРАЛ КОСОВАЦ

Извршни директор Министарства одбране Србије и Црне Горе, генерал-потпуковник Слободан Косовац, разрешен је те дужности, објављено је у Службеном листу СЦГ.

Решење о томе донео је Савет министара 15. септембра.

ИЗ МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ

КОНФРОНТАЦИЈЕ КОЧЕ РЕФОРМУ

На састанку између председника државне заједнице Србија и Црна Гора Светозара Маровића, председника Владе Републике Србије Војислава Коштунице и министра одбране државне заједнице Србија и Црна Гора Првослава Давинића, одржаном 8. септембра, разговарано је о ситуацији која је настала након захтева за персоналом променом на челу Министарства одбране СЦГ, а посебно о разлозима који су у вези с тим изношени у јавности.

У саопштењу које је Министарство одбране дало тим поводом каже се да је на састанку „констатовано да тензије које су у јавности створене оптерећују политичку ситуацију у земљи и да је у свеукупном интересу да се што пре нађу решења у постојећим институционалним оквирима. Министар одбране СЦГ, анализирајући ток догађаја у претходних неколико месеци, предочио је председнику Маровићу и премијеру Коштуници да су одговори Министарства одбране СЦГ на извештај о финансијској контроли Министарства финансија Србије показали сву неоснованост тврдњи о непостојању адекватне контроле и потврдио да ће Министарство одбране СЦГ, уколико министар Динкић и даље инсистира на оправданости свих тврдњи у том извештају, захтевати да се о том питању поведе расправа у Одбору за одбрану и безбедност Скупштине државне заједнице“.

У саопштењу се такође наводи да је на састанку са Маровићем и Коштуницом, министар Давинић недвосмислено оповргао конкретним доказима тврдње министра Динкића о томе да су „кадрови Црне Горе створили хаос у финансијама Министарства одбране и да су средства из српског буџета пребацивана у Црну Гору“.

Министар одбране рекао је председнику и премијеру да су досадашњи резултати истраживања могућности постојања организованог криминала показали да нема никаквог основа за такву тврдњу, нити за оцену о штетном карактеру потписаних уговора. Он је указао и на то, са чиме су се саговорници у потпуности сложили, да би настављање стања конфронтација могло да угрози нормално одвијање процеса реформе Војске, да се негативно одрази на морал њених

припадника, те да створи простор за политичке манипулације, како унутар Србије, тако и Црне Горе.

У саопштењу су наведени и интереси од ширег значаја за стабилност и будућност државне заједнице којима би заштравање конфронтација могло само да штети.

У закључку саопштења каже се да је министар Давинић „сматрајући да је од председника Маровића и премијера Коштунице добио пуно признање за свој досадашњи рад на реформи Министарства одбране и Војске Србије и Црне Горе, поднео председнику Маровићу захтев да буде разрешен своје функције, с тим да се Парламент државне заједнице Србија и Црна Гора о томе изјасни након постижања сагласности о новом кадровском решењу на челу Министарства. У циљу обезбеђивања континуитета у раду на више значајних законских пројеката, даљем процесу реализације реформских одлука Врховног савета одбране и уговора о станоградњи за припаднике Војске, министар Давинић ће, уз сагласност председника Маровића, наставити да даље обавља своје редовне функције за то време“, закључује се у саопштењу Министарства одбране. ■

„ОДБРАНА“ УМЕСТО „ВОЈСКЕ“

Министар одбране др Првослав Давинић донео је одлуку о издавању магазина „Одбрана“, гласила Министарства одбране, који наставља традицију војних новина и листова, од првог „Ратника“ из 1879. године до листа „Војска“ чији је последњи број изашао 8. септембра 2005.

Тим поводом министар Давинић је примио уреднике новог магазина, а састанку су присуствовали и секретар Министарства одбране Милана Ракић и начелник Управе за односе са јавношћу капетан бојног брода Петар Бошковић.

ОДЛОЖЕНА ПРИМЕНА ОДЛУКЕ О НАБАВЦИ ВОЈНЕ ОПРЕМЕ

Савет министара СЦГ прихватио је 19. септембра предлог Министарства одбране да се одложи примена одлуке Савета министара од 22. августа ове године, којом је одобрено Министарству одбране да из средстава остварених располагањем покретном и непокретном имовином, продајом вишкова наоружања и војне опреме, донацијама и слично, изврши набавку средстава за модернизацију и опремање ВСЦГ, све док се о томе коначно не изјасне независни стручњаци и надлежни органи, наведено је у саопштењу са седнице Савета министара. ■

Пише
Др Првослав Давинић,
министар одбране СЦГ

Критична маса реформских потеза остварена је и не може бити говора о враћању уназад. Постављене су чврсте основе које су трасирале даљи пут реформи тако да се неће губити време у непотребном лутању. Брзина реализације приоритетних задатака искључиво зависи од одлучности влада држава чланица да дају своју подршку оправданим захтевима и потребама Војске.

Снимио Горан СТАНКОВИЋ

РЕФОРМА СИСТЕМА ОДБРАНЕ СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ

ДОСТИГНУЋА И ИЗАЗОВИ

Један од бројних парадокса са којима се наше друштво суочава у процесу своје свеукупне транзиције тиче се реформе система одбране. Резултате постигнуте на том пољу независни домаћи стручњаци и страни војни фактор оценили су изузетно позитивно, како у суштинском смислу, тако и са становишта периода у коме су инициране, реализоване и усмерене јасним опредељењима за наредни средњорочни и дугорочни период до 2010. односно 2015. године. Упркос томе, у широј јавности се недовољно зна о овим резултатима и њиховом значају за јачање одбрамбене моћи земље на савременим основама и у складу са новим изазовима, претњама и ризицима, који могу да угрозе нашу земљу али и међународну заједницу у целини.

Разлози томе су вишеструки. На првом месту ради се о фундаменталним променама у концепту одбране и организације Војске које се спроводе у сложеним социјалним, економским и политичким условима у земљи, додатно компликованим непостојањем националног консензуса о природи онога шта се дешавало деведесетих година током распада Југославије, о улози оружаних снага у тим догађањима, а посебно о одговорности појединаца за оптужбе покренуте против њих од Међународног трибунала за ратне злочине у бившој Југославији у Хагу, те оправданости војне интервенције снага НАТОа 1999. године.

Постојање још увек толико отворених питања довело је до оштре поларизације ставова различитих сегмената друштва од чијих је опредељења по овим кључним ставовима зависило и

однос према ономе шта се дешавало на пољу реформе. Примера ради, они који су на позитиван начин гледали на улогу војске у ратовима у Хрватској, БиХ и на Косову, веома су критички оцењивали све реформске мере, и суштинске и персоналне, оцењујући их као обрачун са „патриотским снагама“, док су они делови друштва који су имали негативан став према тим збивањима, оцењивали све предузете мере као недовољно радикалне и базиране на компромисима. Стварање разних „афера“ имало је за циљ да се процес или заустави или радикално убрза. Чак и тако генерална опредељења, за која се сматра да су већ опште прихваћене категорије, као што су улазак у Европску заједницу, прикључење евроатлантским интеграционим процесима у области безбедности, сарадња са суседима, различито се доживљавају у друштву са становишта суштине, брзине и облика њихове реализације. То илуструју и недавне контраверзе око Споразума са НАТО о линијама комуникација, који је у интересу заштите наших грађана на Космету, али је изазвао полемику у којој су се чуле речи и о „издаји националних интереса“. То је, међутим, релативно технички уговор у односу на све оно што ће следити на том пољу уласком у Партнерство за мир. Да ли је то онда заиста наше стварно опредељење?

Чињенице о реформи, међутим, јасно говоре саме за себе. Ово је прилика да се оне представе на концизан начин, како би се створила уравнотеженија слика у јавности о правом стању ствари на пољу реформе и њеним стварним достигнућима.

■ ОСНОВНИ ЦИЉЕВИ РЕФОРМЕ

Први циљ је дефинисан као потреба да се наш одбрамбени систем усагласи са новом безбедносном ситуацијом у региону, Европи и у свету, при чему се доминантна карактеристика те ситуације изражава у чињеници да је могућност светског рата данас такорећи искључена, као и ратни сукоби у Европи. Ново тежиште одбрамбених напора у свету везује се за борбу против тероризма, а у нашем региону, за могуће дестабилизационе ефекте нерешених националних и етничких односа, при чему је од посебног значаја за нашу земљу питање правичног решења проблема Косова и Метохије и свих дестабилизирајућих последица које могу да произађу у процесу његовог решавања.

Други циљ везан је за усклађивање одбрамбеног система са економским могућностима земље, које су у периоду транзиције читавог привредног система свакако ограничене. Поред тога, чињеница је да свака мера финансијске штедње, посебно када се ради о суштинској реорганизацији одбрамбеног система, захтева повећане иницијалне трошкове да би се они касније довели у дате оквире. Сваки други приступ могао би да има за последицу дестабилизацију читавог система. Да би се такве последице предупредиле, донета је одлука да се оформи Фонд за реформу Војске, који би продајом вишка војне имовине, покретне и непокретне, или давањем у закуп, обезбедио додатна сред-

ства из ванбуџетских извора и тиме поспешили процес реформе, али и олакшао владама држава чланица да ускладе висину својих буџета са захтевима Међународног монетарног фонда.

Трећи циљ произилази из политичких и јавно декларисаних опредељења и држава чланица за приступање европским интеграцијама, укључујући и оне у области безбедности оличене у Партнерству за мир и НАТО. Из ове околности произилази потреба да се приступи стандардизацији војне организације у циљу остваривања високог степена компатибилности, интероперабилности и успостављања пуне цивилне контроле, елемената који су предуслов за стварање савезничких односа са овим организацијама.

Организацијске промене у Генералштабу спроведене су у изузетно кратком временском року, на процедурално исправан начин и што је најзначајније без додатних финансијских средстава, које тако озбиљан захват не само захтева, већ се без њих практично не би могле ни остварити. У томе се успело посебним ангажовањем људског фактора.

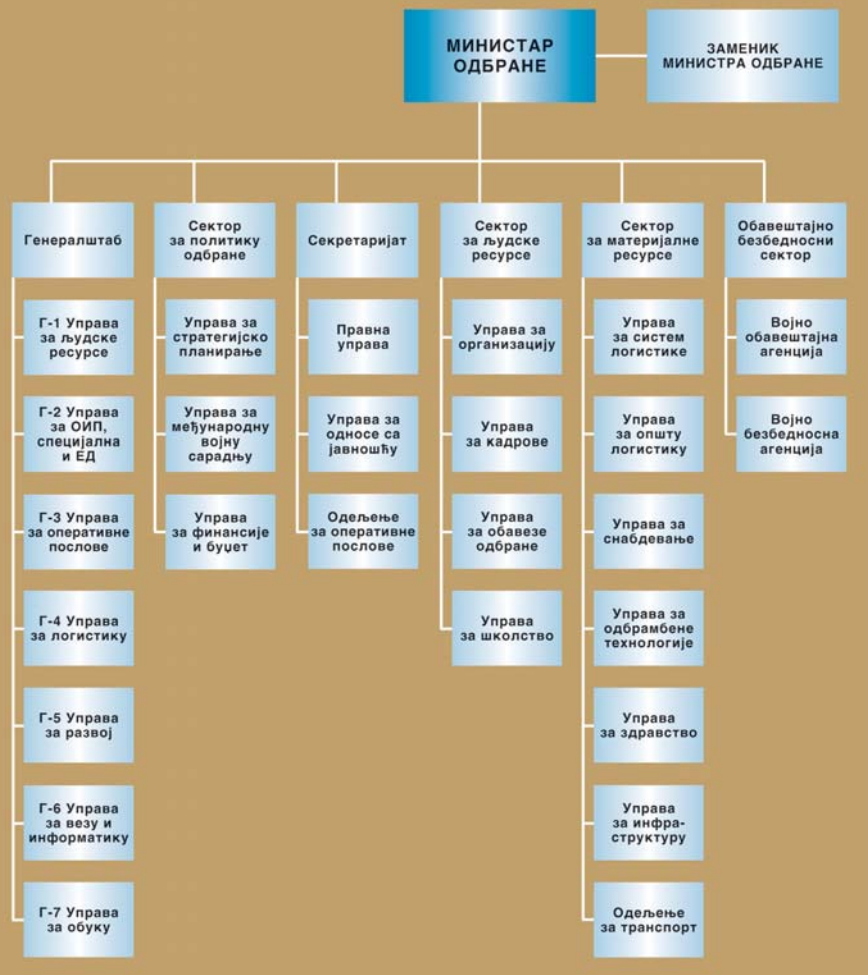
■ ОРГАНИЗАЦИОНЕ ПРОМЕНЕ

Треба рећи да су прва два циља резултат нужде тј. националне неопходности, а трећа ствар практичних опредељења. Реформа би морала да се спроведе већ због прва два разлога.

Овим променама се приступило на прагматичан начин. Основна идеја са стручног становишта била је жеља да се читав систем управљања поједностави у циљу остваривања максималне ефикасности у раду.

Почело се од Министарства одбране које је било не само гломазан већ и нефункционалан механизам, са надлежностима релативно секундарног значаја. Кључне надлежности биле су поверене Генералштабу. Промене у организационој структури Министарства укључиле су и значајне промене у његовој надле-

ОРГАНИЗАЦИЈСКА СТРУКТУРА МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ

жности. Тако, на пример, у складу са демократским начелима цивилне контроле, као прво Генералштаб је постао саставни део Министарства и по линији командовања је подређен министру одбране. Друга значајна промена односила се, такође као потреба увођења цивилне контроле, на премештање ВБА и ВОА у оквиру Министарства. Финансије, персонална питања и образовање су, такође, пренете у надлежност Министарства.

Иако је организациона структура Министарства успостављена јула 2004, мање промене вршене су и након тога. Задња значајна промена одиграла се августа 2005, када је Војна академија из Генералштаба прешла у надлежност Сектора

ПОЛИТИЗАЦИЈА РЕФОРМЕ

Циљ реформе система одбране једно време, био је крајње политизован. На негативној страни доминирале су оптужбе да се ради о „уништавању Војске“ и да се реформа ради по „страном диктату“. Циљеви реформе, међутим, произишли су из процене реалног стања ствари, која је врло јасно презентирана у *Стратегији одбране*, коју је Парламент државне заједнице усвојио новембра 2004. године.

за људске ресурсе. Од 15. септембра ове године укинута је и место извршног директора.

Реорганизација Генералштаба пратила је логику примењену на Министарство – једноставнија и ефикаснија структура и компатибилна са начелима евроатлантских интеграција. Усвојена организација у неким аспектима има прелазни карактер. Тако на пример, управе са ознакама од Г-1 до Г-7 биће задржане као основне организационе јединице Генералштаба, али ће неке од њих бити спојене у даљој реорганизацији (Г-5 и Г-7), чиме ће Генералштаб у том свом делу бити коначно дефинисан. Привремени карактер има и организација Генералштаба у оном делу где су уведене функције заменика начелника по видовима – Копнене снаге, Ваздухопловне снаге и ПВО, и Морнарица. Ова три места се од 1. јануара 2006. укидају као допринос даљој рационализацији Генералштаба.

Организациона структура војске је исто тако концептуално знатно измењена. Напуштена је организација на бази корпуса и прихваћена видовска организација. Од корпуса задржана су само два, у Новом Саду и Подгорици, али у даљој реформи и они ће бити преустројени. Поред новоформираних команди видова, основане су још две нове команде и то за Оперативне снаге и Логистику. Део важних промена односи се на дислокацију новостворених команди. Значајно је да је Команда Копнених снага лоцирана у Нишу. Ова одлука базирана је на постојању неопходних услова за рад Команде у Нишу и на чињеници да је то потенцијално неуралгична зона наше земље са становишта могућих безбедносних изазова. Команда Оперативних снага прешла је у Крагујевац. У Београду је остала Команда Логистике и Команда Ваздухопловних снага и ПВО у Земуну, а Команда Морнарице у Подгорици.

■ ЗАКОНОДАВНО-НОРМАТИВНЕ АКТИВНОСТИ

Промене у Генералштабу и Војсци довеле су до низа пратећих акција на стратегијском, оперативном и тактичком нивоу у облику ликвидације, преформирања, преименовања, препотчињавања, расформирања, формирања и дислокација. Број обављених радњи, многе од њих крупне по обиму и садржају, прешао је више стотина.

Реформа система одбране не би могла да се реализује без неопходних пратећих законодавно-нормативних активности,

које су обезбедиле правни основ за све што је до сада урађено, с једне стране, и за даље усмеравање реформе, с друге стране.

На стратешком нивоу, предуслов свим променама било је доношење *Стратегије одбране*. Након њеног усвајања, почела је израда плана за њену операционализацију на стратешком и оперативном-тактичком нивоу, које су напред описане. Овај документ представљао је неку врсту издавања команде „за дејство“ на унутрашњем плану.

Други документ, *Бела књига*, објављен априла 2005. године, био је усмерен јавности, и домаћој и иностраној. Са ова два кључна документа испуњена су уједно и основни стандарди демократских земаља о отворености и транспарентности у домену војске и одбране, који су и основни предуслови за придруживање међународним интеграционим процесима. *Бела књига* је документ први пут објављен у историји наших оружаних снага, што му даје и одређену политичку тежину.

У категорији основних докумената спада и *Војна доктрина*, чији је нацрт усклађен са ставовима чланова ВСО у току њене израде, и уврштен у дневни ред наредног састанка овог тела које је надлежно за његово формално усвајање. Доктрина произилази из *Стратегије одбране* и *Беле књиге*, као логична целина читавог нормативно-правног корпуса основних докумената.

У протеклих осам месеци, стручне службе Министарства и Војске припремале су нацрте за још три закона, чијим ће се усвајањем заокружити законодавна основа за реформу система одбране на модерним демократским начелима. То су *Закон о Војсци*, *Закон о одбрани* и *Закон о службама безбедности*. У духу транспарентности и отворености према цивилним институцијама и академ-

Стратегијски преглед одбране

УЛАЗНИЦА ЗА ПАРТНЕРСТВО

До краја године, очекује се довршетак израде још једног фундаменталног документа, који се код нас ради по први пут. Реч је о *Стратешком прегледу одбране*.

Без овог документа не може се ићи у Партнерство за мир и зато се он ради уз помоћ стручњака из НАТО земаља. Он ће, међутим, бити и лакмус тест за однос држава чланица према својим оружаним снагама. Овим документом се прецизирају укупне бројчане потребе у људству, али се ови бројеви разрађују до нивоа чете и вода, укључујући њихове локације, наоружање и опрему и све пратеће потребе. Усвајањем тог документа од стране Парламента, и Србија и Црна Гора имаће законску обавезу да обезбеде целокупна финансијска средства за нормално функционисање тако конципиране оружане снаге. То сада није био случај. Грубо речено, Министарству и Војсци су одређивана средства према финансијским могућностима и проценама Министарства финансија. То је имало за последицу да никада нису могла да се осигурају стварно потребна средства, не само за текуће потребе, већ ни за саму реформу.

ским стручњацима нацрти закона су, како током израде тако и у фази њихове финализације, стављени на јавну расправу. Сви мериторни коментари су укључени у текстове нацрта и они су достављени на даљу процедуру Савету министара државне заједнице. Планира се да Савет министара проследи сва три нацрта Парламенту у првој половини октобра.

Нацрти садрже низ стандардних одредби којима се законодавна страна одбране усаглашава са фактичким стањем и потребама држава чланица, али садржи и више нових реше-

Повећање плата

ОТВОРЕНО ПИТАЊЕ

И даље је отворено питање договора са Министарством финансија Србије да се након траженог смањивања цивилних и професионалних војних лица, обезбеди повећање личних доходака и изврши усклађивање распона у примањима, с основним циљем да се стимулишу стручност, знање, одговорност радног места или функције и професионалност рада. Стручне службе Министарства раде на реализацији тог договора, али ће он зависити од коначног става Министарства финансија Србије.

ња од којих су, можда најинтересантнија два. Прво је одредба о скраћивању војног рока на шест месеци (овај предлог је у виду амандмана на стари Закон већ у процедури Парламента за хитно усвајање) и друго, могућност откупа војног рока за регруте којима то више одговара. Одредба о откупу ће се ближе разрадити подзаконским актима. Ове новине омогућене су новим концепцијским приступом систему одбране, који се заснива на бројчано мањим оружаним снагама и професионалној војсци, циљеви који треба да се реализују у периоду до 2010. године.

У контексту реформских аката треба поменути још два, која је Парламент усвојио крајем 2004. године. Један се односи на реорганизацију војног правосуђа, којим се практично надлежности војних истражних и судских органа преносе на редовне цивилне судове, чиме су испуњени међународни критеријуми у отворености и јачању цивилне контроле над радом војске.

Други закон доприноси јачању међународног угледа државне заједнице, јер се њиме регулише питање учешћа наше земље у међународним мировним операцијама. Закон је начелне природе, јер дефинише мисије, услове под којима се у њима може учествовати и особље које може бити ангажовано, те низ других техничких питања. Сваку конкретну мисију, међутим, одобриће Парламент посебном одлуком.

Ово је веома широко поље, које би захтевало доста простора да се дефинишу сви проблеми и укаже шта је урађено на њиховом превазилажењу. Због тога, биће речи о неколико кључних питања.

■ СОЦИЈАЛНА ПИТАЊА

Поред веома ниских личних доходака, посебно су тешко погођени припадници оружаних снага који се по функцији налазе на одговорним местима и у осетљивим подручјима земље. У првој половини године исплата личних доходака је нормализована у погледу редовности али не и адекватних износа. Остао је, међутим, проблем редовних исплата накнада за отежане услове рада у Копненој зони безбедности према Косову и Метохији. Садашње стање је крајње забрињавајуће и поставља се питање зашто оно није решено јер су потребна средства предвиђена редовним бу-

џетом Србије? Да ли се ради о недовољном приливу средстава у буџет или о нечем другом?

По једном другом социјалном питању постигнут је потенцијално веома велики напредак. Ради се о решавању стамбених проблема. Градња станова је у протеклих неколико година практично стала због недостатка финансијских средстава. Крајем прошле године покренута је акција да се овај проблем решава приоритетно и на потпу-

но нов начин – коришћењем вишкова војних непокретности за прибављање станова. Као најадекватнији партнери у тој акцији идентификоване су институције локалне самоуправе, као што су градови, Грађевинска дирекција Србије, Дирекција за грађевинско земљиште Београда, и када се ради о Црној Гори, Фонд за реформу Војске.

У реализацији овог пројекта треба истрајати, јер не постоји спремност свих административних органа на локалном и републичком нивоу да на ефикасан начин допринесу бржем решавању захтева за трансфер својине. Из тог разлога, Министарство ће повремено обавештавати и јавност и своје припаднике о стању реализације планова станоградње, тешкоћама које се могу јављати и могућим чиниоцима који те тешкоће стварају. Уколико би Дирекција за имовину Владе Србије била ефикаснија у давању сагласности за располагање војном имовином, број прибављених станова до 2010. године могао би да се удвостручи.

Уколико би са Владом Србије могао да се постигне договор око неколико крупних питања њеног дуга према Министар-

ству и Војсци станоградња би добила нови замах. Два случаја су посебно значајна. Према Споразуму из 1997. године тадашње Министарство је уступило Влади Србије зграду бившег Генералштаба у Немањиној 9 у замену за 48.000 квадратних метара стамбене површине. Пошто је зграда тешко оштећена у бомбардовању 1999. године, Министарство настоји да од Владе Србије обезбеди или враћање својине у циљу продаје или добијање умањеног стамбеног простора за своје потребе. Још се чека на одговор Владе.

Други случај је новијег датума, али са истим исходом. За потребе отварања цивилног аеродрома у Нишу, Војска је пре две године уступила Републици Србији, односно граду Нишу, део војног аеродрома на основу чега је требало изградити станове. Ни овде није постигнут договор или нађен компромис.

С обзиром на то што је станоградња, ипак, кренула, оцењено је да је неопходно да се и пратећи прописи којима се регулише додела станова, осавремене и учине правичнијим.

Није се на овоме стало. Уочен је проблем са људима који су већ остварили своје право на стан, али којима није омогућено да те станове откупе у складу са уобичајеном праксом. Овај застој је настао због нејасноћа насталих након доношења Уставне повеље и недовршеног рада на Закону о имовини СЦГ, чиме је заустављено располагање војном имовином. Након годину дана разговора са надлежним органима држава чланица, јула ове године добијена је сагласност да се обнови откуп војних станова. Комплетирају се административни аранжмани и откуп ће почети већ у октобру ове године.

■ ФИНАНСИРАЊЕ

У претходним разматрањима већ је било речи о финансирању система одбране и констатовано да оно ствара значајне проблеме. Потребно је разјаснити још неколико крупних аспеката тог питања.

Основни проблем није само ограничена финансијска способност држава чланица да одвоје довољна средства за потребе одбране, већ непостојање концептуалне сагласности око три кључна питања: каква и колика је војска потребна, да ли ће се финансирати по регионалном принципу или на нивоу државне заједнице, и на који начин ће се обезбедити додатна средства за њену реформу.

По првом питању, Црна Гора је направила значајан помак, тиме што је још прошле године, уз сагласност ВСО, утврдила да ће финансирати снаге у величини од око 3.500 професионалних лица и цивила, и да ће до тог броја доћи током 2005. године путем пензионисања и давања отпремнина заинтересованим појединцима. Тај процес је у великој мери приведен крају.

У Србији таква одлука није донета на основу процена стварних потреба, већ су смањења пројектована првенствено у складу са ограничењима јавне потрошње захтеваним од међуна-

Решавање стамбених потреба

НОВИ ПРАВИЛНИК

Нови правилник, који треба да усвоји Савет министара, садржи значајне новине. Као прво формирано је осам приоритетних листа, чиме се омогућава да бодовање у оквиру сваке категорије буде правичније, јер се ради о груписању сличних квалификационих и функционалних структура, тако да бодовање њихових личних стања има одлучујући значај. Упростијено речено, заставници и водници неће се „такмичити“ у групи са генералима и адмиралима. Свакој од осам категорија биће додељиван одређен број изграђених станова према утврђеном проценту, чиме се обезбеђује да се захтеви у свих осам група постепено решавају.

Новину представља и јачи нагласак на могућност давања кредита за станоградњу у сопственој режији. Такође, изједначени су по правима професионална и цивилна лица, што до сада није био случај, посебно у погледу величине станова.

тога уследила и тиме непредвиђено оптеретила буџет, морала су да буду неутралисана новим смањивањем радних места тако да је до краја августа 2005. године укинута још 800 радних места за цивилна лица и пензионисано по оштријим критеријумима 700 официра и подофицира.

Иако су учињени максимални напори да се ова смањивања ускладе са планираном реформом и уклопе у конкретне промене у јединицама на терену (укидање, спајање итд.), остаје чињеница да та смањења нису била резултат шире стручне, па и политичке расправе, о фактичким потребама како у погледу величине оружаних снага, тако и њиховог састава по видовима, наоружању и опреми. Тај процес је у току у склопу рада на *Стратегијском прегледу одбране*, чија израда захтева и време и укључивање свих релевантних фактора система државне власти.

Додатни проблем у погледу смањивања Војске је кашњење у две важне области: преузимање границе од стране МУП-а

Србије (у Црној Гори то је урађено 2003. године) и преношење цивилне одбране у надлежност држава чланица у складу са Уставном повељом. Извршавањем ових обавеза, Војска би се додатно растеретила знатног броја радних места (око 1.000 људи) и издатака које сада непотребно сноси из већ ограниченог буџета. Чудно је што се са овим процесом касни, јер се наведене надлежности предају уз преношење целокупне инфраструктуре која је служила тим потребама и то без накнаде. Треба упозорити и на чињеницу да је организација цивилне одбране запала у веома озбиљан процеп тако што је Војска била принуђена да смањи своје капацитете потребне за ову делатност, а локална самоуправа држава чланица није себе довољно оспособила за њено вршење. Последице могу да буду озбиљне.

Питање територијалног или "јединственог" финансирања је заправо решено, тиме што је превагнула прва опција. Такво

решење је, нема сумње, имало своју политичку позадину, што је имало за последицу низ практичних проблема о којима се или није размисљало у време доношења одлуке или се сматрало да су мање важни и да ће моћи да се лако превазиђу. То је била погрешна процена. На тај начин Министарство је изгубило сваку могућност да утиче не само на висину средстава, већ што је важније на њихову унутрашњу расподелу по позицијама, динамику исплате личних доходака и накнада и исплату дуговања. Од маја 2005. године у Србији се прешло на трезорски систем свих плаћања, укључујући дугове, тако да о брзини плаћања одлучује Трезор. Та плаћања и даље иду са знатним закашњењима, чиме се Министарству и Војсци стварају озбиљни проблеми у задовољавању својих основних потреба, пошто добављачи одбијају даље испоруке.

Треће питање додатних извора финансирања Војске, иако формално решено, остало је у пракси главни камен спотицања и скоро непремостивих концептуалних разлика унутар различитих делова система власти у две државе чланице државне заједнице. Од самог настанка државне заједнице, било је јасно да ће систем одбране морати да се финансира делом из војне имовине. То питање требало је да се реши доношењем Закона о имовини СЦГ, које би, поред осталог, дефинисало и војну имовину. Не улазећи у разлоге због којих се касни са израдом закона, на нивоу ВСО и Савета министара донета је одлука да се, као привремена мера, јула 2004. године оснује Фонд за рефор-

му Војске, који би у међувремену располагао том имовином, уз непосредну контролу и сарадњу са владама две државе чланице и тим путем се обезбедила додатна средства за дефинисане потребе, међу којима су опремање Војске и решавање социјалних проблема добили приоритетан значај.

После знатних тешкоћа, Фонд је почео да ради и постиже резултате, али на територији Црне Горе, док је Влада Србије све надлежности предвиђене за Фонд пренела у своје руке и за то установила стриктну и веома сложу процедуру. Последица тога била је то да је у протеклих годину дана добијен незнатан број дозвола за располагање војном имовином на територији Србије, тако да је тај практично једини реалан извор прихода био *de facto*, ако не блокиран, онда сведен на апсолутно неадекватну меру. Његов потенцијал је, међутим, огроман и друштвено несумњиво користан.

Спорост у решавању захтева Министарства за располагањем војном имовином у Србији је у почетку тумачена бирократском процедуром потребном да се осигура адекватна контрола. Та потреба није спорна, напротив она је добродошла. Ипак, све што се у међувремену дешавало указује на то да се ради о фундаменталном идеолошком проблему. Како у Србији, тако и у Црној Гори постоје политичке снаге које, заправо, доводе у питање оправданост третирања војне имовине као заиста војне имовине. По њиховом мишљењу ради се о државној имовини Србије у Србији и Црне Горе у Црној Гори, те њихове владе по територијалном принципу имају искључиво власништво и право располагања. Оне имају дискреционо право да део финансијских средстава тако добијених ставе на располагање Војсци,

али по њима, Војска не може бити титулар права на својину. Овакав став заступа део политичких снага у Црној Гори, док су заступници оваквог мишљења у Србији делови коалиционих партнера у њеној влади. И то је разлог због кога је администрација мање него ефикасна у решавању захтева који се налазе већ месецима у њеној процедури.

Уколико овакав став превлада у Србији, треба одмах рећи да он носи са собом озбиљне последице негативне природе. Најозбиљнија је та што се финансирање војних потреба располагањем „државном имовином“ сматра директном јавном потрошњом и као таква се мора подвести под буџетске оквире, а у складу са захтевима међународних монетарних институција. То значи, врло мало за војску.

Можда је коначно решење оно које ће произаћи из *Стратегијског прегледа одбране* који ће обавезати владе да финансирају оно са чиме су се сложиле. То ће бити знатно мање од садашњих потреба и подразумеваће ра-

На бази разних аранжмана од јуна 2004. године до августа 2005. године подељено је и усељено укупно 469 станова. На основу потписаних уговора у наредне четири године очекује се испорука 4.000–6.000 станова. То је далеко од жељене цифре од 17.000 станова, али представља значајан замањ у правцу решавања тог egzистенцијалног питања.

пидно смањивање бројног стања и професионализацију војске. То су, међутим, осетљиве ствари које се не могу преламати преко колена, поготово у безбедносним условима у нашем региону, који још нису у потпуности стабилизовани.

Треба још једном упозорити да се оваква суштинска реформа система одбране и њено потпуно оспособљавање за извршавање постављаних задатака и функција не може спровести без улагања знатних додатних средстава, између осталог и за њено адекватно опремање.

■ ОПРЕМАЊЕ ВОЈСКЕ

Ситуација у овом погледу је већ више година крајње непримерена потребама и она је кулминирала ове године. Буџетска средства омогућавају, и то са великим тешкоћама, задовољавање само текућих дневних потреба, али не и озбиљније опремање и обнављање ресурса.

Ваздухопловне снаге су практично приземљене због недостатка горива, с једне стране, и истеклих ресурса за већину летелица, с друге стране. Противваздухопловна одбрана ослања се на старе системе и у њу ништа није улагано од 1999. године. Копнене снаге имају возни парк стар више десетина година, који захтева повећана средства за одржавање. Ратна техника је једним делом застарела, а другим неадекватна за савремене потребе, нарочито у погледу модерних комуникационих технологија које су данас срж одбрамбеног система сваке земље. Морнарица је продајом једног дела пловних јединица знатно смањена, али функ-

Основни проблем није ограничена финансијска моћ држава чланица да одвоје довољна средства за потребе одбране, већ непостојање концептуалне сагласности око три кључна питања: каква и колика је војска потребна, да ли ће се финансирати по регионалном принципу или на нивоу државне заједнице, и на који начин ће се обезбедити додатна средства за њену реформу.

две милијарде евра. То подразумева обнављање ресурса постојећих летелица и евентуалну набавку нових, са нагласком на хеликоптере и друге транспортне капацитете. У погледу ПВО, размишља се о новим радарским системима и другом наоружању у складу са реалним потребама. За Копнене снаге приоритетно се планира набавка средстава за формирање снага за брзо реаговање и комплетно опремање два батаљона антитерористичких снага. Опремање Морнарице новим средствима конципира се у складу са очекивањима да ће она ускоро бити саставни део међу-

народних поморских снага у Јадрану, а можда и у Медитерану, спремних за борбу против тероризма, шверца дроге и људи и других претњи безбедности региона. У складу са Стратегијом одбране, пројекције се праве за период од пет година тј. до 2010. године, с тим што ће њихова практична реализација директно зависити од прилива средстава и конкретних извора финансирања. Ако се не створе повољни услови, ове пројекције остаће не реализоване уз све консеквенце за безбедност чланица државне заједнице.

У овим плановима, брига за људски фактор је дошла до посебног изражаја. То се, између осталог, одразило и у настојању да се обезбеде квалитетне радне униформе и најадекватнија заштитна опрема, посебно за јединице на специфичним задацима у Копненој зони безбедности. Овакве набавке нису вршене од 2003. године. Због тога је августа месеца донета политичка одлука да се на основу исказаних потреба стручних служби Генералштаба иде на приоритетну набавку такве опреме на бази компензације за непотребну војну имовину, покретну и непокретну, у коју сврху су дефинисане потребе за две наредне године (2006. и 2007), а чија би се реализација спроводила у зависности од пројектованог и очекиваног прилива ванбуџетских средстава. На морал Војске веома би се негативно одразио сваки покушај да се ове потребе исполитизирају до те мере да се од њихове набавке одустане у целини. Логичније је да се предвиђене количине ускладе са ставовима влада држава чланица о ванбуџетској потрошњи за потребе Војске у овом тренутку.

Из свега напред реченог, несумњиво произилази да је урађено много, чак изузетно много. Може се рећи да је критична маса реформских потеза већ остварена и да ни теоретски не може бити говора о враћању уназад. Друго, постављене су чврсте основе које су трасирале даљи пут реформи тако да се неће губити време у непотребном лутању. Треће, остаје као отворено питање само брзина реализације приоритетних задатака реформе што искључиво зависи од одлучности влада држава чланица да дају своју подршку оправданим захтевима и потребама Војске. ■

ТРОШКОВИ РЕФОРМЕ

Истина, са којом држава мора да рачуна, јесте да ће трошкови целокупне реформе Војске лако достићи износ од две милијарде евра, након чега ће моћи да се сведу на прописаних 2,3 % од БНД, чега се придржава већина других држава. Али, не пре тога. Питање је само, којом брзином и којим редом ангажовати овако велика средства. Пресудну улогу у таквој одлуци треба да имају анализе краткорочних и средњорочних безбедносних изазова и шта ће Војсци бити потребно да им се успешно супротстави. Државна власт ће морати са тим питањем да се суочи и заузме јасан, али и одговоран став. И то пре раније него касније.

ционише оптимално у границама ограничених финансијских могућности. У протеклих пет година није извршена ниједна нова набавка наоружања за било који вид.

Оно што посебно оптерећује сва три вида, представљају вишкови опреме и наоружања, од којих један део спада у категорију за отпис. Застарели прописи и сложена процедура расходовања таквог материјала умногоме су блокирали несметано функционисање јединица и команди. Почетком ове године предузета је енергична акција да се ствари доведу у ред. Уз строги надзор Генералштаба и стриктно спровођење наредаба министра, касарне су добрим делом „очишћене“, док ће преостали послови бити окончани до краја године. Поред значајних уштеда везаних за извршена расходовања, остварена је знатна додатна материјална корист продајом ове опреме. Нажалост, не ради се о новчаним средствима којима би се омогућила набавка нове опреме и разоружања. Приход је намењен текућем одржавању.

У плановима реформе на којима се интензивно ради, пројектују се наше потребе како људства тако и у опреми и наоружању. Већ је наглашено да би процене могле достићи цифру од

Ребаланс буџета

УДАР НА ФИНАНСИЈСКУ СТАБИЛНОСТ

Када је реч о дуговима, посебан удар на финансијску стабилност Министарства и Војске изазвала су два ребаланса буџета Србије. Новембра 2004. године, одлуком Министарства финансија (под притиском ММФ-а за смањење јавне потрошње) војни буџет смањен је за шест милијарди динара. Буџет за 2005. годину пројектован је мање за ову суму и суму за 6.500 запослених, док су обавезе преносом неплаћених дугова из претходне године повећане за четири о по милијарде динара. Ребалансом јула 2005. године, да би се компензирали лични доходи, ова позиција повећана је смањењем средстава за опрему и наоружање и станоградњу за 1,5 милијарду динара, што је укочило врло важне активности Војске на том пољу.

„КОБРЕ“

У СУРОВОЈ
МИСИЈИ

Припадају специјалним противтерористичким јединицама ВСЦГ. Притајени становници њиховог крвотока јесу дух

стоичке издржљивости и Сизифова упорност, брзина и увежбаност до аутоматизма.

Они су стрпљиви и мудри, често неухватљиви.

Долазе тихо и изненада, са неколико лица, не пружајући шансу непријатељу.

А како, када и где делују остаје тајна.

Јер, њихов је напад – ујед змије.

ер. Последња недеља селективне обуке. Прошла је поноћ. Киша поново пада. Све је на мени мокро. Узалуд покушавам да се осушим на диму ватре коју смо запалили... Данас смо поново искусили границе војничког дрила – непрекидни марш од 35 километара, узбрдо. Напрсла ми је пета, храним се бруфенима, а са табана ми отпадају комади коже. Жуљеви су ми прокрварили, поцепао сам чизме... Већ данима не спавам, а у подне је било 39 степени. Имао сам чатурицу воде, борбену опрему од 50 килограма на леђима и ништа за јело... Заспао сам у строју и пао. На камен сам откинуо комад меса са длана. Ни крв која се сливала низ руку није ме спречила да наставим даље... Очито сам изгубио осећај за тело, доба дана, обичан живот... Али не одустајем, иако сам, као и остали, на ивици издржљивости.

Необичан инат да успемо и међусобна подршка одржавају нас за још једну узбуну у низу, километре трчања и стотине склекова по казни, пузање кроз блато, за борбене заседе и препаде на стражи или тек сурове реторичке провокације инструктора о нашој неспособности... На моменте ми се чини да халуцинирам или је то само тренутна последица убрзаног скока адреналина – до мене у рову пуном воде неко спава... очајнички се браним од нападача ножем... пушка коју смо пронашли крај пута минирана је димном бомбом, а колега од умора на спавању не осећа да му гори рука... Тако се више не размишља о жуљевима, глади, већ пре о борби са самим собом – не посустати. И сваки протекао дан корак је ближе до циља – сведочи један од кандидата, кога до значке Противтерористичког одреда „Кобре“, крилате змије увијене око мача, деле још многа искушења.

■ ГРАНИЦЕ ИЗДРЖЉИВОСТИ

Старешине после селективне обуке очекује шестомесечни пробни рад, уз нове физичке и психолошке провере. Уколико положи теоријски и практични испит, а успешно изведе завршни марш, улазе у најелитнију јединицу Војске.

Почетна селекција организује се у теренским условима и траје 21 дан. На њој се оцењује психофизички профил и карактер старешина. Инструктори у том периоду кандидате постепено оптерећују физичким и психичким напорима. На тај начин проверавају њихову издржљивост и упорност, емотивну стабилност и реаговање у борбеним ситуацијама под притиском. Први дани осмишљени су као припрема за предстојеће напоре, а надаље се примењује својеврстан „психофизички дрил“. Зато се последња недеља селекције назива „пакленом“. Раније усвојена војничка знања увежбавају се до аутоматизма. Развија се осећај за тимски рад и одговорност. Додуше, често недостају адекватна материјална средства – специјални упљачи, шок бомбе, разноврсна маневарска муниција и пиротехничке смеше.

Селективну обуку заврши око половина од укупног броја пријављених кандидата. Наредних шест месеци они у Одреду изводе пешадијску и војно-полицијску обуку, војничка гађања и физичка кондицирања. Тродневни марш од 120 километара, под пуном борбеном опремом, последњи је изазов за пријем у противтерористичку јединицу. Осмишљен је попут падобранског вишебоја, без скокова. По непознатом терену старешине се крећу помоћу карте, а на контролним тачкама одређују азимут и координате, прелазе простор пузањем, или носе рањеника. Такође бацају бомбу у мету или решавају популарну „салату“ – склапање петнаестак врста наоружања од измешаних делова. На крају марша, на београдском стрелишту Бубањ поток, гађају из аутоматских пушака. Само најбољи међу њима су на прагу професије противтерористе.

■ ИЗМЕЂУ ЈУЧЕ И СУТРА

Оспособљавање „Кобри“ за свакодневне задатке представља се у противтерористичкој чети. Широка је лепеза војнострукних знања којима старешине морају овладати – од тактичке и стројне обуке, правила службе војне полиције, па до топографије, ватрене обуке и гађања. Да би успешно ослобађали таоце, упадали у зграде и водили борбе у насељеном месту, неопходно је да знају тактике војне полиције и специјалних дејстава, односно поступке извиђача, диверзаната и противтерориста. Такође, у зависности од врсте и карактера терористичких акција, припадници јединице уче и тактику неборбених операција и међународно ратно право.

„Кобре“ се обучавају и на курсевима летње и зимске алпинистике, роњења, пливања и спасавања, преживљавања у природи, скијања и верања. Многи од њих се додатно

ИСТОРИЈАТ

Наредбом савезног секретара за одбрану 14. априла 1978. формирано је одељење војне полиције за противтерористичку борбу, у оквиру 282. батаљона војне полиције ЈНА. Бројало је дванаест старешина, изабраних по специјалним критеријумима и представљало је прву такву јединицу на нашим просторима. У надлежност Корпуса специјалних јединица прелази 1992. године. Пре пет година прераста у Противтерористички одред са препознатљивим грбом крилате кобре. Данас је Одред директно потчињен начелнику Генералштаба Војске Србије и Црне Горе. Попуњава се искључиво официрима и подофицирима, по принципу добровољности.

увежбавају за посебна гађања из пиштоља и аутомата али и за снајперска дејства у урбаној средини. Врсно баратају хладним и тетивним оружјем, специјалним средствима за паљење експлозива. Оспособљавају се за пиротехничара, за рушење елемената, материјала и објеката.

Падобранска обука, возња специјалних возила и брза ескортна возња уз савладавање препрека на путу при брзини од две стотине километара на час, такође су неизоставни садржаји њихове обуке. И противдиверзиона заштита, али и употреба специјалних уређаја везе и телекомуникација, вештине су које се код противтерориста подразумевају. Наравно, дугогодишњи припадници Одред похађају и курсеве за инструктора обуке.

Тек после неколико година обуке најбоље старешине могу ући у састав тима за обезбеђење високих државних и војних званичника, односно штићених личности. Зато свакодневно кондицирају, вежбају борилачке вештине и изводе практична или ситуациона гађања.

Начин на који реагују тимови за обезбеђење у конкретним ситуацијама строго су прописани. Импровизације су потпуно искључене, а старешине из пратње користе ватрено оружје искључиво онако како су увежбавали. Принцип обезбеђења је једна личност–један тим. Број старешина у тиму, наоружање и опрема коју ће користити, зависе од процене угрожености штићене особе. Радио и телефонска комуникација тима на задатку је непрекидна.

По потреби, за обезбеђење личности, користе се и службени пси. Пси који су обучени за откривање минско-експлозивних средстава прегледају путеве и објекте којима се крећу штићене личности, а нападачи обезбеђују простор у којима бораве.

■ ВИШЕ ОД ВЕШТИНЕ

Да је физичка обука значајна у обликовању противтерориста потврђује референт за специјалну физичку обуку „Кобри“. Припадници Одрета уз јутарње вежбање понављају примењене борилачке вештине – технике бацања

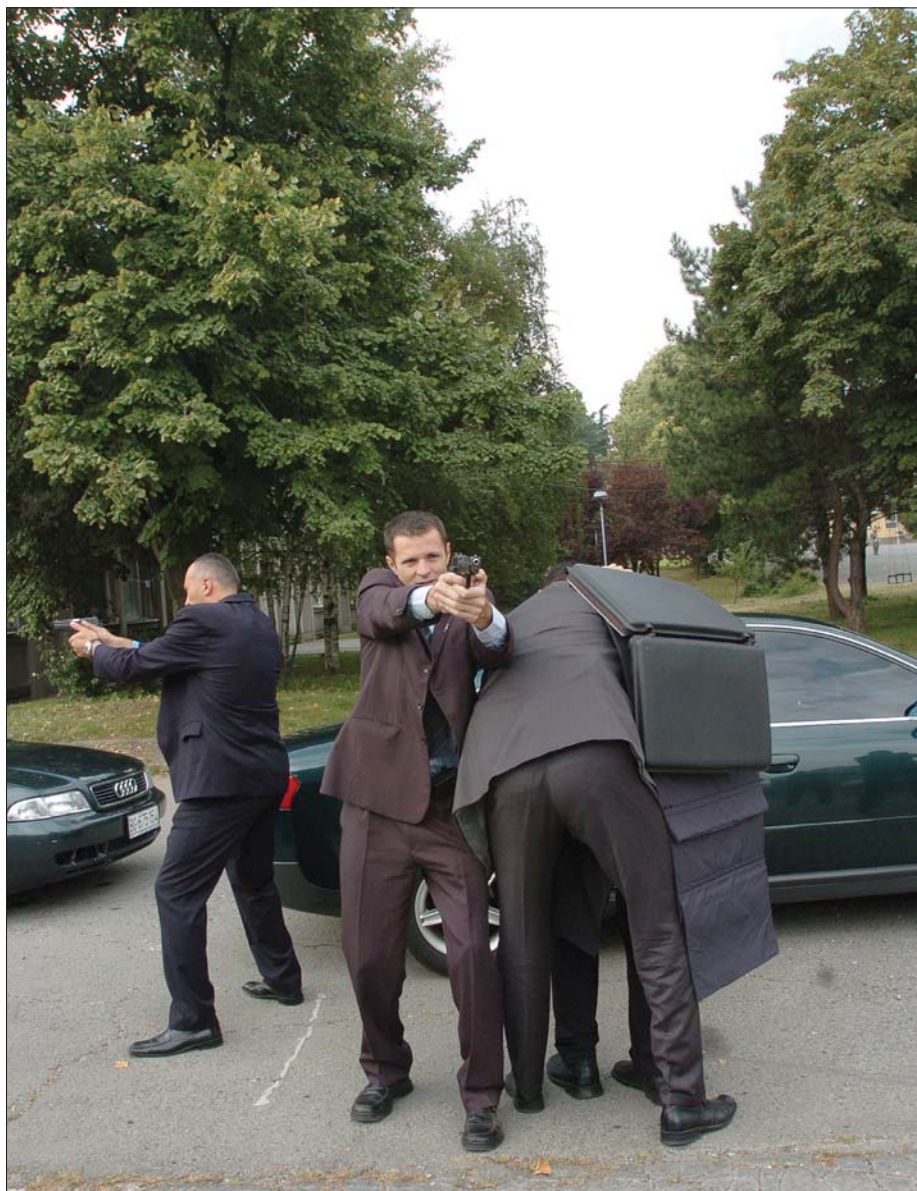
ОПРЕМА

„Кобре“ у противтерористичкој борби користе ципове пух, мерцедес и гранд чироки, те теренска возила пинц гауер и борбена оклопна возила. Тимови за обезбеђење штићених личности располажу извесним бројем луксузних аутомобила марке BMW, мерцедес и ауди. Опремљени су радио и телефонским системима комуникације.

У случају потребе за брзим пребацивањем на већа одстојања користе се хеликоптери Ваздухопловних снага. Савремена униформа, панцирни прслуци, шлемови домаће производње М-97 трећег степена заштите, борбени прслуци, затим, опрема за ноћно извиђање, радио станице, ГПС навигатори, лап-топ компјутери део су борбене опреме и техничких капацитета Одрета. Током акција „Кобре“ носе капе фантомке или маскирне мреже, ради скривања идентитета, а за ноћно осматрање домаће или израелске уређаје.

и падова из цудоа, бокса и кик-бокса, основне карате ударце руком и ногом или технике блокова, уз употребу угаоне палице тонфе. Такође, увежбавају принудне полицијске радње и начине брзог онеспособљавања противника – савладавање и привођење, маркирање виталних тачака, ликвидација рукама или приручним средствима. Вежбају и

АРСЕНАЛ

Јединица поседује домаће и страно наоружање. Међу пиштољима су ЦЗ-99, ЦЗ-88, М-57, револвер магнум 357, деветомиллиметарски израелски пиштољ хегіћо 941-Ф и 941-ФБ. Аутомати су најважније оружје противтерористичких тимова и група за обезбеђење. Из њиховог арсенала издвајају се аутомати немачке фирме Хеклер и Кох МП-5, МП-5К, узи, мини и микро узи. По потреби се на њих монтирају пригушивачи пуцња, тактичка светла и ласерски обележивачи циља. Ватрену моћ повећавају и јуришне пушке АК-47, АК-101, М-70, АР-10, АР-15, АР-18. Од митраљеза користе М-84. Снајперски тимови располажу снајпером М-76 и заставином далекометном пушком калибра 12,7 милиметара М-93 црна стрела, а опремљени су дневним и ноћним оптичким нишанима треће генерације. Домаће сачмарице, италијанске полуаутоматске сачмаре СПАС-15 фирме Франки и две варијанте мозбергових сачмара употребљавају за упаде у затворене просторије и блиске борбе. У таквим акцијама незаобилазне су специјалне шок, димне и гасне бомбе.

самоодбрану од гушења, ударца ножем, пиштољем или палицом. „Кобре“ свакодневно трче неколико километара и прелазе пешадијске препреке, што је услов за њихову добру физичку кондицију и издржљивост. Чланови тима за обезбеђење штићених лица на тренинзима психолошког растеређења – спортске игре, трчање, теретана – одржавају достигнут ниво физичког и телесног статуса.

Кандидати за пријем у Одред, а нарочито његови стални припадници, треба да имају натпросечне физичке способности. Међутим, није ретко да многе старешине пре доласка у јединицу не знају борилачке вештине. Зато већ на селективној обуци почињу да тренирају. Надаље лако одржавају континуитет и систематичност физичке обуке. Наравно, квалитет обуке у доброј мери зависи од финансијских средстава. Наставу често изводе у природи – згибове раде на грани дрвета, носе једни друге на рукама.

„Кобре“ су једнако добре у стрелаштву, борилачким вештинама, планинарском трчању, као и на полигонима за противтерористичку обуку. На државном првенству у оријентирингу на дугим дистанцама недавно су освојили друго место. Њихов алпинистички тим попео се 2000. године на највиши врх света – Монт Еверест.

— ■ ОСЛУШКИВАЊЕ МОРАЛА

Бити припадник Противтерористичког одреда „Кобре“ врло је захтевно. Борба против тероризма, ослобађање талаца, посебни војно-полицијски послови и обезбеђење високих државних и војних

званичника, могу се поверити само посвећенима и одабранима. Морају да имају висок степен толеранције на фрустрацију, натпросечну отпорност на стрес и психолошки притисак. Наравно, незаобилазно је савесно поступање послу, које није мотивисано материјалном добити, већ пре свега професионалним задовољством и припадношћу групи.

Но, у времену нарушених вредности, немогуће је не споменути и другу страну приче. Ако месечно плата припадника једне од најбољих противтерористичких јединица наше војске једва достиже три стотине евра, а свега девет одсто има решено стамбено питање, онда је тешко ускладити захтеве струке са свакодневним живљењем. Насупрот томе, „Кобре“, сем у техничком и финансијском смислу, ни у чему не заостају за сличним јединицама страних армија. Начин рада и тактика употребе одговарају највишим светским стандардима, како су пре неколико година потврдили и надлежни у УН.

Како је тероризам означен као највећи светски проблем, који спаја Исток и Запад, јер не бира средства, Противтерористички одред „Кобре“, само опремљен савременом борбеном опремом и техником, уз већ врхунски способан кадар, може успешно одговорити његовим изазовима. ■

Владимир ПОЧУЧ
Снимио Звонко ПЕРГЕ

ПЕДЕСЕТ ГОДИНА ВОЈНЕ ПОЛИЦИЈЕ

У КОРАК СА НАЈЈАЧИМА

Иако још у српској војсци имамо зачетке стварања посебних јединица за обављање полицијских послова – била су то полицијска одељења формирана наредбом кнеза Милана Обреновића 1876. године – модерна војна полиција установљена је у Југословенској народној армији 1955. године.

Све до 1991. године била је то једина војна полиција у некој „комунистичкој” војсци.

Уз педесетогодишње искуство, данас је то модерна служба безбедности, војна формација оспособљена за разноврсне полицијске задатке и за специјализована дејства у свим борбеним и мирнодопским условима.

Војна полиција, као посебна формација, формирана је у Југословенској народној армији (ЈНА) наредбом врховног команданта оружаних снага ФНРЈ 14. септембра 1955. Тако је ондашња Југославија, као једина социјалистичка држава, у својим оружаним снагама добила специјализовану безбедносну формацију са „капиталистичким” називом „полиција”. Иако на први поглед необична, оваква одлука државног и војног врха била је руковођена у оно време блиским односима ФНРЈ са НАТО-ом и западним савезницима.

Две године пре формирања војне полиције расформиран је КНОЈ (Корпус народне одбране Југославије) који је обављао одређене војнополицијске задатке у ЈНА. Међутим, трупна прак-

са, посебно велики маневри одржани 1953. и 1954. године, показали су да постоји потреба за специјализованом војном формацијом за одређене послове безбедности. Са друге стране, КОС (Контраобавештајна служба), до тада ускеспецијализована и првенствено политичко-контраобавештајна служба, све више добија задатке превентивног деловања на развијању будности и безбедности у ЈНА.

Савремени услови ратовања потврђивали су чињеницу да је безбедност веома важан елемент командовања. Прикупљена страна али и сопствена искуства са већ споменутих маневара, те тзв. „тршћанска криза“, условили су потребу реорганизације укупног сектора безбедности тадашње ЈНА.

У то време Југославија је имала релативно блиске односе са западним земљама, пре свега са САД и Великом Британијом, склопљен је војни споразум са Грчком и Турском, а разматрала се и могућност приступања Атлантском пакту. Предвиђеним реформама система безбедности, али не само њега, ЈНА се већ у то време битно приближила западним стандардима.

Јединицама војне полиције руководе старешине јединица – установа у чијем су саставу „непосредно или преко органа безбедности“. Дакле, војна полиција је била замишљена као „извршни орган команданта“, али је била дефинисана и посебна улога органа безбедности као стручног органа за руковођење војном полицијом, која није била ни тада, као ни касније, само контраобавештајна, већ је обухватала и послове опште безбедности и послове војне полиције.

Већ тада је прописано да јединице војне полиције своје задатке обављају на основу и у оквиру закона, других прописа и овлашћења, „сагласно наређењима државног секретара за послове народне одбране“. Инсистирало се на законитости при деловању. У том смислу израђен је Правилник о војној полицији којим су одређени следећи задаци: да обавља извршне послове и наређене мере безбедности, да врши патролну службу у гар-

ЗАЧЕЦИ

Наредбом књаза Милана Обреновића 1876. године формирана су „полицијска одељења“ при командама бригада српске војске, састављена од одређеног броја жандарма и изабраних војника. Осим пушке, као стандардног наоружања сваког војника, припадници полицијских одељења били су наоружани и револверима, што их је издвајало од остале војске. Такође, носили су посебне траке на рукаву како би било јасно о коме се ради.

Ова одељења деловала су само у ратно време. У миру, полицијску функцију, у смислу контроле и одржавања реда и дисциплине, спроводили су команданти сопственим снагама (стражом, патролама). Такво решење задржано је и у Војсци Краљевине Југославије.

Истраживање дисциплинских престапа и кривичних дела унутар јединице обављали су официри постављени на дужност „иследника“, који су постојали у сваком пуку, а по потреби и цивилна криминалистичка полиција и жандармерија.

низону и на логоровањима, да контролише и регулише саобраћај, да преко овлашћених извиђајних односно истражних органа врши извиђајне односно одређене истражне радње из надлежности војних судова, ако јој је надлежни орган тако поверио, те да обавља друге извршне послове из делокруга безбедности и унутрашњег реда у ЈНА који јој се ставе у задатак посебним прописима.

У почетку, основни задаци војне полиције били су одржавање и контрола реда и дисциплине, те потрага за војницима који су самовољно напуштали јединице. Касније, добија и одређену борбену улогу, посебно у супротстављању терористичко-диверзантској делатности и бива сврстана у специјалне јединице тадашње ЈНА.

По доношењу наредбе о формирању војне полиције утврђена је њена организацијско-формацијска структура и тек након годину дана, октобра 1956. године, јединице су почеле да функционисати. Били су то водови и одељења војне полиције у саставу дивизија и виших јединица и установа.

Ипак, није све ишло како је првобитно било замишљено. Било је доста непознаница и нејасноћа, пре свега код команди свих нивоа, око надлежности војне полиције на задацима су-

ПРВА БОРБА

Широј јавности познат је покушај хрватске усташке емиграције да на простору Босне и Херцеговине, у ширем рејону Вран планине и Радуше, јуна 1972. године, организује герилу и устанак. Када је деветнаесточлана терористичка група откривена, ангажована је чета војне полиције сарајевске армије. Она је прва ступила у борбу са терористима. Том приликом погинули су командир чете капетан прве класе Милош Поповић и војник Горан Блечић.

Од формирања војне полиције до данас, према доступним евиденцијама, у борбама су погинула 84 припадника војне полиције, а преко 220 је лакше или теже рањено.

збијања и документовања криминала, те њене улоге у борбеним дејствима. То је довело до одређеног застоја у развоју, па и полемике око места и улоге војне полиције, што се може видети и из тадашње војне штампе. Отворено се расправљало око улоге, задатака и конкретне праксе обуке и употребе војне полиције.

Највише државно и војно руководство, 1961. године, закључило је да процес реорганизације војне полиције треба хитно довести до краја, да је треба организовати на гарнизонском принципу и груписати у веће јединице, прецизирати њене задатке и боље је материјално опремити.

Током шездесетих година саобраћајна војна полиција била је издвојена из војне полиције и дата у надлежност саобраћајних органа, али је почетком седамдесетих поново враћена.

Крајем шездесетих година донета је одлука о уласку заштитних јединица, које су постојале при свакој вишој команди, у састав војне полиције. Тако војна полиција добија задатак обезбеђења виталних објеката, јединица, транспорта увозне опреме и наоружања, командних места и одређених рејона и праваца. У ту сврху, укључујући и прикупљена искуства из ангажовања војне полиције, 1971. године формиран је први батаљон војне полиције.

Скоро у исто време када и у другим европским државама, средином седамдесетих година, доноси се одлука о формирању специјалне противтерористичке јединице у Савезном министарству унутрашњих послова, а нешто касније и у републичким. Тадашњи савезни секретар за народну одбрану, априла 1978. године, доноси одлуку да се и у ЈНА формира противтерористичка јединица. Било је то одељење војне полиције у саставу вода

војне полиције специјалне намене 282. бВП/ССНО (Савезни секретаријат за народну одбрану).

Основна намена одељења била је решавање талачких ситуација, обезбеђење и заштита највиших војних руководилаца и обављање других сложених полицијских задатака. Ова јединица била је састављена искључиво од подофицира. Нешто касније у саставу сваког батаљона војне полиције формирају се антитерористичка одељења. Средином осамдесетих, са порастом терористичке опасности, у батаљону војне полиције Гардијске бригаде од постојећег вода специјалне намене настаје противтерористичка чета, а у батаљонима војне полиције при армијама формирају се водови исте намене.

Крајем осамдесетих година ЈНА прелази на корпусну организацију којом се укидају дивизије. Корпуси су били у саставу војишта. Формацијом је утврђено да војишта имају батаљоне војне полиције „А“ класификације, а сваки корпус има батаљон војне полиције. Са заштравањем унутрашње безбедносне ситуације до почетка (средином 1991. године) практично већина дотадашњих батаљона војне полиције „Р“ класификације у корпусима преформирана је у јединице „А“ класификације.

Попуна војне полиције није никад била испод 80 одсто формацијом утврђеног броја, што је обезбеђивало веома високу борбену готовост. Једна од битних одлика организације је да јединице нису засниване на величини и броју, већ на квалитету људи и модуларности основних јединица (водова и чета), чиме се обезбеђивала ефикасност и вишенаменска употребљивост. Такво поступање показало је добре резултате током грађанског рата, али и касније јер су се јединице војне полиције показале као изузетно поуздане и ефикасне.

О квалитету и димензији рада старешина који су у ових педесет година учествовали у управљању пословима војне полиције најбоље сведочи чињеница да се многе идеје, па чак и средства још увек са успехом користе. Тада дефинисани концепт био је и још увек је основ организације и развоја модерне војне полиције у ВСЦГ.

У скоро педесетогодишњој историји војна полиција је стекла бројна искуства и постала модерна служба безбедности и војна формација оспособљена за разноврсне полицијске задатке у војсци, али и специјализовану подршку војним јединицама у свим борбеним и мирнодопским условима. ■

Мр Драгољуб ЈЕВЂОВИЋ

Промовисана нова генерација потпоручника

ПРЕД ИЗАЗОВОМ ПРОФЕСИЈЕ

На Војној академији ВЦЦГ одржана је свечаност поводом завршетка школовања студената 125. и 126. класе, њиховог унапређења у чин потпоручника и пријема у професионалну војну службу

Школовање у трајању од четири године завршили су студенти 126. класе - на одсецима Копнене војске, Ваздухопловних снага и противваздухопловне одбране и Морнарице и 125. класе - одсек Логистике, чије школовање је трајало пет година.

Уз родитеље, родбину и пријатеље нових официра ВЦЦГ, свечаности су присуствовали и председник Скупштине државне заједнице Зоран Шами и начелник Генералштаба ВЦЦГ генерал-потпуковник Драган Паскаш.

Чин потпоручника понело је 318 питомаца, а укупан успех генерације најмлађих официра ВЦЦГ је врло добар (7,78). Најбољи студент генерације је Негован Иванковић, потпоручник АБХО, који је дипломирао са оценом 10,00. Други у рангу је Бранко Николић потпоручник инжењерије (9,69) док је потпо-

оспособљавате младе људе што је посао пун изазова, али и вредан великог поштовања. Тај нови професионални амбијент захтеваће од вас највишу одговорност, поштовање закона, самодисциплину, чест и достојанство. У критичним ситуацијама, које нису само одлика рата већ их често срећемо и у миру, храброст, знање и одлучност биће вам драгоцене савезници - рекао је Шами.

Заступник начелника Војне академије

ручник артиљерије Срђан Старчевић, са просечном оценом 9,59, трећи у рангу. Њима је председник Скупштине државне заједнице Зоран Шами уручио официрске сабље, којима их је наградио председник државне заједнице СЦГ Светозар Маровић.

Најбољем студенту генерације Неговану Иванковићу уручена је већ традиционална годишња награда Фонда „Потпоручник Борко Никитовић“, коју му је предала Зора Никитовић.

Завршетак школовања и унапређење у први официрски чин младим потпоручницима и њиховим родитељима и породицама честицао је председник Скупштине државне заједнице СЦГ Зоран Шами, истакавши да регионална политичка ситуација пред њих ставља професионална и животна искушења.

- Ваша обавеза је да образujete и

генерал-мајор Видосав Ковачевић истакао је да су студенти током школовања положили од 38 до 52 испита, учествовали у 137 посебних облика наставе, на обуци у управљању моторним возилима превезли су 192.000 километара, направили 4.684 летова у укупном налету од 1.471 час, на мору и рекама провели педесет дана и прокрстарили 1.200 наутничких миља. На борбеним оклопним возилима прешли су 3.600 километара, утрошили 246.000 метака и 3.175 граната различитих врста и калибра.

Новопроизведеним потпоручницима ВЦЦГ, уз честитке за завршетак школовања и ступање у редове официра ВЦЦГ, Новинско-издавачки центар „Војска“ доделио је тромесечну бесплатну претплату на магазин „Одбрана“.

Сања САВИЋ
Снимио Даримир БАНДА

ОБЕЛЕЖАВАЊЕ ДАНА АРТИЉЕРИЈЕ У АЛЕКСИНЦУ

Припадници 203. мешовите артиљеријске бригаде свечано су обележили Дан артиљерије – 14. септембар, на свечаности у алексиначкој касарни „Делиград“.

Свечаности су присуствовали и командант Оперативних снага генерал-мајор Божимир Пилчевић, представник ГШ ВЦЦГ пуковник Зоран Лазић и председник СО Алексинац Ненад Станковић.

Генерал-мајор Божимир Пилчевић је том приликом истакао да су артиљерци оспособљени и технички опремљени да могу одговорити свим изазовима, док је командант 203. мабр пуковник Стојан Милановић нагласио да се тај састав поноси дугогодишњом традицијом очувања другарства и осећаја припадности колективу.

Генерал-мајор Божимир Пилчевић

З. М.

ЗАВРШЕТАК ШКОЛОВАЊА 29. КЛАСЕ ВОЈНЕ ГИМНАЗИЈЕ

Поводом завршетка школовања 29. класе Војне гимназије, на Војној академији у Београду одржана је свечаност на којој су уручене награде најбољим ученицима.

Четврти разред Војне гимназије ове године завршила су 32 ученика, а најбољи успех забележили су Мирослав Петровић из Пирота, Мирослав Милановић из Ваљева и Ненад Николић из Лознице. Њима су на свечаности уручени пригодни поклони, а својеврсна награда за двојицу најбољих ученика биће наставак школовања на Војној академији у Грчкој.

Ученике и наставнике Војне гимназије поздравили су начелник Сектора за људске ресурсе Министарства одбране генерал-мајор Љубиша Јокић и заступник начелника Војне академије генерал-мајор Видосав Ковачевић.

А. А.

ПОСМАТРАЧИ ВЦЦГ НА ВЕЖБИ У РУМУНИЈИ

Припадници ВЦЦГ учествовали су у својству посматрача на међународној војној вежби „Cooperativ Sarex 2005“, која је одржана у Румунији од 5. до 10. септембра.

„Cooperativ Sarex“ је вежба трагања и спасавања у којој је ангажовано 194 учесника и посматрача из осам земаља. У вежби су учествовали припадници војски САД, Велике Британије, Румуније и Мађарске, а као посматрачи, представници Молдавије, Бугарске, Украјине и СЦГ.

Припадници ВЦЦГ учествовали су и на прошлогодњој вежби „Cooperativ Sarex“ у Мађарској.

МЕЂУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЈА О РЕФОРМИ СЕКТОРА БЕЗБЕДНОСТИ

Министарство одбране СЦГ и Европски центар за безбедносне студије „Џорџ Маршал“ организовали су међународну конференцију „Реформа сектора безбедности земаља западног Балкана – искуства и поуке“, од 20. до 23. септембра у Будви.

Учесници конференције били су високи државни званичници, посланици, стручњаци и представници министарстава спољних послова, одбране и унутрашњих послова из Албаније, Босне и Херцеговине, Хрватске, Македоније и Србије и Црне Горе, а као посматрачи представници САД, Немачке, Италије, Словеније, НАТОа и Оебса.

Циљ конференције је размена искустава из досадашњих реформи сектора безбедности у земаљама западног Балкана и идентификација заједничких изазова, ризика и претњи.

Говорећи на конференцији помоћник америчког амбасадора у Београду, Родерик Мур оценио је да је „у интересу свих“ да се Србија и Црна Гора што пре укључи у Програм Партнерство за мир.

Представник Министарства одбране СЦГ генерал-потпуковник Милан Зарић оценио је да су ризици од избијања рата у земаљама у транзицији „знатно смањени“, али да још нису у потпуности отклоњени. Он је поновио да је СЦГ опредељена да учествује „у регионалним војним снагама ради креирања стабилног безбедносног амбијента“.

КУРС О МЕЂУНАРОДНОЈ БЕЗБЕДНОСТИ

Курс из области безбедносне политике, под називом „Међународна безбедност“, који заједнички организују министарства одбране СЦГ и Краљевине Холандије, одржан је на Војној академији ВСЦГ у Београду, од 26. до 30. септембра.

Предавања на курсу, намењеном младим официјерима Војске СЦГ и студентима Факултета политичких наука, реализовали су предавачи са Војне академије Краљевине Холандије и из Министарства одбране СЦГ.

У Нишу почела преквалификација војног кадра ОФИЦИРИ У ШКОЛИ ЗА БИЗНИСМЕНЕ

У Центру за обуку Ниш, при Машинском факултету у том граду, почела је преквалификација групе од 100 официјера ВСЦГ за цивилна занимања.

Полазнике су поздравили и пожелели им успех у обуци помоћник министра одбране за људске ресурсе генерал-мајор Љубиша Јокић, командант Копнених снага генерал-мајор Младен Ђирковић, начелник Управе за кадрове министарства одбране СЦГ пуковник Слободан Тадић, војни аташе Уједињеног Краљевства Велике Британије и Северне Ирске пуковник Симон Ванделеур, ректор Универзитета у Нишу Градимир Миловановић, декан Машинског факултета Зоран Боричић и други гости. Они су обишли посебно припремљене просторије на Машинском факултету у којима је полазницима програма збрињавања вишка војног кадра (Присма) на располагању пет рачунарских учионица са 100 компјутера и програмских пакета као и модерна лабораторијска опрема.

Обука на Машинском факултету у Нишу базирана је на самосталној изради пројеката уз помоћ ментора, али и на

развијању пројеката добијених од потенцијалних послодаваца. У питању су пројекти из реалног живота, комбиновани теоретским и практичним учењем. Њихови креатори рачунају да ће полазници обуке на тај начин приказати нове способности и вештине и тако се препоручити новим послодавцима.

Преквалификацију ове и још једне групе од 100 полазника финансира Министарство иностраних послова Краљевине Холандије са укупно 700.000 евра. Иако је све било спремно за почетак преквалификације још у априлу ове године, обука је померена за септембар јер није било довољно заинтересованих кандидата. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

Сусрети и такмичења резервних старешина Србије У СПОРТСКОМ ДУХУ

У Алексинцу одржани су осми сусрети и Републичко спортско такмичење резервних војних старешина Србије на коме су учествовале покрајинске организације РВС из Војводине и са Косова и Метохије, окружне организације РВС из Београда, Крагујевца, Ужица и Ниша, док су ван конкуренције биле екипе гарнизона Алексинац и МУП-а Србије.

Сусрете и такмичење добро је организовала Окружна организација РВС из Ниша и на тај начин свечано обележила 86. годишњицу оснивања Организације резервних официјера и ратника, Дан ОРВС СЦГ – 15. септембар и Дан артиљерије.

Такмичења су пратили изасланик начелника Генералштаба ВСЦГ генерал-мајор Милоје Милетић, командант Оперативних снага генерал-мајор Божимир Пилчевић, председник ОРВС Србије др Милорад Дробац, председник СО Алексинац Ненад Станковић и други гости.

У име Скупштине и Републичког одбора ОРВС у Републици Србији такмичење је отворио Милорад Дробац.

Резервни официјери су се такмичили у гађању из аутоматске пушке и пиштоља и тактичко-оријентационом маршу. Укупни победник је екипа Покрајинске организације РВС са Косова и Метохије, а друго и треће место освојиле су екипе из Ниша и Војводине. У појединачној конкуренцији прва места припала су Предрагу Ружићу (Ужице – гађање из аутоматске пушке) и Срђану Коцићу (Косово и Метохија – гађање из пиштоља).

На сусретима резервних војних старешина говорило се о достигнућима те организације на плану обуке и међународне сарадње, а додељена су и признања заслужним колективима и појединцима. ■

З. М.

У укупном пласману победиле су екипе са Косова и Метохије, из Ниша и Војводине

НОВА ВОЈНИЧКА УНИФОРМА М03

ПО ПРИНЦИПУ
ЉУСКЕ ЛУКА

Три хиљаде комплекта униформе М03 је на трупном практичном испитивању у јединицама Војске. Узорак за завршна испитивања прототипске партије која се реализују у ТОЦ-у чине 82 комплекта. Опитовања трају до краја јуна 2006. године. Одлуку о коначном изгледу и употреби те униформе донеће Врховни савет одбране на основу мишљења Савета за одевање.

Нова војничка униформа М03. За неке је то, можда, наговештај још једне афере која би уследила после оне која је у јавности одјекнула на вест о куповини заштитне балистичке опреме од јединог произвођача – „Мила Драгића“. Али јавности није познато да се са прилично мучке већ пет година, корак по корак, развија ова нова М03, те да је сваки припадник Војске прижељкује. Јер, већ после трећег прања садашњег модела М93, делови комплекта брзо и неуједначено губе боју.

Стављена у политички, економски и друштвени контекст, ова прича би за многе представљала још једну невољу и повод за полемику. Да ли нам овако сиромашнима то треба и зашто баш сада, кад имамо толико проблема, кад нема станова за униформисане бескућнике, кад нам војници викендом иду кући да се у родитељском дому нахране. Ма, каква униформа и ко ће то да плати?

То су само нека од реторичких питања која постављају лаици, и не желећи одговор, јер је по њима све јасно и цела прича непотребна. А да ли је заиста тако? Колико и зашто је нова униформа потребна?

МНОГО РАЗЛОГА ЗА ПРОМЕНУ

За сваку војску у свету веома је важан и њен изглед. И сваки официр, подофицир и војник се на први поглед цени. Да ли је то што на себи носи пријатно за око и да ли униформу с поносом

показује. Јер лепо скројено одело о достојанству професије сведочи. Али униформа, сем визуелног утиска, има вишезначну улогу – она мора да буде функционална, физиолошки подобна за корисника и да га штити од разних штетних утицаја околине у којима може да се нађе, посебно током борбених дејстава. Зато и материјал од кога је кројена мора да буде специјалне врсте, а не обична памучно-синтетичка тканина чији се квалитет опипава руком.

Актуелно војничка униформа М93, одежа Војске Југославије, чедо је кризе, ратова, разних несташица и посустале привреде, сиротињских времена, у којима се настојало да се задовољи тражени квантитет униформи за многобројну војску, али је зато трпео квалитет. И на њу ће, вероватно, још дуго сећати маскарни прслуци, који су постали омиљен гардеробни део невојног становништва, посебно пољопривредника и радника.

Униформисани корисници, пак, током вишегодишње употребе пронашли су јој подоста замерки. Неке од њих тичу се функционалности, а нису занемарљиве ни примедбе на одређене тактичко-техничке одлике – слабија водоотпорност, релативно лоша заштита одређених делова тела, пре свега главе и екстремитета од неповољних климатских утицаја, слабија отпорност на прање и хемијско чишћење, непостојаност боја и, посебно, недовољна маскарност у инфрацрвеном делу електромагнетског спектра, која нашег борца чини видљивим осматрачким ИЦ уређајима.

А ни општи утисак припадника Војске није био сјајан. Беретка, која свакоме другачије стоји, а мало је оних који знају правилно да је носе, униформа од материјала који упарава тело, па се код оних који је носе увек мешају мириси зноја и дезодоранса, затим грудвице које осипају тканину, посебно на местима трења, чизме које пропуштају воду и нажуље безмало сваку ногу...

Све те замерке отвориле су пут ка новој тканини, кроју, униформи и саставу комплета. Она је као важан део Подсистема за обезбеђење аутономности у извођењу борбених дејстава ушла у састав „Пројекта опремања војника пешадије за 21. век“, који је почетком века покренула Управа пешадије ГШ ВЈ, потом наставила Управа за развој Генералштаба ВСЦГ, док је непосредно за поменути подсистем била задужена ондашња интендантска – а данас Управа за општу логистику Сектора за материјалне ресурсе Министарства одбране.

НОВИ ОДЕВНИ ПРЕДМЕТИ

У оквиру војничке униформе М03 развијени су потпуно нови одевни предмети. Најпре одело за заштиту од кише, које штити и од снега или ветра. Нови одевни предмет је и комбинезон. Испитивања осталих делова опреме из комплета Модел-21 показала су да је балистички борбени прслук, популарни панцир, најподеснији ако се носи управо на такав одевни предмет. Комбинезон служи само за борбену употребу, а како има пододело подесан је за коришћење и у зимским условима – обезбеђује добру климатизацију и на екстремним температурама. А нова је и капа, уместо беретке.

На тај начин униформа је добила третман и значај као и остала борбена средства којим војник располаже. А веровали или не, доказано је да она непосредно утиче на извршење борбених задатака. Значај који је у тој новој концепцији стекла дао је за право да се испитује и једног дана уведе у наоружање ВСЦГ као и сва друга средства НВО, што значи да о њеном квалитету и траженим тактичко-техничким одликама одлучују научне и стручне установе.

Циљ развоја те униформе био је да се примени материјал који је физиолошки подобнији за тело, да се обезбеди вишеслојност одевања у складу са климатским условима, по принципу љуске лука, да се усаврши крој униформе како би се побољшао комфор корисника и развију нови одевни предмети за ношење у посебним климатским условима, те обезбеди маскарност у инфрацрвеном делу ЕМ спектра. Наравно, не заборавимо и потребу да се развије војничка чизма у складу са светским стандардима.

ОД МАСКИРНЕ ШАРЕ ДО ТКАНИНЕ

Пут до новог модела војничке униформе уопште није био лак и углавном је кривудао у за Војску препознатљивом оквиру – између сталне несташице новца, која је спутавале развој, и ентузијазма људи који су је осмишљавали. А до модела требало је савладати неколико препрека – најпре усвојити маскарни дезен који би заменио зеленомаслинасту боју и омогућио бољу прикривеност борца у простору. То је већ учињено, па ће нова униформа бити препознатљива по маскарном дезену М-МДУ02, који је конципирала Управа инжењерије у сарадњи са стручњацима из Војнотехничког института. Тим преплетом од пет боја биће обојена свака тканина коју припадници Војске буду носили.

У развоју од мустре до тканине требало је задовољити и тактичко-техничке захтеве, а у њима се, сем маскарности и функционалности која је постигнута одговарајућим кројем одевних предмет, тражило да тканина има добра механичка својства – да је отпорна на трење, обрађена посебним средствима за антипилинг како би се спречило стварање грудвица, да је водоодбојна, а опет довољно ваздушно пропустљива (код тканине за кошуљу тежило се да буде носива у разним годишњим добима).

– После усвајања маскарног дезена, тачније 2000, ми смо анимирали домаће произвођаче за изроду ткани-

не. То значи да су сви били обавештени на одговарајући начин, али су се издвојила само три произвођача која су задовољила тражене тактичко-техничке захтеве – „Јумко“ Врање, „Нитекс“ Ниш и „Производња Миле Драгић“ из Зрењанин – каже пуковник Жељко Косановић, начелник одсека за развој и опремање Управе за општу логистику, уједно представник тактичког носиоца нове униформе.

Узорци које су дали произвођачи прошли су тзв. интерна испитивања, која су обављена у овлашћеним институтима државе, као што су ЦИС у Београду и „Вунил“ у Лесковцу.

– Дошли смо до сазнања да са тканином лакшом по грамажи можемо да постигнемо тражене захтеве, тако што смо смањили њену површинску масу. Искориштен је и нови преплетај платно-рипс, а не кепер-атлас, као што је било раније, и употребљено је квалитетније памучно предиво. Повећана су и топлотно-изолациона својства. Новом тканином обезбедили смо да се и након вишеструког прања и хемијског чишћења одржи заштита, а постигнута је и боља водоодбојност и уљеодбојност и маскирност – истиче пуковник Косановић.

Резултати дотадашњих испитивања показали су да се због физиолошко-хигијенског разлога мора побољшати сировински састав тканине неких одевних предмета, на пример, кошуље и мајице. Тако ће кошуља бити сашивена од материјала који ће имати 67% памука, а 33% полиестера, док ће мајица бити 100% памучна.

На основу интерних испитивања произвођача, тактички носилац је оверио узорке и дао зелено светло за даљи рад – шивање делова комплекта за униформу. Фирма „Јумко“ била је принуђена да се повуче из те „утакмице“ због тешке материјалне ситуације у којој се нашла, па су у „другом колу“ остали само „Нитекс“ и „Производња Миле Драгић“.

Интерна испитивања прошла је и чизма. Тактички носилац је желео да она има боља изолациона, хидроизолациона и фриксиона својства, да боље заштити скочни зглоб, да има једноставнији систем обувања и скидања, већу водоодбојност и

САСТАВ КОМПЛЕТА

Комплет нове униформе сачињавају: маскирне панталоне и блуза, ветровка, зимска и летња маскирна капа, кошуља дугих рукава, војнички џемпер, пододело, маскирна мајица кратких рукава, војничка мајица са рол-крагном, зимска војничка поткошуља, дуге и кратке војничке гаће и војничке чизме у три варијанте (универзалне, зимске и летње). Овим ставкама придодати су маскирни комбинезон, који би носили само припадници специјалних јединица, и маскирно одело за заштиту од кише, које такође не би носили сви припадници Војске.

јена наређења. Најпре начелника Генералштаба ВСЦГ, од 25. априла 2005, којим се ТОЦ-у наређује да спроведе завршно испитивање. Потом наређење Управе за развој (Г-5), у коме се налаже да се опитовања спроведу на Војној академији (што је логично, јер ТОЦ нема могућност да испитивање спроведе у својим јединицама, пошто их нема). Сличним актом помоћника министра одбране за материјалне ресурсе отпочео је и други део трупног испитивања, које ће се сада спроводити у готово свим оперативним саставима Војске. ■

(У следећем броју: ЗАВРШНА ИСПИТИВАЊА)

омогући јаче притезање уз потколеницу, те да буде лакша за око 200 грама од постојећег модела.

Испитивани су узорци три произвођача – „Сандра-Корпико“ из Пожаревца, „Гепард“ из Новог Сада и „Производња Миле Драгић“, а после опитовања остала су „у игри“ последња два, јер су испунила тражене тактичко-техничке захтеве. „Сандра-Корпико“ није прошао у том кругу, али као квалитетан произвођач и даље израђује мирнодопску обућу за професионална војна лица. Веома успешно је завршио развој чизме за почасну јединицу Гарде.

АКТУЕЛНИ ПРЕСЕК

Техничко опитни центар КоВ укључио се у процес развоја униформе још у фази интерних испитивања у поменутим институтима. Наиме, стручњаци из ТОЦ-а присуствовали су тим опитима да би проверили да ли се поштује процедура пријема тканине и да се, ради уштеде, не би понављали одређени поступци током завршних испитивања. Званично, они ступају на сцену 26. новембра 2004, када се на састанку у Интендантској управи договарају са тактичким носиоцем о пријави прототипске партије униформе МОЗ на завршно испитивање (у складу са тачком 22. Упутства о пријављивању, *Службени војни лист* 20/28. од 27. 8. 2000. године).

После тога, филм почиње много брже да се одмотава. Следе уобича-

Мира ШВЕДИЋ
Снимио Горан СТАНКОВИЋ

ЗА БЕЗБЕДНИЈИ БАЛКАН

Потписивање Споразума изазвало је оштре полемике и поделе у јавности. На једној страни нашли су се они који тврде да смо тим чином неколико корака ближи приступању најјачем војном савезу данашњице, док су на другој они за које је тај потпис у најмању руку издаја државних и националних интереса. О чему је, заправо, реч?

Тек после 18. јула, када су генерални секретар Северноатлантског пакта Јап де Хоп Схефер и министар спољних послова СЦГ Вук Драшковић потписали Споразум о транзитним аранжманима за подршку мировним операцијама, јавност је почела да се пита о чему је ту, заправо, реч? Какав је садржај Споразума, да ли је донет на легалан начин, шта СЦГ тиме добија или губи, била су питања око којих се дигла велика прашина.

Стога је сасвим разумљиво што се медијима дан након потписивања обратио и министар одбране СЦГ Првослав Давинић. По његовим речима, Споразум о линијама комуникација НАТОа преко територије СЦГ ограничен је на транспорт њихових трупа само на територију Косова и Метохије. Дакле, НАТО не може да користи територију СЦГ за транспорт трупа и могуће интервенције у неким другим подручјима, нити постоји било каква могућност да наша земља на тај начин буде увучена у сукобе са другим земљама.

ПРЕДУСЛОВ ЗА ИНТЕРВЕНЦИЈУ

– Држава је тим споразумом омогућила трупима НАТОа да, у случају потребе, брзо интервенишу и да у року од два до три сата пребаце снаге из Босне и Херцеговине на територију Косова и Метохије – нагласио је министар Давинић.

Војно-политички коментатор др Зоран Драгишић са Факултета цивилне одбране сматра да потписивање Споразума о копненим линијама комуникације НАТОа преко тери-

ПОДРШКУ МИРОВНИМ ОПЕРАЦИЈАМА

торије Србије и Црне Горе указује да се Запад спрема због могуће ескалације насиља на Косову и Метохији и да неће подржати независност те покрајине.

Тадашњи председник Координационог центра за Косово и Метохију Небојша Човић поздравио је потписивање Споразума, али је истакао да није поштована процедура приликом његовог усвајања.

Српска радикална странка прва је потегла реч – велеиздаја и изразила спремност да покрене иницијативу за изгласавање неповерења Влади, уколико премијер Србије Војислав Коштуница подржи потписани Споразум између СЦГ и НАТОа.

– Спремни смо да дигнемо буну против тог споразума. Тражићемо да се премијер изјасни о њему са „да“ или „не“. Потписивањем Споразума, који важи и без ратификације Скупштине СЦГ, више нема никакве разлике између Србије и Републике Српске. Сада могу да нам укину и полицију, и правосудје, и образовање – истакао је лидер те странке Томислав Николић.

Још експлицитнији био је професор Правног факултета у Београду др Коста Чавошки, који је у Новостима од 15. августа потписивање Споразума изједначио са капитулацијом. Према његовом мишљењу, члан 5. Споразума омогућава особљу НАТОа да у СЦГ ужива све привилегије и имунитет који, према Конвенцији УН од 13. фебруара 1946, уживају експерти УН у мисијама те организације. То, како каже др Чавошки, значи да припадници НАТОа, ако изврше какво кривично дело, неће одговорити пред нашим већ пред својим домаћим судовима, уколико их уопште неко буде кривично гонио када се врате у своју земљу.

Чавошки упозорава и на члан 13, којим СЦГ дозвољава НАТОу да успостави сопствене телекомуникационе везе. Дословно схваћена, према његовом тумачењу, та одредба значи да ће НАТО по властитој нахођењу и бесплатно користити ресурсе СЦГ, а да ће нам повремено уделити по коју фреквенцију ако му она није неопходна. Професор Чавошки се осврнуо и на поједине одредбе Дејтонског споразума из 1995. године, које су готово истоветне са одредбама Споразума СЦГ и НАТОа, с тим што је Дејтонски споразум био временски ограничен на завршетак операције спровођења мировног плана у БиХ или могућег повлачења снага УН из бивше Југославије. Насупрот томе, важење новог уговора, према његовим речима, временски није ограничено.

КОМПЛИКОВАНА ПРОЦЕДУРА

Како се дошло до Споразума? Да ли је његово доношење било заиста нетранспарентно и да ли је поштована

процедура приликом усвајања? Одговоре смо потражили од надлежних у Министарству одбране.

На основу иницијативе бившег генералног секретара НАТОа лорда Робертсона, експертски тим НАТОа је октобра 2001. године покренуо питање закључења Споразума између Савета министара СЦГ и Северноатлантске уговорне организације (Нато) о транзитним аранжманима за операције подршке миру (Споразум Land LoC).

Савет министара Србије и Црне Горе је на 62. седници, одржаној 4. новембра и 2. децембра 2004, усвојио Информацију о иницијативи НАТОа за закључење Споразума између Србије и Црне Горе и НАТОа о успостављању копнених линија комуникација преко територије СЦГ за потребе мировних операција те организације.

Први састанак Правног тима СЦГ за преговоре са Организацијом Северноатлантског пакта о закључењу Споразума одржан је 22. фебруара 2005. у Министарству спољних послова СЦГ. Састанку су присуствовали представници Министарства спољних послова СЦГ, Министарства одбране СЦГ, Министарства финансија РС и Министарства правде РС.

Други састанак Правног тима одржан је 7. марта 2005, у Министарству спољних послова СЦГ. Састанку су присуствовали представници Министарства спољних послова СЦГ, Министар-

Потписивање Споразума из визуре Атлантског савета

БЕЗ ДВОСТРУКИХ АРШИНА

– Мислим да није логично да имамо двоструке аршине према НАТОу, да снажно куцамо на њихова врата и молимо да будемо примљени у Партнерство за мир, а да их, с друге стране, третирамо као непријатеље из 1999. године. Морамо коначно да се одредимо јесу ли нам Американци пријатељи или су нам непријатељи из 1999. године. Ако се државна политика одредила за приступање евроатлантским интеграцијама, онда их треба сматрати пријатељима с којима треба сарађивати – каже Вељко Кадјевић, генерални секретар Атлантског савета.

Оно што, према његовом мишљењу, у целој ствари није било добро, односи се на транспарентност припреме за потписивање тог споразума.

– Јавност о томе није на време обавештена и била је на неки начин затечена. То се види из чињенице да је више критикован метод потписивања него саме чињенице које се налазе у Споразуму, ако не анализирамо оно „коме ће одговорити војници НАТОа ако згазе неког на путу“. Њихова намера није да газе људе по нашим друмовима, већ да се транспортују с једне на другу локацију – наглашава Кадјевић.

ТЕКСТ СПОРАЗУМА

Србија и Црна Гора, коју представља Савет Министара Србије и Црне Горе, његова екселенција господин Вук Драшковић, министар спољних послова Србије и Црне Горе, и Организација Северноатлантског пакта (НАТО), коју представља његова екселенција господин Јап де Хоп Схефер, генерални секретар Организације Северноатлантског пакта;

Имајући у виду да присуство НАТОа на Балкану има за циљ извођење операција подршке миру које су установиле Уједињене нације и друге међувладине организације ради подршке одржању мира и стабилности у читавом региону;

С обзиром на то да Србија и Црна Гора потврђује спремност да дозволи снагама НАТОа и земаља нечланица НАТОа које дају трупе за операције подршке миру да прелазе преко њене суверене територије;

С обзиром на то да ће између две стране, НАТОа и Србије и Црне Горе, бити успостављени одговарајући аранжмани ради одређивања статуса тих снага, као и за дефинисање потребних средстава за такве операције;

Поштујући суверенитет и територијални интегритет Србије и Црне Горе, сходно резолуцији Савета безбедности Уједињених нација 1244 (1999), с тим што се подразумева да се одредбе овог Споразума не примењују на НАТО, особље НАТОа и активности на Косову сходно Резолуцији Савета безбедности Уједињених нација 1244 и Војно-техничком споразуму с њом у вези, нити се тумаче као дерогирање права установљених постојећим међународним инструментима;

Споразумели су се о следећем:

ДИСКРЕТНИ КОНВОЈИ

Из полемике коју је изазвало потписивање Споразума могло би се закључити да трупе НАТОа до сада нису пролазиле преко територије СЦГ. Међутим, пролазиле су у више наврата, и то врло дискретно, на основу три важећа документа.

Први је Споразум о транзиту јединица Сфора из 1995. године (Скупштина СРЈ ратификовала га је децембра 2002), заснован на обавезама о имплементацији проистеклим из Мирног споразума за БиХ (Париско-дејтонски споразум из 1995, Анекс 1б).

Други је једнострани Аранжман о преласку трупа Кфора преко територије СРЈ, који је дефинисан одлуком Савезне владе из 2001. године, а трећи документ је Међународни споразум са НАТОом о коришћењу ваздушних коридора преко СЦГ за транзит НАТО ваздухоплова из 2002. године.

Прашина се дигла тек око Споразума који је, у суштини, другоразредног значаја.

ства одбране СЦГ, Министарства финансија РС, Министарства правде РС, Министарства спољних послова РЦГ и Управе царина РЦГ. На састанцима Правног тима надлежна министарства нису имала знатније примедбе на Споразум Land LoC.

У складу са закључцима са другог састанка правног тима, Министарство одбране СЦГ задужено је да прикупи мишљења надлежних министарстава Србије и Црне Горе, Републике Србије и Републике Црне Горе и да, након што прибави тражено мишљење, Савету министара СЦГ достави Предлог основе за вођење преговора са НАТОом за закључење Споразума.

Министарство правде РС, Министарство унутрашњих послова РС, Министарство спољних послова СЦГ, Управа царина Министарства финансија РС и Служба за законодавство Савета министара СЦГ дали су мишљење о Споразуму. Мишљење нису дали Министарство за капиталне инвестиције РС и Министарство спољних послова ЦГ, које је већ на ранијим састанцима најавило да неће имати примедбе на Споразум.

Министарство правде Србије имало је тада знатне примедбе на одредбе Споразума, које није изнело на претходним састанцима.

Члан 1.

За сврхе овог Споразума следећи изрази имају значења која им се овде дају:

„Операција“ означава подршку, примену, припрему и учешће од стране НАТОа и особља НАТОа у операцији подршке мира у региону Балкана;

„Особље НАТОа“ означава војно и цивилно особље, цивилну компоненту, укључујући особље под уговором које одреди или упуту или запосли Организација Северноатлантског пакта, њене земље нечланице НАТОа које дају трупе, изузимајући локално ангажовано особље;

„НАТО“ означава Организацију Северноатлантског пакта, њена супсидијарна тела, војно седиште и све њене конститутивне националне елементе/јединице које подржавају припрему и учествују у операцији;

Сектор за политику одбране МО СЦГ предложио је да се, пре него што се Савету министара СЦГ достави Предлог основе за вођење преговора са НАТОом, одржи нови састанак Правног тима, коме би присуствовали помоћници министара и на коме би се размотрала и усагласила достављена мишљења. У вези с тим у белешци МСП од 22. јула стоји да је, с обзиром на евидентну потребу за што скорије закључење Споразума, који би омогућио евентуални хитан транзит додатних трупа Кфора на Косово и Метохију, у МСП 30. јуна одржан састанак, на којем је, пре свега због примедба Министарства правде Републике Србије на начин рада МО, а на захтев МО, координација даљег поступка вођења преговора пребачена на МСП.

Министарство спољних послова СЦГ сачинило је предлог основе за вођење преговора и закључивање Споразума Савета министара СЦГ и НАТОа о транзитним аранжманима за подршку мировним операцијама, коју је 4. јула 2005. проследило Савету министара. Платформа садржи предложени Нацрт споразума, са коментарима нашег правног тима на поједине одредбе, у које су укључене све примедбе свих ресора који су током трајања преговора икад изнети.

У међувремену, Савет министара је 7. јула 2005. усвојио закључак о прихватању извештаја о посети МО СЦГ Главном штабу НАТОа и задужио МО и МСП да наставе са реализацијом припремних активности за приступање СЦГ Партнерству за мир, укључујући и спровођење активности за закључивање Споразума о копненим линијама комуникације.

Савет министара је 15. јула 2005. усвојио Предлог основе за вођење и закључење Споразума и овластио министра спољних послова Вука Драшковића да Споразум потпише, а влада Републике чланица препоручио да без одлагања приступе преговорима са представницима НАТОа о додатним аранжманима.

„Транзит“ означава неометан пролаз без плаћања, као што се наводи у овом Споразуму, те присуство неопходно за транзит НАТОа и особља, опреме или робе, материјала, оружја, муниције, експлозива, возила, пловила и ваздухоплова НАТОа.

„Особље“ значи особље НАТОа и особље под уговором, као што је дефинисано овим чланом.

Члан 2.

Србија и Црна Гора дозвољава слободан пролаз/транзит преко територије Србије и Црне Горе, укључујући ваздушни простор и територијалне воде Србије и Црне Горе, копненим, железничким, друмским, воденим или ваздушним путем за све особље и било коју врсту терета, опреме, робе и материјала, укључујући муницију, који су потребни НАТОу за извођење операције. Трансфер опреме, робе и материјала обављаће се у складу са важећим међународним споразумима о непролиферацији.

ма уз тај споразум, којима би се прецизирали најважнији детаљи везани за конкретне модалитете транзита, садржане у члану 17. Споразума.

ПОДРШКА МИРУ У РЕГИОНУ

У периоду од 14. до 18. јула органи МСП водили су интензивне разговоре са Правном службом НАТО да би обезбедили прихватање предлога за измену неких делова текста Споразума: два најважнија елемента садржана су у члану 2. тог документа, где је на захтев представника СЦГ прихваћена одредница да ће „трансфер опреме, робе и материјала бити обављан у складу са важећим међународним споразумима о непролиферацији“ (који је тражио МУП Србије), а други елемент је садржан у члану 17, којим се предвиђа, на наш захтев, склапање нових аранжмана који ће разрадити одредбе из члана 4. о начину транспорта и коридорима преласка транзита.

У истом периоду НАТО је покренуо своју тзв. „Silence procedure“, у којој је свих 26 земаља чланица током викенда, 16. и

Шта је 1951. године потписао Јосип Броз ПРИБЛИЖАВАЊЕ АТЛАНТСКОМ ПАКТУ

Потписивање споразума СЦГ са НАТОом изазвало је и веома живу дискусију на Интернет форумима. Најжустрије сучељавање мишљења било је на Форуму Б92 (www.b92.net/invboard/) и Српском Интернет парламенту (www.komentar.co.yu/sip/). Ту се могло прочитати и то да је 1951. године Јосип Броз Тито, тадашњи председник Југославије, потписао сличан уговор о транзиту са НАТОом.

– Тадашња Југославија потписала је 14. новембра 1951. године Споразум о војној асистенцији и приступила Програму за војну помоћ, који је окупљао све чланице НАТОа и државе које су се налазиле на потенцијалним правцима совјетске агресије у Европи или Азији. Тај споразум био је основа за југословенско приближавање НАТОу, а не како се уобичајено сматра, Балкански пакт са Грчком и Турском. Дакле, педесетих година стране трупе нису прелазиле преко Југославије, али су са НАТОом били успостављени различити облици војне сарадње. Споразум је предвиђао испоруку наоружања и војне опреме, школовање наших официра у војним школама НАТОа и ангажовање производних капацитета наше војне индустрије за потребе држава чланица Атлантског пакта. Питање уласка Југославије у НАТО било је отворено. Међутим, након Стаљинове смрти и Тршћанске кризе, из Југославије више нису стизали импулси о сарадњи у оквиру Атлантског пакта, а почетком шездесетих година интензиврана је сарадња са СССР-ом – подсећа историчар др Бојан Димитријевић, саветник за одбрану председника Србије.

Члан 3.

Србија и Црна Гора размотриће могућност пружања, по најнижој цени, оних олакшица или услуга које НАТО буде сматрао потребним.

Члан 4.

Ради извођења таквих операција, а имајући у виду да је за адекватно извршавање поверених задатака потребна брзина акције, НАТО нема обавезу да доставља списак инвентара или другу рутинску царинску документацију о особљу, опреми, потрошном материјалу и залихама који улазе, излазе или транзитирају преко територије Србије и Црне Горе ради подршке операције. Органи Србије и Црне Горе олакшавају свим адекватним средствима све покрете особља, возила и/или материјала преко лука, аеродрома или друмским путем. Возила, пловила и ваздухоплови у транзиту не би требало да подлежу прописима о издавању дозвола или регистрацији, нити осигу-

ВЕЋИНА ГРАЂАНА ПРОТИВ СПОРАЗУМА

Испитивање јавног мњења, које је крајем јула спровела агенција Фактор плус, показују да већина грађана Србије (42,1 одсто) не подржава Споразум о преласку страних трупа преко територије СЦГ. Да би заузврат требало да добијемо компензације сматра 30,5 одсто испитаника, док безрезервну подршку Споразуму даје њих 14,7 одсто.

17. јула, интензивно радило да би се постигла међусобна сагласност о прихватању предлога СЦГ и приступило закључењу Споразума. За то време Савету министара, Министарству одбране или МСП СЦГ нико од надлежних републичких ресора није упутио примедбе на усвојени закључак Савета министара о дефинитивном потписивању Споразума, стоји у белешци Министарства спољних послова.

Споразум је 18. јула потписан у складу са овлашћењима Савета министара, а на основу члана 40. Уставне повеље СЦГ, који прецизира да министар спољних послова спроводи спољну политику и преговара о међународним споразумима. Законом о закључивању и извршавању међународних споразума предвиђена је могућност привремене примене такве врсте документа од дана његовог потписивања, која је за конкретан Споразум предвиђена и чланом 20. Међутим, тај споразум ступа на снагу на дан када СЦГ обавести НАТО да су испуњене наше унутрашње процедуре за његово ступање на снагу, тј. да је усвојен закон о ратификацији Споразума у Скупштини Србије и Црне Горе.

То значи да, у крајњој линији, надлежни државни органи, уколико сматрају да за то има разлога, могу да одбију ратификацију Споразума. На основу члана 19. Споразума, обе стране уговорнице могу захтевати раскид Споразума дипломатским путем, што представља коришћење потпуно уобичајених међународноправних процедуралних института.

У белешци МСП посебно се напомиње да се Споразум односи само на транзит трупа Северноатлантског пакта у претходно дефинисаним операцијама подршке миру у региону Балкана. То, дакле, не подразумева могућност коришћења наше територије за било коју другу акцију НАТОа ван наведеног контекста, а када је у питању СЦГ, односи се само на Косово и Метохију.

Процедура за припрему Споразума била је, очито, врло компликована, али сличан пут прелази и други акти те врсте. Резерва коју је према Споразуму изразила Влада Републике Србије још није разјашњена, а ратификација тог документа биће на дневном реду Скупштине СЦГ. ■

Снежана ЂОКИЋ

равању. НАТО не захтева да буде изузет од плаћања разумних цена за тражене и пружене услуге, али се неће дозволити ометање транзита услед преговора о плаћању таквих услуга. НАТО унапред обавештава Србију и Црну Гору о начинима транспорта. О рутама ће се заједнички постићи договор.

Члан 5.

Одредбе Конвенције Уједињених нација о привилегијама и имунитетима од 13. фебруара 1946, које се односе на експерте у мисијама примењују се, *мутатис мутандис*, на особље НАТОа ангажовано у тим операцијама, осим ако се другачије не предвиди. Штавише, НАТО, његова имовина и средства уживају привилегије и имунитете наведене у тој Конвенцији и како је предвиђено у овом Споразуму.

Члан 6.

Сви чланови особља који уживају привилегије и имунитете поштују законе Србије и Црне Горе у мери у којој је по-

**Павле Јанковић,
помоћник министра одбране СЦГ
за политику одбране**

**Споразум СЦГ и НАТО
о транзитним
аранжманима
за подршку мировним
операцијама представља
прелазак из фазе
одмеравања у фазу**

ОД ОДМЕРАВАЊА КА САРАДЊИ

**сарадње и партнерства
са Западом, и то је први
споразум који нам НАТО
није наметнуо као
непријатељу**

На којим аргументима се темељи тврдња да Споразум СЦГ с НАТОом о транзитним аранжманима за подршку мировним операцијама има велику политичку тежину, појаснио је Павле Јанковић, помоћник министра за политику одбране.

– После усвајања *Стратегије одбране СЦГ*, у којој се врло прецизно каже да је наш циљ, на основу демократске воље грађана, улазак у Партнерство за мир и Северноатлантску алијансу, те у друге европске и евроатлантске интеграције, то је први пут да нам је понуђен споразум који на структурисан начин формализује уговорне односе са Али-

штовање тих закона у складу с повереним задацима/мандатом и уздржавају се од активности које нису у складу с природом операције.

Члан 7.

Србија и Црна Гора признаје да је за особље НАТОа потребно експедитивно спровести поступак одласка и доласка како би се олакшало одвијање операција. Особље НАТОа не подлеже пасошким и визним прописима који се примењују на странце. Особље НАТОа носи са собом идентификациони документ и од њега се може захтевати да га покаже органима Србије и Црне Горе, али се неће дозволити да се таквим захтевима омета или одлаже извођење операција.

Члан 8.

У складу с прописима НАТОа, те националним прописима, војно особље обично носи униформу, а особље НАТОа може по-

седовати и носити оружје ако је за то овлашћено наредбом. Ношење униформе није услов за поседовање и ношење оружја. Органи Србије и Црне Горе прихватају као важеће, без наплате пореза и таксе, возачке дозволе које особљу НАТОа издају њихови национални органи.

Члан 9.

НАТоу се дозвољава да истиче заставу НАТОа и/или националне заставе конститутивних националних елемената/јединица на било којој униформи, превозном средству или објекту НАТОа.

Члан 10.

Поред тога што подлеже одредбама Конвенције Уједињених нација, особље НАТОа у свим приликама и увек подлеже искључивој правној надлежности својих националних елемената у погледу кривичних или дисциплинских дела које евентуално почини у Србији и Црној Гори. Органи НАТОа Србије и Црне Горе пружа-

јансом. Уз то, свесни смо да су људска права, нарочито права мањина, међу њима издвајамо српску као најмногобројнију на Косову и Метохији, угрожена. Видевши шта се десило 17. марта прошле године, а знајући да не можемо да помогнемо употребом оружане силе, схватили смо да је неопходно да пређемо с речи на дело и с наше стране отклонимо све препреке које могу да успоре долазак појачања Кфора на Косово и Метохију ради спречавања или сузбијања било каквих немира који могу да се догоде због евентуалног неприхватања политичких решења у вези са будућим статусом јужне српске покрајине.

У последњих десетак година била су потписана два слична споразума.

– Тако је. Овај споразум има своју предисторију у Дејтонском и Кумановском споразуму, који су прецизирали могућност проласка страних трупа преко наше територије.

Упркос томе, овај последњи изазвао је многе отпоре. Део јавности почео је да се пита где све могу залутати страни војници који прелазе нашу територију, а наговештавала се и могућност бахатог понашања странаца који би угрожавали безбедност и имовину наших грађана?

– Многи медији су потписивање споразума представили и тумачили крајње површно, као да ће припадници НАТОа да вршљају нашом земљом и пролазе којекуда по својој вољи. Уопште није тако. Споразумом је одређено да се врло прецизно дефинише рута којом се пролази, примера ради, то је улазак на граничном прелазу „А“, излазак на граничном или пограничном прелазу „Б“. Унутар земље стране трупе имају пратњу Министарства унутрашњих послова, по потреби и војне полиције. Потом, тачно је одређена брзина којом се крећу, сатница њиховог проласка, број возила, итд. Дакле, све што дотиче безбедност наших грађана током проласка конвоја унапред је одређено. Ја бих волео да им обезбедимо и неки паркинг, где би могли да им наплатимо бензин, па да ту буде и угоститељских објеката у којима ће, такође, потрошити новац. То је ствар која може бити решена додатним аранжманима. Отуда члан 17. Споразума, који каже да је овај споразум оквирни. Он је више израз воље да се једна таква ствар, као што је организовани пролазак трупа ради њиховог учествовања у мировним операцијама, догоди. Оно што је у томе битно јесте да сада прецизирамо неке од детаља примене тог споразума. Како се, на пример, преласци најављују? Да би неко прошао, мора бити најављен број људи, место уласка у земљу и место изласка, мора се усугласити рута којом се могу кретати. Овде говорим о копненом преласку, јер је ваздушни много једноставнији –

ју међусобну помоћ колико год је то могуће у вршењу својих надлежности.

Члан 11.

Као експерти у мисијама, те у складу с конвенцијама Уједињених нација, особље НАТОа ужива имунитет од хапшења и држања у притвору. Особље НАТОа које се грешком ухапси одмах се предаје органима НАТОа.

Члан 12.

Србија и Црна Гора изузима особље НАТОа и његову конкретну поркетну имовину у транзиту преко територије Србије и Црне Горе од плаћања свих дажбина које се могу установити.

Члан 13.

Србија и Црна Гора дозвољава НАТОу да обавља сопствене телекомуникационе везе. Ту спада право да се користе

прелете треба само најавити. Разговара се и о питањима као што су фреквенције за комуникацију. Током проласка јединице одржавају радио-везу и међу собом и са централом. То се мора одвијати на фреквенцијама које неће утицати на рад наших система, и то треба одредити. И још низ сличних техничких питања.

Ко с наше стране учествује у разматрању тих техничких питања?

– Та и многа друга техничка питања сада се прецизирају у ресорним министарствима, која најбоље знају шта се све може догодити приликом таквог преласка. О томе ће бити сачињен додатни документ на основу члана 17. Споразума. Као сувереној земљи, потпуно је отворена могућност да поставимо или прецизирамо одређене услове које су нам битни због наших интерних односа, односа према тој организацији и осталих околности које настају приликом имплементације споразума.

Друга група проблема коју противници Споразума истичу односи се на државни суверенитет. Сматрају да је потписивањем Споразума суверенитет СЦГ угрожен?

– Питање суверенитета веома је значајна међународна тема. Све чланице Европске уније уступиле су део свог суверенитета Бриселу, односно Европској комисији, која је, у ствари, Влада ЕУ. Та институција уређује многе врло важне односе који утичу на живот грађана у тим земљама. Мислим да је то знатан губитак суверенитета, или боље рећи његово уступање, ради добијања одређених користи. У нашем случају сматрам да нема губитка суверенитета.

Подсетио бих да током оних несрећних година Милошевићеве владавине нисмо на паметан начин користили суверенитет ради постизања циљева које сами, иначе, не бисмо могли да постигнемо.

Споразум је само један у низу од до сада потписаних и оних који ће бити потписани како би се правно одредило пут СЦГ у интеграције. Говори се чак о 1.700 сличних докумената. Шта се тим силним уговорима постиже? Које споразуме још треба потписати?

– Након уласка СЦГ у Партнерство за мир отвара се цео процес приступања који подразумева дефинисање оквира бројним видовима сарадње. На пример, с уласком у Партнерство за мир и нашим јединицама се, на основу тог споразума, омогућава пролазак кроз друге земље када нам то затреба. Ми се једноставно као земља дижемо на виши ниво сарадње, чиме и наше оружане снаге, као део целе Алијансе, постају партнер. Оружаним снагама СЦГ ће тада, аутоматски, бити отворена многа врата, за чије отварање

она средства и везе који су потребни да би се обезбедила пуна могућност комуникација, те право бесплатно коришћења у ту сврху целокупног електромагнетског спектра. Приликом коришћења овог права, НАТО ће учинити све разумне напоре како би се координисале и узеле у обзир потребе и захтеви одговарајућих органа Србије и Црне Горе.

Члан 14.

Одштетни захтеви за штету или повреде особља или државне имовине Србије и Црне Горе или приватних лица или имовине подносе се на поступак одређеним представницима НАТОа преко извршних органа Србије и Црне Горе.

Члан 15.

Уколико се не постигне претходни договор, спорови у вези с тумачењем или применом одредаба овог Споразума решавају се између Србије и Црне Горе и представника НАТОа дипломатским средствима.

Сматрам да је корисно да снаге Северноатлантске алијансе и њихови партнери могу да војно реагују у случају угрожавања реда и поретка и безбедности грађана на Косову и Метохији. Тако да споразум не бих назвао губитком суверенитета, већ паметном употребом суверенитета земље ради постизања циљева на организован начин.

сада морамо да потписујемо велики број билатералних споразума. Дакле, многи проблеми ће бити решени уласком у Партнерство за мир, али да би се то постигло треба потписати читав низ докумената.

На реду је потписивање споразума о безбедносној сарадњи и о статусу снага са САД?

– То су билатерални споразуми које треба разликовати од споразума са НАТОом. Ипак, у крилатици да „пут у Брисел води преко Вашингтона“ има много истине. Мислим да је време за нашу земљу да препозна нешто што су наши дедови и те како добро знали, а то је да склапање савеза са великим силама може само да допринесе интересима мале земље. Мала земља нема снаге да сама оствари неке своје интересе. Када говоримо о билатералним споразумима, неопходно је да са оним кога смо препознали као највећег и најутицајнијег – а то САД јесу – имамо добре односе. То је логика мале земље и малог човека. Треба бити у добрим односима с великим и на тај начин остварити неки од својих интереса. Знамо да су потенцијали САД у војном смислу огромни. Њихове могућности да дејствују у било ком делу света су импресивне. Наравно, иза тога стоји економија која омогућава такав наступ војне силе у свету.

Оно што нас занима јесте како да унапредимо капацитете наших оружаних снага и нашег система одбране у сарадњи са земљама које имају напредније технологије и које, на крају крајева, могу да нам буду партнери у војно-економској области. То су односи о којима сада размишљамо. Да бисмо добили могућност напретка, неопходно је да пренесемо и усвојимо одређена знања у којима смо током протеклих година заостали. Потписивањем Споразума о безбедносној сарадњи, отвара нам се могућност сарадње са Националном гардом једне од америчких држава.

Како се испољава та сарадња?

Члан 16.

Одредбе овог Споразума се такође примењују на цивилно и војно особље, имовину и средства националних елемената/јединица земаља НАТОа у вези са операцијом помоћи цивилном становништву, који међутим и даље остају под националном командом и контролом.

Члан 17.

У складу с начелима међународног права, додатни аранжмани могу бити закључени како би се разрадили даљи детаљи. У погледу члана 4. овог Споразума детаљни аранжмани за имплементацију биће израђени без одлагања.

Члан 18.

Србија и Црна Гора даје земљама нечланицама НАТОа и њиховом особљу које учествује у операцији исте привилегије и имунитете као што су они који се дају земљама чла-

СНИМИО ЗВОНКО ПЕРЋЕ

– Она има три нивоа. Први је онај који нас непосредно занима – војно-војни. Други ниво сарадње је војно-цивилни, а трећи је цивилно-цивилни. Цивилно-цивилни ниво сарадње подразумева братимљење градова, попут недавног братимљења Београда и Чикага, затим економску сарадњу, сарадњу у области школства, медицине и других области које су у интересу нашег друштва. У војном смислу, тај споразум отвара могућност сарадње са деловима Националне гарде САД.

О којим деловима Националне гарде САД је реч?

– Највероватније ће то бити Национална гарда Охаја. То је врло добро опремљена, обучена, организована и развијена сила, која је годинама сарађивала са ОС Мађарске, те познаје регион и мотивисана је да пренесе своја знања овде. Дакле, њихова мисија је преношење знања и подизање стандарда оружаних сила у нашем региону. ■

С. Ђ.

ницама НАТОа и њиховом особљу на основу овог Споразума.

Члан 19.

Одредбе овог Споразума остају на снази до окончања свих операција подршке миру у региону Балкана или како се стране другачије договоре.

Члан 20.

Овај Споразум ступа на снагу на дан када Србија и Црна Гора обавести НАТО да су испуњене све процедуре за ступање на снагу овог Споразума, а примењиваће се привремено од дана потписивања.

У потврду чега, горе споменути прописно овлашћени представници су потписали овај Споразум.

Сачињено у Београду, дана 18. јула 2005. године, у два оригинална примерка на српском, енглеском и француском језику, при чему су сва три текста једнако меродавна.

ОДБРАНА СПЕЦИЈАЛНИ ПРИЛОГ 1

КОСОВО И МЕТОХИЈА
ИСТОРИЈА ПОЛИТИКА СУДБИНА

ГОРДИЈЕВ ЧВОР

Косово и Метохија – мала регија на простору Балкана, још мања у поимању европског простора, а једва видљива на мапи света, постало је проблем глобалних размера, велики испит политичке зрелости, моћи и утицаја међународне заједнице. Ма како били супротстављени интереси, идеје и разлози за различито решавања статуса, право и правда (као прва и последња чињеница – које би требало да имају одлучујућу реч), не одступају од става да је Космет део Републике Србије и да је српско становништво вековима тамо имало и има своје место под сунцем.

Последња деценија, симболично подељена праговима два века, обележена је драматичним збивањима у јужној српској покрајини. Питање Косова и Метохије изашло је ван оквира унутрашњег проблема наше земље. Тамошње прилике клизав су терен и за међународну заједницу, чији политичари покушавају да у (не)могућој мисији нађу решење „на задовољство обе стране“. Чињеница да је подручје Косова и Метохије постало неуралгична тачка Балкана и потенцијални фактор нестабилности Европе, па и света, додатно оптерећује трагање за излазом из ситуације препуне непомирљивих ставова, апсурдних противречности, нереалних амбиција, претњи и нервозног ишчекивања. Албанској заједници се жури у независност, која је за нашу државу апсолутно неприхватљива. Србија се јасно залаже за ширу аутономију Космета, инсистирајући на међународним стандардима, владавини права и заштити интереса српског становништва. Очигледни су напори међународне заједнице да нешто учини, али недостаје конкретна иницијатива, а време тече...

Можда можемо да оставимо по страни митове, али не можемо историјске чињенице и емотивни набој који је изразито својствен бићу српског народа. Далеке 548. године основано је хришћанско архиепископско седиште у Пећи, које је касније изнедрило Српску патријаршију. Историја говори да је у средњем веку Космет био државни, културни и духовни центар Србије. На том простору изграђено је на стотине српских манастира и црква.

Албанци су стигли са разних простора и, углавном, под туђим заставама. Од Кавказа до „земље орлова“. Највећи број Албанаца прихватио је исламску веру и постао део поретка моћне Отоманске империје. Мајоризација албанског живља, подвучена изузетно високом стопом наталитета, хегемонија и неописиве територијалне претензије, праћене су мучењем Срба и прогоном с вековних огњишта, који су у свом носталгичном заносу чак и једној равници у Далмацији дали име Косово. У тим тешким временима страдања створен је косовски мит, утемељен на Тајној вечери, Јудиној издаји и Христовом погубљењу на Голготи. Еп је ишао тако далеко да су Срби вековима рачунали време пре и после Косова, а не пре и после Христа.

А је Косово и Метохија од вајкада болно присутно у бићу Срба сведочи и слика из 1912. године, када је Српска војска у Првом балканском рату ослободила Косово и Метохију, а њени војници љубили земљу и гурали је у недра. Потпуни повратак Срба на Космет прекинуо је Други светски рат. Крај најкрвавијег догађаја у историји Србима је донео и срећу и проклетство. Срећу, јер је Косово и Метохија коначно постало део Србије, као њена јужна покрајина, а проклетство, јер је политичко додворавање Албанцима гурало Србе на друштвене маргине.

Тако је било деценијама, све до отворених претњи албанских екстремиста, демонстрација, оружаних побуна и позива да се протера целокупно неалбанско становништво. Тероризам, терор и терористи заоденули су униформу самопрокламоване ОБК, латили се оружја, те најавили крајњи циљ – самостална држава и отцепљење од Србије.

Уследио је енергичан наступ јединица Војске Југославије и МУП-а Србије у одбрани државног суверенитета и територијалног интегритета.

Крећући се историјском пречицом препуном конфузне политике, од пуког додворавања Албанцима, преко периода отрешњења и примене силе, што је намиривано српским главама, стигли смо до војне интервенције снага НАТО, рушења, изгнанства... Резултат је катастрофалан: прогнано је 200.000 Срба и тридесетак хиљада осталих неалбанаца са својих огњишта. Порушено је 40.000 српских кућа и 150 манастира и црква.

Кумановским споразумом окончан је бесмислени рат. Кфор је преузео одговорност очувања мира, али Албанци до данас нису престали са прогонима Срба и неалбанског становништва. Сведоци смо свакодневних инцидената, етничког насиља над Србима, чак и над српском децом. Срби и друго неалбанско становништво немају безбедност живљења, нису равноправни учесници у политичком животу косметских институција, самим тим немају слободу одлучивања, слободу кретања. Нездраве и опасне амбиције албанских лидера постају све веће, стога у јавним наступима, у оквиру званичних институција и на међународној политичкој сцени, изјаве о томе без престанка упућују Србима и међународној заједници као сигурно остварљиве. А прогони Срба не престају. Домаћи и страни експерти за проблем тероризма, Косово и Метохију истичу као посебно кризно подручје. Док се трага за решењем, представници званичне политике требало би да имају више слуха за овакву врсту упозорења.

Срби се залажу да Космет стекне статус „више од аутономије, мање од независности“, док Албанци тврдоглаво инсистирају на независном и само њиховом Космету. Где су право и правда, како одредити границе између рационалних решења и брзих одлука? Ко сагледава реалне чињенице, а ко их маргинализује, са каквим правом и да ли је свестан последица?

Једна од истина од које сви окрећу главу јесте стање зарђале машинерије косметске привреде, која је пре за отпад него за генерални ремонт. Према тврдњама економских стручњака, потпуна реконструкција косметске привреде коштала би више десетина милијарди долара! Стопа незапослености на Космету је највећа у Европи, а животни стандард Албанаца је у потпуно несразмерном односу према тим чињеницама. Новац однекуд стиже или се ствара нелегалним путевима. Помињу се оружје и дрога. С друге стране, српска заједница не само да живи у страху од ратнохушкачких поклича ратоборних и видљиво нестрпљивих косовских лидера већ и у забрињавајућој оскудици. Они јасно износе став да не желе испружену руку, већ хоће да несметано раде, стварају, поштено зарађују. Али где, код кога, с чим? Сатерани у права гета, уз сталну претњу и бригу за властито живот, не могу ни на своја гробља без обезбеђења припадника Кфора, а камоли у поља и фабрике које не раде.

И то је део косметске свакодневице, која и те како утиче на решење статуса јужне српске покрајине. Будућност Космета као да је у балканском Гордијевом чвору. Ту су испреплетени његова европеизација, токови савремене цивилизације, мрачни сепаратизам, илузије, политичко и не само политичко силеџиство...

Гордијев чвор је, да подсетимо, израз који води порекло из митологије старих Грка, а употребљава се и после 23 века као појам нерешивог проблема. Према легенди, Гордије је био оснивач фригијске државе и града Гордиона. Када је постао краљ, на колима до тада сиромашног сељака, остао је чвор који се никако није дао развезати. Оном коме то пође за руком проречено је да ће владати целом Азијом. Александар Велики је посетио храм у Гордиону, те је, нашавши се пред изазовом неразрешивог чвора, велики војсковођа исукао мач и пресекао га без пуно размишљања. Тако је македонски владар први испунио обећање краља Гордија и остварио пророчанство, створивши највећу државу античког света. Додуше, убрзо је од мача и страдао... Данас је друго време, и нема чудотворног мача, а ни оног ко би њиме без великих последица витлао на Балкану.

Коначно решење је скривено можда у неком „Гордијевом чвору“, али њега сигурно треба разрешити паметном политиком, мудрошћу и стрпљењем... Мачем никако! ■

Бранко КОПУНОВИЋ

Санда Рашковић-Ивић, председник Координационог центра за Косово и Метохију

Формула више од аутономије, мање од независности је фер решење. Решење којим нико неће бити задовољан у потпуности. Неће то бити ни српски екстремисти, неће им се свидети што се укида централизам Београда над Покрајином.

Албански екстремисти такође неће бити задовољни, јер неће добити независност. Међутим, као и у животу, најбоље решење је оно којим ниједна страна у сукобу није у потпуности задовољна, где нема победника и поражених.

ДУГ ПУТ КУЋИ

У носећи потребну и дозвољену дозу емотивности у политику, психијатар др Санда Рашковић-Ивић, већ при првим корацима на месту председника Координационог центра за Косово и Метохију, боји сурову косовску статистику животом. Разговарамо другог дана по преузимању ове важне и осетљиве дужности о садашњости и будућности Косова, о предлозима решења за статус наше јужне Покрајине која су у оптицају, о српском нејединству, екстремизму али и стрпљењу, које нам је потребно, а које чак и гусеницу претвара у свилу. Јер, како каже цитирајући свог оца академика Јована Рашковића, боље и сто година преговарања него један дан рата.

Место на које сте постављени је изузетно осетљиво и важно. Опет, верујем да сваки креативни и мислећи човек у односу на такав изазов има и неке своје идеје о томе шта треба чи-

нити. Како Ви видите свој простор делања?

– Место које је мени додељено је веома тешко и осетљиво, поготово у овом тренутку, који, нажалост, не траје само сада, или последњих пет година. То је вишедеценијски проблем, рекла бих и државно загубљено питање. У основи моје одлуке да се бавим Косовом и Метохијом, на овај начин и са овог места, пре свега је емоција. Многи критикују емотивност у политици, а ја мислим да је она неопходна. Као што је неопходна и у свим другим пословима. Моја емоција када је у питању Косово и Метохија слична је емоцији, верујем, свих нас. Косово је део нашег архетипа, више или мање, сви смо ми одрасли на Косовском циклусу народних песама, сви ми размишљамо по дијагонали Обилића и Бранковића. Мит о Косову је уједно и хришћански мит који има све елементе хришћанства у себи, до царства небеског и царства земаљског. Други део тог мог емотивног односа је што као родољуб, та реч се, нажалост, излизала, али се ја не стидим да је изговорим и кажем да то јесам, желим да се у овом преломном тренутку придружим многим људима, свима који то желе, и да заједно покушамо да нађемо најбоље решење за Косово и да нашу јужну Покрајину задржимо у границама наше земље. Тако нешто не могу сама, јер је Косово и Метохија исувише велики проблем и крупна тема да би пала на плећа једног човека, или само једног тима људи.

У проблемима који прожимају косовску стварност сте већ прилично дуго – водећи Комесаријат за избеглице, у политици такође – члан сте ДСС-а. Како мирите или разрешавате евентуалне дилеме између онога што је знање и искуство и онога што је политички став?

– Мислим да се знање и искуство и политички став и те

како могу помирити. Знање може само помоћи да се политички ставови формулишу у смислу поштовања принципа реалности. Као што политика може да помогне да се одређене ствари које су везане за знање и искуство спроведу.

Координациони центар је већ својим актом оснивања упућен на сарадњу са Владом Републике Србије и Владом СЦГ, покрајинским органима власти, Српском националном заједницом на Косову и Метохији, представницима међународне заједнице, албанских и осталих националних заједница у Покрајини. Где су до сада били највећи проблеми у сарадњи и како их превазићи?

– Српска политичка разједињеност је врло велики проблем. Оно на чему ћу настојати, не као неки српски помири-

тељ, јесте да став свих српских валидних политичких чинилаца када је у питању Косово и Метохија буде што јединственији. Када кажем јединство, не мислим на унисоност, не мислим да сви морамо да мислимо исто. Међутим, постоји простор у коме, чак и мислећи различито, можемо да се нађемо око неоспорних ствари. Мислим да нам је то дужност, као људи пре свега, а онда и као политичара. Било какво странчарење је права срамота за ову исувише крупну и деликатну тему, за Косово које је у великој опасности.

Морамо поћи од неколико ствари, Албанци већ одавно рачунају да је независност готова чињеница. Они се тако и понашају. Један део међународне заједнице такође рачуна на то. Уосталом, они су то Албанцима и обећали. На нашој страни је Резолуција 1244, која гарантује са правне стране да имамо суверенитет над том територијом. На нашој страни је и међународно право које не памти преседан да је некој држави отет део њене територије да би неки други народ ту правито своју државу, уколико се, наравно, дотична држава није сагласила са таквим идејама. Став нашег државног врха никако не иде у том правцу.

Сем српске политичке разједињености, која мора да се сведе око једне вертикале да би се уопште на прави начин преговарало о Косову, морамо знати и да на Косову имамо око 140.000 Срба и других неалбанаца, да ван граница Косова и Метохије, у Црној Гори и остатку Србије, имамо све заједно око 230.000 интерно расељених ли-

ца, људи који су избегли са тог простора. Горуће питање је решавање проблема опстанка. Нама је страшно важно да све те људе који су на Косову и Метохији, тамо и задржимо, да им максимално помогнемо да преживе, јер заиста живе у нељудским условима. Док сам била комесар била сам задивљена тим људима, њиховом храброшћу, срчаношћу, решеношћу да остану и опстану на своме.

Север Косова је у нешто бољој позицији јер се и психолошки наслања на Србију, а све остале енклаве које се налазе јужно од Ибра имају огромне проблеме, људи који тамо живе, заиста су прави хероји. Наравно, ту одлику не бих одрицала ни људима са Севера Косова, али они ипак нешто лакше живе, на већој су територији, која је инфраструктурно боље решена, имају универзитет, пут ка Србији...

Мој циљ је да се највише бавим опстанком тих људи, на првом месту, а онда повратком интерно расељених лица. Да бисмо се позабавили и опстанком и повратком, морамо да издејствујемо да сем ових хуманитарних пројеката који ће ићи око зимског програма, помоћи сваке врсте у алату, храни, лековима, крене и процес децентрализације. Децентрализација ће тим људима омогућити да опстану тамо где јесу. Јер, ако човек има негде свог учитеља, свог лекара, свог свештеника, свог судију, некога ко ће се бринути за његову сигурност, онда је он код куће. Онда ће се он осећати сигурно, и остаће на својој земљи, наћи ће и неки посао, што је већ надградња. Децентрализација замисљена тако да на читавој територији Косова, сви – и Албанци и неалбанци, добију битно појачање локалне самоуправе, једино је за сада могуће решење за ту покрајину. Говорим о Србима, јер о Албанцима брину Албанци и цео остали свет, нажалост. Да бисмо осигурали опстанак и отворили врата сигурном повратку ми морамо да издејствујемо формирање још неких српских општина на северу Косова, у Централном Косову, на шарпланинском делу, у косовско-поморавском делу, метохијском такође.

Чињеница јесте да литература везана за повратак, било интерно расељених или избеглих лица, није забележила да се након оволиког броја година игде вратило више од 30 одсто људи. Иначе се људи у знатно мањем проценту враћају на своје, што време више протиче. Наравно, албанска заједница је и ту феномен, они су се вратили у пуном, ако не и у већем проценту. Ми морамо да радимо на томе да иста она права која имају Албанци око повратка буду примењена и на Србе. Поготово у урбаним срединама. Видите, UNHCR, који се бави повратком у оквиру Уједињених нација, изричито каже да свако

има право да се врати на своје огњиште. Међутим, како онда тај исти UNHCR објашњава да Приштина, која је некада имала 300.000 становника, данас има 500.000? На која се то своја огњишта вратило још 200.000 људи? Један део те популације ушао је бесправно на српска огњишта, јер је Срба пре рата у Приштини било око 40.000, а сада их има седамсто. Албанска заједница и један део међународне заједнице имају велики страх од тога да ће Срби спровести енклавизацију, кантонизацију, да ће да успоставе неку српску покрајину, како би поделили Косово на два дела. Свакоме ко се иоле разуме у географију, довољно је да само погледа географску карту па да му буде јасно да ту нема никаквих могућности за деобу на пола. Српска насеља су разасртра као просута зрна кукуруза. Ми не можемо, све кад би и хтели, да повучемо линију која би била лимес до ког су Срби.

Служећи се медицинским речником, ту морамо ићи на десензибилизацију албанске етничке заједнице и дела међународне заједнице који имају такве страхове. Сада се барата изјавама како су Албанци фрустрирани српским повратком, па су фрустрирани планом Владе Републике Србије која је предложила аутономију у аутономији, чија суштина је децентрализација. Знате, у политици не можете баратати са фрустрацијом друге стране, фрустрација је психијатријска а не политичка категорија и ја ту не пристајем на замену теза. Читавом једном народу, албанском, лепи се етикета како је фрустриран, само не знам како уопште може бити фрустриран од 140.000 Срба, и још 100.000 да је среће да се врати.

Колико је Албанаца на Косову и Метохији?

– Не знамо тачно колико их је. Постоје неке претпоставке да је њих између милион и по и два милиона. Огроман број у сваком случају, и не знам како их присуство тог неупоредиво мањег броја Срба може фрустрирати.

Став српске владе је да независност никако није решење за Косово. Више од аутономије а мање од независности је формула која се све чешће чује из Београда када се говори о коначном статусу Косова и Метохије. Шта то тачно значи?

– Говорила сам о томе какав треба да буде положај српске заједнице унутар Покрајине, да она треба да буде заштићена, да основни стандарди, попут безбедности, морају бити осигурани. Косово је део наше државне територије и оно то и остаје решењем које Београд нуди. Оно што тај став изражава ис-

казом више од аутономије јесте да Косово и Метохија имају свог председника, своју законодавну власт, извршну и судску власт. На држави, значи мање од независности, остале би границе, војска, место у УН, Министарство спољних послова. Морали бисмо се суочити са тим да би трећину парламента заједничке државе чинили Албанци. Али и треба да се суочимо са тим, јер су они ту, они су део наше земље. Они живе на тој територији и имају право да буду репрезентовани и на савезном нивоу.

Прихватајући формулу мање од независности а више од аутономије, Косово би имало све атрибуте државе, али не и независност. Независност не могу да имају, јер је то наша државна територија. У оптицају су две флоскуле. Једна је чије овце онога и планина, њих има много па је и територија њихова. Та флоскула пре би спадала у репертоар родовског права, а никако у низ европских и светских правних стандарда 21. века. Ми причамо о уласку у ЕУ, о споразуму о стабилизацији и асоцијацији, тако да не знам где ту има места за родовско право.

Друга флоскула је на снази већ неко време, њу нажалост пласирају и неки челни људи међународне заједнице, а гласи отприлике овако: Ако немаш право, а имаш силу – позови се на морал. Значи, боже мој, јадни Албанци, много су патили за време Милошевићевог режима, а да би били утешени, треба им дати државу. Сетимо се само Кушнера који је рекао да је албанско дивљање из 1999. године „оправдани гнев“. Чак је и немачки филозоф Јирген Хабермас у новинама писао како се треба позвати на морал у случају Албанаца. Све су то флоскуле. Ако смо озбиљни људи темељ су права, а не песничке слободе и родовски обичајни закони. Морам се држати закона и реалности. Формула више од аутономије, мање од независности је фер решење. Решење којим нико неће бити задовољан у потпуности. Неће то бити ни српски екстремисти, неће им се свидети што се укида централизам Београда над Покрајином. Албански екстремисти такође неће бити задовољни, јер неће добити независност. Међутим, као и у животу, најбоље решење је оно којим ниједна страна у сукобу није у потпуности задовољна, где нема победника и поражених.

Улога међународне заједнице у читавој тој ситуацији је веома деликатна. Она се одазива на психијатријске проблеме типа фрустрације, на родовско право, а диктира рационалност када су Срби у питању, и нема ту врсту аршина, чак и када бивају убијани, а не само фрустрирани?

– Зато смо ми ту. Зато су ту држава, Влада Србије, државни врх, који стално морају скретати пажњу на суштину косовског проблема.

Који су основни услови за успех разговора о децентрализацији?

– То на шта се морамо припремити спада у домен психологије, али оне врсте која је у политици дозвољена. Морам бити упорни и веома стрпљиви. Свако брзо решење овако великог проблема биће погрешно, то је сигурно. Ми морамо настојати да гурамо свој програм. Треба, наравно, правити и компромисе, али до одређених граница. Стрпљене је исто тако важно. Ту морам цитирати мог оца који је рекао да је боље сто година преговарати, него један дан ратовати. Верујте ми, да смо преговарали и преговарали, место комесара за избеглице не би постојало, као ни ово на коме се сада налазим. Мирослав Антић каже да стрпљење претвара гусеницу у свилу. И то је умеће.

Да ли је започета приватизација предузећа на

Косову пљачка имовине Републике Србије и њених грађана? Како у овом периоду заштити ту врсту интереса Републике Србије?

– Одговор је кратак. Јесте, то је велика пљачка. Господин Јесен Петерсен је донео пролетос чак и неке скандалозне уредбе о приватизацији. То је све јако лоше и на нама је да се боримо да се неке ствари зауставе и да се касније ураде ревизије. У питању је типична спин оф приватизација, где имовину практично преузима косовска агенција за приватизацију, а онда узме здрави део и прода неком другом, а да се уопште не зна ко су прави власници, где су, шта је са њима. То је криминал, јер, када некоме отимате нешто што му припада не можемо то назвати никаквим блажим именом. Ако уђете у бакалницу и узмете цак лука, сигурно ће неко да вам суди за то. Овде се одузимају огромни плацеви, зграде, приватизују се и државна и лична имовина. То је заиста криминал против кога се морамо борити.

У јавности су већ неко време у оптицају планови А, Б и Ц. Зашто су пилот пројекти Владе Косова, познати као планови „А“ и „Б“ неприхватљиви за Србе, и шта је суштина предлога представника Срба на Косову и Метохији, такозваног плана „Ц“ за децентрализацију Косова?

– План „Ц“ још није разрађен до краја. Раде га Срби који су на Косову и Метохији, тиче се децентрализације, али он још није био у мојим рукама. Да би постао план који је валидан неопходно је да га усвоји државни врх и да се представи и Координационом центру и Савету за Косово и Ме-

РИЈА, ПОЛИТИКА И СУДБИНА

тохију при кабинету премијера Коштунице. Зато о том плану не могу у овом тренутку да говорим. Планови „А“ и „Б“ су, имаћу слободу да кажем, кукавичја јаја. Уведене су неке необичне катастарске јединице. У српску општину Грачаница уведена је и чисто албанска општина Ајвалија, у којој живи око шест и по хиљада Албанаца. Ту су још неке катастарске јединице у којима живи мешовито становништво, па као у овом тренутку Срба има за тридесет више... Знајући какав је албански, а какав српски наталитет, јасно нам је да ћемо, ако смо данас таква већина, за пет година бити мањина. Пилот пројекти такође постоје. Направљене су две нове албанске општине, две српске и једна турска. Шта ће нам пилот пројекти у ситуацији каква је ова, где сваких петнаестак дана неко гине?

Децентрализација је неопходна за читав регион, и једино тако се може ојачати безбедност, одговорност и дати правни оквир за функционисање Покрајине. Сада се функционише ад хок, као Унмик нешто ради... Још нису откривени починиоци ниједне косовске трагедије, а убијено је 34 људи. Не зна се ко их је убио. Правоснажно није осуђен нико од 17. марта. Морам са незадовољством да констатујем да Унмик не ради свој посао како треба. Све то треба заиста препустити локалној самоуправи, и то суштински. Унмик је направио некакав оквир за децентрализацију, као одговор Влади Србије за план аутономије у аутономији. Све је то уреду, само што би такав план могао да се примени на Француску, рецимо, а никако на Косово. Понуђени су бољи кориснички сервис и боља проходност у партиципацији у локалној самоуправи. То је програм за неку срећену европ-

ску земљу, где је безбедност стопостотна, где треба да се бојите само саобраћајне несреће и психопата, и ничег више. Косово и Метохија је нешто сасвим друго, територија у тешком конфликту.

Шта се може очекивати од извештаја специјалног представника генералног секретара УН Кајја Еида о стању на Косову и Метохији, који ће, по свему судећи, дати полазне основе за даље преговоре о коначном статусу?

– Срела сам се са господином Еидеом и верујем да ће његов извештај бити објективан. Но без обзира, ако и не буде тако, ми смо се спремили за разговоре о статусу. Нећемо одустати од тога да се уз разговоре о статусу, више од аутономије мање од независности, говори и о стандардима. Нећемо пристајати на стандарде на вересију. Наше је да инсистирамо на децентрализацији, која једино може да обезбеди боље стандарде, и за функционисање институција, учешће Срба и неалбанаца у њима, за осигурање безбедности, могућности повратка, осигурање писма, недискриминативности, чувања споменика културе и духовности... Децентрализација стоји у директној служби повећању и побољшању стандарда, а то је свим житељима Косова и Метохије циљ. И то је суштина опстанка, а суштина очувања државног суверенитета је даља и политичка прича.

Проблеми са струјом обележили су свакодневицу Срба на Косову прошле зиме и пролећа. Шта се предузима да се тај проблем реши?

– То је горуће питање. Велике проблеме имамо у свим радним групама, али су можда највећи баш у Групи за енергетику. Боримо се за то да постанемо други провајдер. Наравно, струја мора да се плаћа, али ћемо пронаћи начин који неће бити лихварски, јер у овом тренутку просечно домаћинство треба да плати око шест хиљада евра дуга за струју. Откуд људима толике паре? Покушаћемо да олакшамо плаћање дугова.

Да ли је уопште међународна заједница у стању да пронађе модус за приближавања два дијаметрално супротна става о судбини Косова, српског и албанског? Бајрам Косуми, председник Владе Косова недавно је изјавио да ће преговори почети у октобру, трајати мање од годину дана, а да ће у јуну 2006. године Косово бити независно.

– То је типичан албански став, који полази од премисе независност или ништа. То је и потпуно погрешан став, поменили смо шта је све на нашој страни када је у питању разрешење косовског проблема. Резолуција 1244 је снажан међународни уговор који не може да се поцепати или прогласи неважећим. Нема преседана у међународном праву који говори о томе да је некем отет део територије. Мислим да смо отимање превазишли. Као држава пробали смо силом, војском и полицијом, па смо видели како смо прошли. Дакле, нећемо ништа силом, а нећемо ни дозволити да се сада нама силом нешто отима. Између два супротстављена става, албанског и српског екстремистичког, на скали од 180 степени, постоји читав низ могућности. Опција коју нуди државни врх Србије и Црне Горе, коју нуди Влада Србије – више од аутономије, мање од независности, по мени је одлична. И то пре свега за Албанце. ■

Драгана МАРКОВИЋ
Снимио Горан СТАНКОВИЋ

Пише др Слободан САМАРЦИЋ
саветник председника Владе
Републике Србије за Косово
и Метохију

ИСТВАРНОСТ ФИКЦИЈА

Када су велики светски мајстори решавања конфликта писали сценарио за последњу епизоду драмске серије о Космету, нису ни помишљали да су и сами статисти у стварном историјском заплету, који није започео 1990. и неће се завршити 2006. године. Да су своју улогу схватили на скромнији начин, можда би и могли да помогну да овај тешки спор између Срба и Албанаца најзад почне да се решава. Јер, нама Србима и Албанцима заиста је потребна помоћ неког међународног ауторитета у овој ствари.

Оно што суштински разликује време „Милосрдног анђела“ и „стандарда пре статуса“ јесте сама ситуација. Она ауторе овог комада претвара у статисте једне много шире и сложеније драме, коју они нити схватају нити желе да прихвате. Ко би се удубљивао у Косово, поред Ирака, Авганистана и новог тероризма? Али њихова намера да напишу последњу епизоду, и да је, ако треба, и сами одиграју, нема много везе са косметском стварношћу, која ће наставити да постоји и када они оду, или бар промене модус свог присуства. На делу је отпор стварне ситуације стварној фикцији. На једној страни имамо стварни живот на Космету, а на другој технички извештај о стандардима специјалног представника генералног секретара Уједињених нација Савету безбедности. На једној страни, немогућност повратка двеста педесет хиљада прогнаних, а на другој испразну причу о повољнијој клими и условима за повратак, наравно без бројки и чињеница. На једној страни имамо сто педесет згаришта где су доскора били врхунски споменици културе и живе богомоље у које је ишао народ, на другој извештај о одлучној спремности на „почетак почетног покушаја“. На једној страни имамо српску децу коју у школе већ шест година прате наоружани војници, на другој убеђивање у суштински напредак у обезбеђењу слободе кретања, не рачунајући Северну Митровицу. И тако даље. То је та промењена ситуација која не дозвољава сапунски хеппенд, како је то једном замишљено.

Постепено претварање Косова и Метохије из мултиетничке у моноетничку средину пред очима међународне управљачке мисије само је један, иако најтежи показатељ подбачаја те мисије за шест година њеног деловања. Ни други делови косметске стварности нису бољи, иако нису тако људски драматични као што је случај са положајем Срба у покрајини. Њена привреда у потпуном је расула, њена социјална стварност увелико криминализована. Сами званичници Унмика говоре о стопи незапослености од 70 одсто. У градовима влада урба-

нистички хаос. У Приштини, према проценама Унмика, има преко 500.000 становника, према непуних 300.000 пре његовог доласка, уз мањак од 35.000 Срба који су пре рата тамо живели. Град се гуши у диму термоелектране „Обилић“, а нема струје три до четири дана недељно у зимским месецима, као ни други градови и села широм покрајине. Уз све то, ресурси српске имовине, чијом је простом отимачином купован социјални мир, готово су сасвим пресушили. Јавним и политичким животом владају кланови, чији се нерашчишћени рачуни наплаћују животима.

■ ПРОИЗВОЉНО ТУМАЧЕЊЕ РЕЗОЛУЦИЈЕ 1244

Али ма колико ова ситуација изгледала тешка и готово бесперспективна, за њу постоји релативно једноставан лек. То је независност Косова и Метохије. Када албански лидери о томе говоре, нама је јасно да овај ултимативни захтев нема суштинске разлоге у постојећој ситуацији у покрајини, па чак ни у ситуацији која је владала током деведесетих година. Овде напросто имамо посла са вишедеценијским националним програмом албанског покрета за сецесију. Када, потом, такав захтев постављају познати и непознати албански лобисти по свету, од неких америчких конгресмена до Међународне кризне групе, поново се не треба чудити, јер је у питању новац уложен у такав пројекат. Када, међутим, независност Косова и Метохије подржавају неки званичници значајних држава у свету или међународних организација, па и угледници који потичу из ових средина (као на пример чланови Међународне групе за Балкан), онда је реч о далеко озбиљнијем симптому светске и европске политике на Косову и Метохији. Реч је, наиме, о лошој инерцији међународне политике, коју у овом, као и у многим другим случајевима у свету, одликује специфичан „игнорантски опортунизам“. Овај релативно познати фено-

мен, који већ годинама лебди над стварношћу Косова и Метохије, тражи овим конкретним поводом бар минимално објашњење.

Сплетом околности, које су мање-више познате, Косово и Метохија постало је пре шест година повод озбиљне војне интервенције највеће оружане силе на свету. Без обзира на недостатак међународноправног основа за интервенцију, свет, а то значи његов утицајнији део, прихватио је ову оружану акцију као оправдану и из таквог довољног разлога извршио њену накнадну међународноправну легализацију посредством Резолуције СБ УН 1244. У овом документу највеће светске организације стоји пет кључних елемената: 1) на Косову и Метохији се уводи међународна цивилна и војна управа; 2) гарантује се суверенитет и територијални интегритет Савезне Републике Југославије (данашње Србије и Црне Горе); 3) међународна управа има задатак да стабилизује опште прилике у покрајини, где је на првом месту осигурање основних права и људских слобода и одржање мултиетничког карактера покрајине; 4) међународна управа треба да помогне формирање привремених институција самоуправе; 5) након остваривања ових основних задатака, прећи ће се на дефинисање будућег статуса Косова и Метохије.

Ови елементи Резолуције 1244 су јасни и, рекло би се, неподложни произвољном тумачењу. Одлучујуће је, дакле, оно што се догађа у самој стварности Косова и Метохије. Ту стварност је, међутим, добрим делом обликовало деловање цивилне мисије Уједињених нација. Од самог почетка, са својим специјалним представницима на челу, она је деловала пре као умишљени „деколонизатор“ него као спроводилац стриктног задатка добијеног од Савета безбедности УН. Нису, дакле, само косметски Албанци, њихови политички лидери и локалне институције, још од јуна 1999. почели да се понашају као да је Косово већ независно, него им је у томе на руку ишла и цивилна мисија УН. У читавом низу својих активности она је деловала као да је дошла са циљем да успостави нове државне механизме унутрашњег управљања Косметом, чиме је прекорачила своје надлежности из поменуте резолуције. Успостављање засебног царинског система, увођење међународних путних исправа за грађане Космета, нове регистарске таблице за саобраћајна возила, посебан код за ППТ саобраћај и посебан телефонски позивни број – све то и још много шта друго представља пре нове симболе независног Косова него услове бољег функционисања јавних служби. Покрајина се функционално одваја и удаљава од остатка Србије, чиме се полагамо ствара „навика“ независности од ње, која заједно са ултимативном политичком вољом доприноси општој атмосфери свршеног чина.

Тако се у пракси једно легално међународно правно стање непрестано враћа у стање оног почетног оправдања за оружану интервенцију. Као да је негде било одлучено да се Србија за оно што је учинила Албанцима на Космету мора казни-

ти губитком овог дела своје територије. Разуме се да ствари у међународном праву и међународним односима тако не функционишу, посебно након успостављања међународног поретка Уједињених нација. Нигде не постоји ни најмањи наговештај да би се сукоб државе и националне мањине на њеној територији могао решавати одвајањем простора на коме мањина живи од државе. У свету, и у Европи, постоји велики број конфликтних ситуација између државе и националне мањине и сама претпоставка да би се такав сукоб могао решавати сецесијом изазива велике сумње, отпоре и одбијања.

■ ПОЗИВ НА МОРАЛ

У случају Косова и Метохије овај недостатак легалног основа за подршку албанском сецесионизму надокнађиван је дискутабилним моралним разлозима и аргументима. Класична оружана агресија названа је у ту сврху хуманитарном интервенцијом. И као што бива, нико ову супституцију права моралом није боље изумио до један познати хуманистички филозоф. Прихватавши здраво за готово извештаје са терена, који су заиста били стравични, Јирген Хабермас је својевремено (априла 1999. у недељнику Die Zeit) свој прилог разјашњењу природе интервенције НАТОа насловио на необично експресиван начин: „Бестијалност и хуманост – рат на

Ограничена слобода кретања: контролни пункт Кфора

граници права и морала“. Све у свему, Албанци су независност од Србије завредели својом жртвом, својом преданом гандијевском борбом за слободу, својом неупитном моралном предношћу у односу на противника.

У овом тренутку нема потребе постављати питање да ли је стварно тако и било. Засад је довољно утврдити да је реч о супериорној јавној кампањи, која је однела убедљиву превагу у свету и створила довољан основ за интервенцију која представља преседан. Али не само за оружану интервенцију, већ и за свеколику инструкцију у правцу практичне деколонизације, која је условила стварно понашање Унмика на терену. Сматрало се да ће провалија између међународног права, коректно израженог у Резолуцији 1244, и политичког циља независности Косова и Метохије моћи да се превазиђе уз помоћ ауторитативно наметнутог начела правичности. Другим речима, практично понашање међународног посредника водило је томе да се елемент 2) Резолуције (гарантовани суверенитет и територијални интегритет Савезне Републике Југославије, односно Србије и Црне Горе) и елемент 5) (перспективно отварање питања о будућем статусу Покрајине) доведу у склад на необичан начин: постизањем независности Косова и Метохије.

За овакву операцију било је неопходно да се одржи континуитет моралне предности Албанаца и после успостављања међународне управе на Косову и Метохији. Та се претпоставка, међутим, распала као сапуница свега неколико недеља по доласку мисије Уједињених нација. Одговор Албана-

ца био је за међународне управљаче неочекивано бруталан – етничко чишћење Срба, што је значило убиства и протеривање, запоседање кућа, станова и земље, вандалистичко иживљавање над верским објектима и културним наслеђем Срба, чак и над њиховим гробљима. У првим месецима, овакво понашање било је означено као „разумљиви реваншизам“ (Бернар Кушнер, први специјални представник), али, како је време одмицало, већински Албанци давали су све мање шанси за планирано спровођење сценарија деколонизације. Седamnaсти март 2004. био је нож у леђа извођачима њихове независности. Чак је и највећим присталицама оваквог једностраног епилога међународне мисије постало јасно да се ситуације времена „Милосрдног анђела“ и времена „стандарда пре статуса“ суштински разликују.

■ 17. МАРТ 2004.

У том међувремену дошло је до консолидације државне политике Србије поводом њене јужне покрајине. Ни тај процес није текao линеарно узлазном путањом, али трка с временом ипак није изгубљена захваљујући крајње нетактичном понашању албанског чиниоца. Тренутни биланс те политике садржан је у општој политичкој сагласности око неприхватања независности Косова и Метохије, директног утицаја на могући процес децентрализације унутар покрајине и спремности на дијалог са албанским лидерима и осталим учесницима о свим отвореним питањима. Не само да је исказана спремност на одбрану државних интереса у покрајини, већ таква спремност задобија право грађанства у оквирима сложене светске дипломатске сцене. Ови токови са своје стране знатно доприносе слици промењене ситуације, са којом се сада суочава међународни чинилац. У овом тренутку наша државна политика ушла је у фазу у којој и практично-политичким, а не само међународно-правним аргументима може да заступа одрживост унутрашње везе елемената 2) и 5) Резолуције 1244. Наиме, будући статус Косова и Метохије (елемент 5) сада се много конкретније и реалније може заступати и бранити у оквиру начела о суверенитету и територијалном интегритету Србије и Црне Горе (елемент 2).

Сасвим је друго питање предвидљивост исхода процеса који треба да решава будући статус Косова и Метохије. Тај исход није изванредан, али ни питање о исходу није више толико јасно, па ни оправдано, колико је било пре свега две или три године. Акције у овом подухвату сада су подељене између три стране: међународне, наше државне и косметско-албанске. И док су становишта друга два чиниоца јасна, али и међусобно крајње антагонизована, становиште прве стране доживљава одређену модификацију и унутрашње усложњавање, због којег предвидљивост исхода остаје тема само за политичке пропагандисте.

Извесно је да Србија и косметски Албанци

не могу да реше своја отворена питања без посредовања међународне заједнице. Вероватно неће успети ни након тога уколико албански представници не прихвате форму компромиса, на коју је Србија у потпуности спремна. Утолико став посредника добија на значају у овом контексту. Али, као што смо рекли, тај став постаје све мање јасан с протоком времена. За српску страну то је за сада добро, јер јој претходна јасноћа међународног опредељења апсолутно није одговарала. То опредељење, да подсетимо, у претходним годинама претежно је било окренуто независности Косова и Метохије. Сада такве отворене тенденције више нема и ова врста поступне модификације нашој страни сасвим одговара.

Али нико не може да каже да се клатно коначно померило ка одлучно неутралном, то јест објективном становишту међународног чиниоца. Ефекат игнорантског опортунизма још је јака страна његовог понашања у овој ствари. То можемо лако установити праћењем начина на који овај неопходни посредник спроводи сопствену политику „стандарди пре статуса“. Када би овде постојала минимална доследност, ми не бисмо ни говорили о будућем статусу Косова и Метохије, већ бисмо се крајње озбиљно држали теме о испуњености стандарда.

■ БОРБА ОКО СТАНДАРДА

Проблем је релативно једноставан, бар за разумевање. Косово и Метохија далеко је и од минималног остварења постављених стандарда. Доследна примена ове прокламоване политике међународне заједнице морала би на неодређено време да одложи разговор о статусу, све док стандарди не почну стварно да се испуњавају. У процени овога нема места произвољности. Привремене институције косметске самоуправе морају бити мултиетничке и по саставу, то јест репрезентативности, и у гарантовању неотуђивих права Срба и осталих мањинских заједница. Правосуђе Косова и Метохије морало би да буде и ефикасно и етнички непристрасно. Срби би морали да уживају неограничену слободу кретања. Њихов број у покрајини после шест година морао би да буде бар двоструко већи од садашњег и сви повратници морали би да живе у својим кућама и становима. Процес приватизације не би смео да атакује на јавну својину Србије и приватну својину Срба.

Косовски заштитни корпус не би био војнички устројен и наоружан, већ само спреман да реагује на елементарне непогоде, што му је једини задатак. И тако даље.

Све ово није случај на Косову и Метохији и све то није тешко описати, измерити и оценити. Али, како смо видели из техничког извештаја специјалног представника о испуњености стандарда, све то није тешко ни фалсификовати. Сама могућност да се тако нешто учини, а немоли реалност већ учињеног, изазива оправдане сумње у пожељну улогу међународ-

Терор пред очима чувара мира: напад на српску светињу

ног посредника у блиској будућности. Додуше, генерални секретар УН кориговао је Петерсенов извештај и именовao посебног специјалног изасланика за такозвану свеобухватну оцену стандарда. Али и његов мандат је одређен роком, који не нарушава сценарио по којем би разговори о статусу требало да почну неколико месеци после изношења свеобухватног извештаја. Све у свему – септембар, октобар. Као да је стрела одапета и лети према циљу.

Видљиви биланс промене код међународног чиниоца јесте промењена реторика, где спада и повећано уважавање ставова Београда. Иза тога стоје две ствари: немогућност даље оправдавања неуспеха косметских Албанаца да пруже доказ о својој способности да управљају покрајином, и респект јединствене државне политике у Београду, спремне на политички дијалог и компромисно решење. Оно што изазива нелагоду код најутицајнијих учесника са међународне стране јесте сазнање да мирно, трајно и свеобухватно решење овог сложеног питања тражи време и стрпљење све три стране. Овим ресурсом (време и стрпљење) сада располаже само српска страна. Сједињене Државе из својих разлога траже релативно брзо решење. Европска унија, по својој пословично пратећој улози када је реч о дубљим балканским сукобима, мање-више следи амерички приступ. Русија у овом међународном троуглу још има најслабији утицај. Није, међутим, немогуће да резултанта њиховог заједничког деловања буде нешто веће стрпљење и одвојено време, које би се посветило преговарачком процесу.

Највећи проблем имају косметски Албанци. Они већ шест година живе у фикцији независности коју су им створили други. Проблем је у томе што не могу (себи) да признају да та независност није она права, суверена и неповратна, какву ултимативно хоће. Али проблем је и у томе што онај који им је створио фикцију независности сада не може да им отворено саопшти истину. Наравно, не треба потцењивати реални положај и стање косметских Албанаца. Оно је, објективно гледано, ужасно у сваком погледу. Зато је опасно за Космет, за остатак Србије и за регион. Што је најгоре, албански лидери на себи својствен начин управљају овом опасношћу. То је чак позитивни политички параметар и за неке међународне учеснике. Они довољан разлог за независност покрајине налазе у, како кажу, фрустрираности албанског становништва на Космету. Уз дирљиву претензију на озбиљно учешће у тражењу решења, они се, заправо, понашају као деца која пред непријатним проблемом покривају очи рукама. Толико о њиховој озбиљности. А и даље их има много.

И тако се враћамо на почетак ове приче. Косово и Метохија је сада проблем ове генерације Срба и Албанаца. Али тај проблем није настао са њом. Основна тешкоћа међународне заједнице је у томе што је овај проблем дефинисала као учинак власти Слободана Милошевића. Зато је и покушала да га решава у кључу ликвидације његовог политичког наслеђа. Садашње међународне чиниоце било би тешко убедити да је утицај Јосипа Броза или Енвера Хоџе на овај проблем био гори од Милошевићевог. И зато би тај покушај данас био политички бескористан. За њих је довољно да се више удубе у постојећу структуру проблема. У њој је ионако садржана прошлост. Такав покушај уверио би их да су у име решавања овог проблема довољни мали, али неповратни кораци напред. Питање, дакле, није да ли ћемо пронаћи магичну формулу статуса Косова и Метохије, него да ли ћемо пронаћи начин помирења интереса који предуго стоје у тоталној опреци. ■

Специјални представник генералног секретара УН и шеф Унмика Сорен Јесен Петерсен

СТАТУС СТАБИЛИЗУЈЕ РЕГИОН

Генерални секретар Уједињених нација Кофи Анан именовao је 16. јуна 2004. Сорена Јесена Петерсена за свог новог специјалног представника и шефа Унмика. Петерсен је на тој дужности заменио Харија Холкерија. Дански дипломата је већ имао искуства са Балкана, где се од децембра 1995. до септембра 1996. налазио на дужности специјалног изасланика високог комесара у бившој Југославији.

Средином септембра Сорен Јесен Петерсен разговарао је у Приштини са групом новинара из Србије и Црне Горе и том приликом изнео своје оцене о безбедносној ситуацији на Косову и Метохији, процесу децентрализације, испуњавању стандарда међународне заједнице, коначном статусу Космета и другим питањима.

– Верујем да ће разговори о статусу Косова и Метохије почети до краја ове године – рекао је Сорен Јесен Петерсен. – Оно што за сада видим, јесте да су косовски Албанци много забринуте када се ради о повратку на пређашње стање, док су косметски Срби забринуте за будућност. Али, пре свега, коначни статус Косова мора да стабилизује регион. То је веома важно.

Петерсен каже да не може да одговори на питање у којој мери ће Београд бити укључен у разговоре око одређивања будућег статуса Космета, али уколико се уважава став читавог западног Балкана, то значи да је мишљење Београда од велике важности.

– Улога Београда у решавању проблема на Космету је суштинска – каже Петерсен – али понекад осетим да Београд не преузима такву улогу. Лично не мислим да је политика одсуства или политика бојкота најбољи начин да се утиче на ситуацију на Косову. Сада долазе веома важни тренуци. Убеђен сам да ће се Београд укључити на конструктиван начин. Сматрам да се мора јасно ангажовати у свим дешавањима на Космету. У најкраћем, треба нам конструктиван Београд.

Безбедносу ситуацију на Косову и Метохији у 2005. години, специјални представник генералног секретара УН Сорен Јесен Петерсен оцењује следећим речима:

– Према мом мишљењу, ситуација на Косову и Метохији је веома сложена. Ипак, чињеница је да се безбедност побољшала од марта 2004. године. Ову изјаву дао је и досадашњи командант Кфора генерал Ив де Кермабон и ја се слажем са тим. Стопа криминала је знатно смањена, а од марта 2004. године догодило се једно убиство на етничкој основи (јуна 2004. када је убијен српски младић у Грачаници). Недавно је убијено двоје младих Срба на путу Урошевац–Штрпце, али је прерано рећи да ли је њихово убиство етнички мотивисано. Сваки пут када се деси инцидент Срби се забрину, јер су прошли трауматске дане у марту 2004. године. Проблем је у томе што и уз добар Кфор, полицију Унмика и Косовску полицијску службу, ми, нажалост, не можемо да зауставимо људе који раде те ужасне ствари. Убеђен сам да ћемо успети да спречимо нову врсту мартовских догађаја, јер смо сада боље припремљени и мислим да их можемо зауставити пре него што ескалирају. То је веома важно, јер уз политички ризик који се повећава, мислим да постоји и ризик због људи који би желели да провоцирају. Желео бих да кажем како сам убеђен да неће бити инцидената, али то, нажалост, не могу гарантовати.

Пилот пројекти за децентрализацију општина на Косову и Метохији само су делимично успели. На питање да ли ће се они и применити, без обзира на противљење косметских Срба

Тужни повратак: монахиње спаљеног манастира Девич

који траже свеобухватну децентрализацију, Сорен Јесен Петерсен одговара:

– Циљ пилот пројеката је да се почне са неколико општина и да се види како се научене лекције могу употребити за свеобухватну реформу. Пилот пројекти који су од интереса за Србе, наравно да не могу бити примењени ако их они одбијају, али још увек се састајемо са српском страном. Контактирали смо са удружењем *Иницијатива грађана* и са неколико општинских председника. Покушаћемо да се сложимо, што би било веома добро. То је оно што треба да увери косовске Србе да је њихова будућност овде.

Шеф Унмика Сорен Јесен Петерсен сматра да на Космету предстоји још доста рада по питању изградње стандарда и то оних приоритетних.

– Проблем је у томе што су многи приоритетни стандарди повезани са исходом статуса – каже Петерсен. – При чему мислим, пре свега, на повратак расељених. Поред свих досадашњих проблема око повратка, убеђен сам да се многа расељена лица, која се до сада нису вратила, ни сада неће вратити, јер се ускоро приближава дискусија о статусу, па чекају да виде у какво ће се Косово вратити. Мислим да је веома важно да међународна заједница инсистира на потпуном спровођењу стандарда чија се примена мора наставити у току дискусије о статусу. Сигурно је да ће исход те дискусије о статусу утицати на изградњу мултиетничког друштва на Косову. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

СТАНДАРДИ

Документом Савета безбедности УН „Стандарди за Космет“ предвиђено је да се пре доношења одлуке о коначном статусу Косова и Метохије испуни осам најбитнијих услова (стандарда) за нормалан живот свих становника јужне српске покрајине која је под протекторатом УН.

Ти стандарди су:

Функционисање демократских институција самоуправе

Владавина права и закона

Слобода кретања

Одрживи повратак и права етничких заједница

Привреда

Имовинска права (између осталог, очување косметске културне баштине)

Дијалог

Косовски заштитни корпус

Извештај о достигнућима у примени стандарда на Косову и Метохији даће специјални представник генералног секретара УН Каи Еиде.

И РЕЧ СТАВОВИ

У међународној заједници често је присутна тема која се своди на три питања: Да ли су обе стране спремне за разговоре о статусу Косова и Метохије, шта се може још урадити пре преговора о статусу јужне српске покрајине и како олакшати све тежи положај Срба?

Омоћник америчког државног секретара за европске и евроазијске послове Данијел Фрид изјавио је да привремена косовска влада „има да уради још много тога“ како би почели преговори о коначном статусу Космета. Господин Фрид је за „Глас Америке“ истакао да се неминовно ближи време за решавање тог питања, али је подвукао да пре него што почну преговори, власти на Косову морају доказати да су способне да гарантују „ваљано и одговорно управљање“.

„Сједињене Државе и НАТО нису интервенисали на Косову да бисмо, заустављајући етничко чишћење, омогућили моноетнички монопол другој страни. Напротив, желимо да власт на Косову заузме прави став и пружи руку српској мањини. Када то почне да се догађа, почеће процес будућности Косова“, истакао је Фрид.

Општа ситуација у области људских права на Косову, иако има неких побољшања, и даље је у озбиљном раскорак са међународним стандардима. На то је озбиљно упозорио омбудсман Косова Марек Антон Новицки у недавном интервјуу Радију Слободна Европа.

„Треба учинити још много напора да бисмо били у стању да говоримо боље о стању људских права“, каже господин Новицки, човек са најдужим стажем од свих међународних представника на Косову. Њему крајем године истиче мандат, а на чело те значајне институције долази представник Косова.

На питање да ли је променио став да на Косову нема услова за повратак расељених лица, Новицки је одговорио:

МИНИМУМ ЦИВИЛИЗАЦИЈСКИХ НОРМИ

„Стандарди за Косово и Метохију су минимум цивилизацијских норми које треба да карактеришу једно демократско друштво. Ми ћемо на њиховом испуњавању упорно инсистирати, посебно на повратку расељених, слободи кретања и децентрализацији, јер само њихова функционална примена омогућује опстанак српској заједници, осигурава заштиту наше тешко угрожене културне баштине и ствара предуслове за дијалог о једном међусобно усаглашеном компромису између Београда и Приштине“.

Православље, 15. септембар 2005.

– Нажалост, не видим разлога да променим став који имам дуже, чак и од времена када су Уједињене нације изражавале оптимизам за процес повратка који има безброј препрека. Када говоримо о броју лица која су се вратила и то упоредимо са бројем расељених, онда је број повратника заиста скроман.

О главним сметњама за повратак расељених, Новицки каже:

– Има много фактора које треба узети у обзир. Прво, безбедносна ситуација на Косову није охрабрујућа. По мом мишљењу, у том правцу треба учинити много више. Ни економске прилике не помажу. Да би се нормално живело, треба имати услове, значи средства која се могу радом обезбедити.

Косовски омбудсман је пре извесног времена истакао неопходност стварања Суда за људска права на Косову. На питање зашто је таква институција неопходна, Новицки одговара:

– То није само моја идеја. Она је потекла од парламентарца Савета Европе у јануару ове године. Чињеница која је преваходно узета у обзир када се разматрало ово питање јесте немогућност грађана Космета приступу Међународном суду за људска права. Други део Европе може да се жали Европском суду за људска права у Стразбуру, на основу Европске конвенције о људским правима. Косово због свог нерешеног статуса нема ту могућност. Како би се обезбедила правда и људско право, треба размотрити бар привремено решење. Једна од опција о којима се расправљало, а на крају то је и предлог Парламентарне скупштине, јесте оснивање једног таквог међународног суда само за Косово. ■

Б. К.

КОМПРОМИСНО РЕШЕЊЕ

На недавно одржаном 60. заседању Генералне скупштине УН у Њујорку министар иностраних послова СЦГ Вук Драшковић рекао је да се Београд залаже за компромисно решење проблема на Косову и Метохији и да једино што захтева јесте европски степен заштите права мањина и европски статус постојећих државних граница са Македонијом и Албанијом.

„Искрено и максимално смо за компромис, а компромис подразумева да једна страна не може добити све, а друга изгубити све“, рекао је он.

Нагласивши да не може бити ни ограничене аутономије, али ни независности Косова, Драшковић је додао да је предлогом „више од аутономије мање од независности“ власт у Београду максимално искорачила ка компромису, док се косовски Албанци нису ни померили из ровова од пре 1999. године и даље захтевајући само независност.

Албански злочини над Србима од бомбардовања до данас

ВРЕМЕ НАСИЉА

На основу документације Музеја жртава геноцида у Београду, грађе Координационог центра Владе Републике Србије за Косово и Метохију, Српске православне цркве – епархије рашко-призренске, Комитета за прикупљање података о почињеним злочинима против човечности и међународног права, Савезне владе, Међународног кривичног суда за бившу Југославију у Хагу и из других извора, постоје непобитни докази о непрекидном албанском терору, злочинима, прогону, отмицама и убиствима Срба на територији јужне српске покрајине, која се налази под управом међународне заједнице од јуна 1999. године

После 10. јуна 1999, када је НАТО прекинуо бомбардовање СРЈ започето 24. марта, дан после потписивања Војно-техничког споразума између те алијансе и Војске Југославије (9. јуна 1999) у француској војној бази код Куманова, којим је договорено повлачење југословенских снага безбедности (Војске Југославије и Министарства унутрашњих послова Републике Србије са Косова и Метохије) у року од 11 дана, те усвајања Резолуције 1244 у Савету безбедности ОУН, истог дана, 10. јуна 1999. године – Косово и Метохију запоселе су војне снаге Кфора под командом Организације Северноатлантског пакта. Од доласка међународне мисије (Кфора, под командом НАТО, и Унмика, цивилне мисије под управом ОУН) две трећине Срба, између 230.000 и 250.000, расељене су са Косова и Метохије. За четири године својим кућама вратило се само око две хиљаде прогнаних. Од оне трећине Срба који су остали на Косову и Метохији, трећина их живи у енклавама, заправо – у гетима за Србе. Њима нису доступне институције здравства и образовања, јер не могу слободно да се крећу ван својих енклава. Изгубили су радна места на којима су некада радили. Могу да обрађују само окућницу, али не и њиве у селским атарима, јер их тамо нападају и убијају албански екстремисти. Зато се Срби и даље

исељавају са Косова и Метохије. Над њима су у последње четири године почињени и бројни злочини, а у највећем броју недела, починиоци нису откривени.

Од доласка мировних снага 10. јуна 1999. до 10. јуна 2003. регистрована су 6.392 напада на Србе, у којима је убијено 1.197, рањено и повређено 1.305 житеља српске националности, а 1.138 киднаповано. Од укупног броја отетих Срба зна се да је 155 убијено, 13 је побегло, а 95 пуштено на слободу, док је судбина остала 863 непозната. Савезно министарство за иностране послове СРЈ објављивало је документе о албанским злочинима над Србима на Косову и Метохији, са збирним подацима о страдању заснованим на документацији Комитета за прикупљање података о почињеним злочинима против човечности и међународног права, коју чине изјаве сведока и ближњих убијених и несталих особа, судска, судско-медицинска, фотографска и видео-документација, те подаци прикупљени од Министарства унутрашњих послова Републике Србије, Војске

АЛБАНОТЕРОР

Професор Београдског универзитета др Драган Симеуновић дефинише албанско насиље и тероризам као специфичан феномен – албанотерор, наводећи бројне компоненте које су се испољавале последњих година: мере репресије према српском становништву са циљем да коначно напусти куће и станове, уништавање свих споменика културе који припадају српском народу и сведоче о његовом присуству на Косову и Метохији у последњих десетак векова, уништавање комплетне инфраструктуре којом се служе Срби на одређеној територији и уништавање српских гробаља.

Југославије/Србије и Црне Горе, Удружења породица киднапованих и несталих Срба са Косова и Метохије, Црвеног крста Југославије и Српске православне цркве.

Највећи талас насиља, убистава и отмица догодио се након доласка припадника међународних војних снага у летњим месецима 1999. године. Према подацима Владе СРЈ за период

Нескривена мржња албанских екстремиста: напад на припаднике Унмика у јужном делу Косовске Митровице

од 12. јуна до 30. октобра 1999, број киднапованих и несталих лица је 648, број убијених 447 (од тога су 22 заклана, 84 масакрирана и пет је спаљено), број рањених 216, број пријављених физичких напада, малтретирања лица и доношења тешких телесних повреда је 321, регистровано је 340 случајева претњи, а број обијених, опљачканих и насилно усељених станова је: 757 у Приштини, више од 200 у Косовској Митровици, 153 у Њилану, 124 у Ораховцу. Према расположивим подацима UNHCR-а из септембра 1999, протерано је око 220.000 претежно Срба и Црногораца са Косова и Метохије.

Према подацима професора др Славише Добричанина, шефа Бироа за ексхумације и идентификације при Координационом центру за Косово и Метохију, до сада је ексхумирано 256 посмртних остатака, идентификовано 80, док су породицама предата 63 посмртна остатка њихових чланова. Сви Срби и неалбанци који су убијени после доласка Кфора и Унмика, усмрћени су мучки и свирепо. На жртвама су видљиви трагови мучења, прелома костију, што указује да су тучени и тупим и металним предметима. А што се тиче убиства из ватреног оружја, углавном је пуцано у потиљак, иза уха или у уста, мада има и случајева пуцања у пределу слепоочнице. Старије особе су углавном убијане у својим кућама и становима, док су млађе претходно киднаповане, па убијане после мучења. На основу до сада урађених обдукција, може се уочити да је било трагова иживљавања и после наступа смрти. Многим посмртним остацима жртава недостају делови тела, тако да је неколико лешева преузето без глава. Преломи костију или недостатак неког другог дела тела су уобичајени, а у неколико случајева пронађене су само главе убијених.

Припадници ОВК упали су у манастир Девич 10. јуна 1999. и остали до 12. јуна, до доласка снага француског Кфора. Три дана су несметано пљачкали манастир. За само неколико месеци од доласка мировне мисије уништено је или оштећено више стотина православних цркава и манастира. Манастир Свете Тројице изнад Муштуишта (Сува Река), из 14. века, опљачкан је, демолиран, спаљен и затим срушен до темеља експлозивом.

ПОЧИНИОЦИ ЗЛОЧИНА

Према подацима Министарства унутрашњих послова Србије, због злочина над Србима на Косову и Метохији на потерницама се налази више од 300 албанских терориста, који су наредили, починили или били саучесници у бројним убиствима. Документацију о злочинима албанских терориста прикупљала је Служба државне безбедности (данашњи назив: Безбедносно-информативна агенција). На листи најтраженијих терориста, поред оних који су већ у притвору Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију у Хагу (Фатмир Лимај, Хајрадин Баљај и Исак Муслију) налазе се Агим Чеку (командант Главног штаба Ослободилачке војске Косова, а сада командант Косовског заштитног корпуса), који је починио и злочине над српским становништвом у Републици Хрватској и Републици Српској Крајини 1991–1995. године, Хашим Тачи (председник Демократске партије Косова) и Рамуш Харадинај (председник Алијансе за будућност Косова) и други команданти и припадници ОВК.

Манастир Светог Марка код Корише (Призрен), из 1467. године, опљачкан је, демолиран, спаљен и потпуно срушен експлозивом. Манастир Светог архангела Гаврила у селу Бинач (Бузовик) код Витине, из 14. века, најпре је пљачкан и спаљен 22/23. јуна 1999. и затим динамитом разорен до темеља, и то прво конаци, а затим и црква, тако да су делови фресака били видни по рушевинама, а онда су пропали од невремена. Манастир Успенија – светог Уроша, Шареник (Горње Неродимље), из 14. века, минирао је и потпуно срушен. Манастир Светог Арханђела (Горње Неродимље), из 14. века, запаљен је и минирао. Манастир Светих Врача Козме и Дамјана у Зочишту, из 14. века, опљачкан је и демолиран, већина конака је спаљена. У лето 2002. године Албанци су минирали и остале делове порушеног светилишта.

Манастир Ваведења Богородице у Долцу код Клине, из 14. века, спаљен је, минирао и срушен до темеља.

Монаштво српских манастира на Косову и Метохији нема поверења у полицију Унмика, а још мање у Косовску полицијску службу, у којој су већином Албанци. До сада није откривен ниједан починилац убиства и отмица нити учесник у уништавању православних светилишта. Готово половина њих изграђена је између 10. и 16. века.

Рашко-призренска епархија поседује на Косову и Метохији више од 2.000 објеката, а уништено је 115. О стању највећег броја светилишта СПЦ сада нема увид.

Најновији масовни напади и покушај етничког чишћења Срба на Косову и Метохији увећали су ионако велики број напада албанских терориста од доласка снага УН на Косово и Метохију, а забележена су 6.842, у којима је убијено 1.218, а отето 1.150 лица. Рањене су 1.374 особе, већином Срби и други неалбанци.

Према последњим подацима Координационог центра и Министарства унутрашњих послова Владе Републике Србије, од 10. јуна 1999. до 14. фебруара 2004, од укупно 6.842 напада албанских терориста, 6.775 је изведено на цивиле, на припаднике МУП-а 57, а на припаднике ВЈ/ВСЦГ 10. ■

Ненад АНТОНИЈЕВИЋ

Згариште српских кућа

Пред преговоре о статусу

И ЗА БРЕМЕ БУДУЋНОСТ

А о краја ове године очекује се почетак преговора српске и косовске стране о будућем статусу јужне српске покрајине. Осим тога, још је много нерешених питања, тако да су и процене о брзини и успешности евентуалних договора веома различити.

Званични став Србије је да нема независности Косова, већ се нуди компромисна формула „више од аутономије, мање од независности“. Најпрецизније објашњење шта се заправо под тим подразумева дала је Санда Рашковић-Ивић, председник Координационог центра за Косово и Метохију. У интервјуу првом броју нашег магазина, а затим и у изјавама које је пренела дневна штампа, она каже да то значи да „Косово и Метохија имају свог председника, своју законодавну, извршну и судску власт. На држави, значи мање од независности, остале би границе, војска, место у УН, Министарство спољних послова. Дакле, Косово би имало све атрибуте државе, али не и независност“.

Власт на Косову, међутим, инсистира на независности као једином прихватљивом решењу.

Званични Београд је апсолутно за компромис по питању будућег статуса Косова и то је знак прихватања реалности. Нема тврдог става, али се таква искључивост не даје ни албанској страни. Тачније, захтева се европски степен заштите права националних заједница на Косову, заштита црква и манастира и европски статус постојећих државних граница с Македонијом и Албанијом.

И док се дипломатија захуктава, уз све дилеме које намеће овај тешки историјски проблем, положај српског народа на Косову никад није био гори. Председник Србије Борис Тадић оцењује да су косовски Албанци наметнули српској заједници најгори облик тираније већине. У ауторском тексту за европско издање *Вол стрит журнала* Тадић истиче да „косовски Срби, Роми, Турци и други неалбанци данас на Косову живе у горим условима од оних у којима су живели косовски Албанци током владавине бившег председника Србије и СРЈ Слободана Милошевића, током деведесетих. Заправо, они живе у најгорим условима у целој Европи“, драматично упозорава Тадић.

■ ОБАЗРИВИЈИ СТАВ ЗАПАДА

Чини се да је у доброј мери еволуирао и став западних земаља и САД према проблему Косова. То је важно, јер треба бити свестан чињенице да ће њихово опредељење бити и пресудно за будући статус.

Уравнотеженији став заузела је пре свега Контакт група, на састанку одржаном 20. септембра у Њујорку. Представници САД, ЕУ, Британије, Француске, Италије, Немачке и Русије, после разговора са шефом Мисије УН на Косову Сореном Јесеном Петерсеном и специјалним изаслаником генералног секретара УН за свеобухватну оцену ситуације на Косову Каи Еидеом, затражили су од косовских власти да појачају напоре ка успостављању стабилне мултиетничке демократије, уз оцену да је то од суштинског значаја за било какве преговоре о будућем статусу Покрајине. У саопштењу са седнице се каже да „спровођење стандарда није везано само за покретање процеса за одређивање статуса, већ мора бити само срце будућности Косова“.

Као потврда обазривијег става, пре свега САД, о питању Косова сведочи и недавна изјава директора Одељења за источну Европу у вашингтонском центру „Вудро Вилсон“, Мартина Шлезингера, који сматра да САД за сада не подржавају независност Косова. „САД се до сада нису заложиле ни за независност ни за било коју другу опцију. Међутим, индикације су да би Вашингтон желео да убрза процес који би довео до скорих проговора о статусу Покрајине. Ти преговори могли би да резултирају независношћу или неким другим решењем, али споразум о Косову морао би да буде, са америчког становишта, документ који би пре свега донео регионалну стабилност“, изјавио је Шлезингер за Глас Америке, наглашавајући да „не постоји стварно решење за Косово у смислу пресецања Гордијевог чвора. То је веома тешко и сложено питање које ће захтевати много времена, стрпљења и компромиса“.

■ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЈА

У процесу децентрализације одбачен је план „Б“, који је за српску страну потпуно неприхватљив. План су претходно подржали представници земаља Контакт групе, али не и косовски Срби, који не прихватају да будућим општинама буде прикључено неколико насеља у којима убедљиву већину чине Албанци. Став је да нема оправдања да се иде на пилот пројекте у само неколико општина, већ се предлаже свеобухватна децентрализација као најприхватљивија и за Србе и за Албанце.

Политички напредак, макар да само показује добру вољу, постигнут је недавним првим неформалним сусретом српских и албанских политичара који су у Бечу разговарали управо о децентрализацији на Косову. На том састанку српска делегација представила је свој план децентрализације, са акцентом на нове надлежности општина, и предложила рокове за окончање процеса.

Албанска страна представила је свој план, који је подржао и Унмик.

Састанак је покренуо специјални изасланик генералног секретара Уједињених нација за процену стандарда на Косову Каи Еиде, који је раније рекао да је састанак неформалан и да на њему неће бити постигнуто решење било ког питања.

Састанак у Бечу о децентрализацији може се сматрати уводом у нове разговоре две стране, од којих су преговори о будућем статусу Косова најважнији. ■

Р. М.

ПРВИ СУСРЕТ МИНИСТРА

У Београду је одржан први званични састанак на министарском нивоу, на коме су се министри културе Србије и Косова, Драган Којадиновић и Астрит Харачија договорили да именују координаторе за културу, који ће оформити радне групе за питања враћања докумената, повратка артифаката, питања везана за археологију и општу културну размену уметника. Разговарали су и о обнови манастира.

Како је саопштено из Министарства културе, Харачија је током разговора о обнови манастира оштећених у марту 2004. обећао да ће у ту сврху Привремене институције самоуправе Косова следеће године моћи да дају милион и по евра, поред већ издвојених 4,2 милиона.

Комисија за спровођење обнове (РИЦ), на чијем челу се налази стручњак из Савета Европе, једногласно је изабрала уговоре за првих 11 тендера које је одобрила Српска православна црква и предвиђено је да радови почну 10. октобра. Харачија је рекао и да је РИЦ расписао још 19 тендера, наводи се у саопштењу.

ВОЈНО ЗДРАВСТВО НА ПРЕКРЕТНИЦИ

БОЛЕСТ НЕ СМЕ ДА ЧЕКА

У процесу трансформације Војске, уз императив да буде бројно мања, али ефикаснија, укинута су поједини гарнизони и гарнизона места.

Војни осигураници који у њима живе изгубили су санитарску подршку, што је изазвало проблеме у њиховом здравственом збрињавању.

Упоредо са тим, смањен је и број запослених у санитарској служби, што се догодило изненада и, можда, сувише брзо.

Евојни санитет је годинама био изванредно добро организован по принципу примарне, секундарне и терцијарне здравствене заштите. Постојали су гарнизонске амбуланте, где су војни осигураници добијали примарну здравствену заштиту, затим војномедицински центри, који су пружали секундарну заштиту здравља, и ВМА, где је омогућаван највиши ниво здравствене заштите, ранга Клиничког центра Србије.

Сходно времену у коме живимо, потешкоће које су захватиле друштво одразиле су се и у војном систему здравствене заштите. Улажу се велики напори да се проблеми превазиђу. Војни осигураници ће бити збринути, задржаће статус који иначе имају, са свим могућностима лечења у местима у којима живе. Лечење на ВМА нико неће нити може да им оспори.

Могућности за смањивање кадра и укидање војноздравствених установа више нема, јер у таквим условима систем не би могао да функционише. Ако се не модификује, он ће се урушити. То зависи од реформе пензионог и здравственог система република чланица државне заједнице. Уколико се задржи овакав систем финансирања одбране, у коме је покривено финан-

сирање неборбеног састава са 250.000 до 270.000 војних пензионера и чланова њихових породица, као и чланова породица војних осигураника, у том случају има места за доградњу санитарске службе и њених институција. Уколико се изгуби „корпус“ који обезбеђује санитарска служба и сведе на обезбеђење 25.000 до 30.000 професионалаца, поставља се питање потребе постојања одређених капацитета војноздравствених установа, укључујући и ВМА.

Обједињавање војног здравства, санитарске службе и цивилне здравствене службе није нова тема. Функционална инте-

грација, како је стручно називају, била је раније доктринарно решена и озваничена законским актима и правилима. Наступио је период који није покривао то што је ранији законодавац предвидео, јер је спроведена трансформација у здравству, а посебно у власничкој структури. Неке су одредбе и даље остале на снази, али нису обавезујуће и за цивилне здравствене установе. То се мора регулисати новим законима о Војсци и одбрани, а требало би да се уреди Законом о цивилној заштити. Држава и државне институције дефинисаће обавезе цивилних здравствених установа у збрињавању припадника снага одбране.

До распада СФРЈ војни здравствени капацитети били су предвиђени за знатно већу оперативну армију и број осигураника. С распадом државе неки су капацитети, условно речено, постали предимензинисани за величину постојеће армије. Интеграција војног и цивилног здравства постојала је и у време СРЈ, а огледала се у томе што су војне здравствене установе одувек биле отворене за грађанство.

■ ФИНАНСИРАЊЕ ЗДРАВСТВА

Проблем је касније створен у сфери финансирања цивилног здравства, које није имало довољно средстава да покрије одређене видове здравствене заштите. Да би се спречио одлив новца из Фонда цивилног здравства, административно је стављена забрана да се цивилни осигураници лече у војноздравственим установама, иако закон и Устав сваком грађанину даје право да бира установу и доктора код кога ће се лечити. Међутим, у сфери финансирања донесена је забрана Министарства здравља Србије, којом је онемогућено упућивање у војне здравствене установе, а упут за такву установу било је изузетно тешко добити.

У последње време радило се на томе да се део капацитета уступи војноздравственим установама ради збрињавања цивилних осигураника, али само за одређене гране медицине. Потписан је Уговор између ВМА и Завода за здравствено осигурање Србије за четири области медицине. За остале области није било разумевања, те и даље постоји административна забрана да се цивилни осигураници упућују у војне установе.

Начелник Управе за здравство Министарства одбране Србије и Црне Горе генерал-мајор др Владимир Пејак, у разговору о тим питањима истакао је да је Управа за здравство МО СЦГ заговорник друге варијанте „да се сачувају капаците-

ти наших војноздравствених установа, а да отворимо врата свим цивилним осигураницима и онима који иду по основу упута и онима који плаћају своје услуге, јер би се тако очувао санитарски кадар, који је квалитетан и неопходан“. Генерал Пејак наглашава да очекује позитивне резултате скупштинских расправа, те да ће се овај проблем решити на најкоректнији начин. Концепција санитарске службе заснивала се, пре свега, на примарној здравственој заштити, што је омогућавало да се здравствена служба приближи нашим осигураницима отварањем истурених амбуланти.

„За укидање војноздравствених установа у примарној заштити, објективно гледано, није било никаквог утемељења. Нису испоштовани ни домаћи ни светски стандарди оптереће-

ња здравствених радника бројем осигураника“, каже генерал Пејак. Он замера што нису размотрени ниједан узор из земаља у окружењу нити постојећи стандарди организације војноздравствених установа у односу на број осигураника којима се пружа здравствена заштита. „Једини императив био је смањење бројног стања и кадра, што је апсолутно неприхватљиво. Последице нису мале, дошло је до преоптерећења лекара огромним бројем пацијената, њиховим премештањем, односно преузимањем здравствених картона љу-

ди из удаљених насеља. То доводи до великих гужви. Људи су оптерећени мимо свих норми, поготово лекари у примарној здравственој заштити. То нарушава квалитет услуга, које су на доњој граници стандарда“, упозорава генерал Пејак.

■ ДРЖАВА НА ПОТЕЗУ

За сада није склопљен конкретан уговор са Заводом за здравствено осигурање, јер та установа није овлашћена да склапа такву врсту уговора. Постоји алтернативно решење. Наиме, уколико реформа пензионог система омогући да се и цивилна лица одреде за војно здравство, било би више новца, имали бисмо могућност да проширимо и боље попунимо војне здравствене капацитете, али и да ојачамо формацију ових сада задржаних војних здравствених установа. Уколико реформа пензионог система предвиди да се средства буџета одбране не додељују за војне пензије и здравство неборбеног састава (пензионера и чланова њихових породица), онда ће они бити усмерени на лечење у цивилне здравствене установе, као и сви други грађани.

У том случају поставиће се питање потребе постојања војних здравствених установа, па чак и капацитета ВМА са 1.200 лежајева, који су заиста предимензиониран за оперативну армију од 25.000 професионалаца. Из тога произилазе и друге много теже последице, јер с губитком војног здравства сигурно нарушавамо борбену готовост Војске и нећемо бити спремни да се укључимо и као равноправан учесник одговори-мо на будуће догађаје и изазове, који су врло вероватни.

Генерал Пејак каже да приликом моделовања стратегијског прегледа одбране није позван нико из Сектора логистике, нити је консултован представник санитета. У трансформацији ВСЦГ, а посебно Сектора логистике и санитарске службе, нико из санитарске службе није консултован, нити упитан како треба урадити модел.

Генерал-мајор др Владимир Пејак, начелник Управе за здравство:

– Војно здравство је тренутно на значајној раскрсници. Од државе се очекује да се дефинитивно определи – хоће ли војно здравство или не. Садашње стање није добро, неопходно је да се другачије моделује како би било ефикасније.

Санитетска служба је недавно доставила своје мишљење, уз Стратегијски предлог одбране, који би требало да се дефинитивно верификује. Верује се да ће пропуст бити исправљен тиме што ће представници те службе накнадно бити укључени у дијалог. Уколико се то деси, представиће се предлог модела организације санитарне службе, а по угледу на светске армије и европске земље, којима СЦГ тежи да се прикључи.

Што се тиче гарнизона који су остали без санитарне подршке, Управа за здравство МО СЦГ предузела је више конкретних корака како би се тај проблем делимично решио.

■ ВМА – ОТВОРЕНА УСТАНОВА

„ВМА је после више година успела да са Законом за здравствено осигурање Србије успостави сарадњу, потпише, најзад, и један уговор, који јасно дефинише и прецизира одређене активности у неким областима медицинске науке”, истиче на почетку разговора начелник пуковник др Миодраг Јевтић.

Конкретно, реч је о областима интервентне кардиологије, ортопедије, операције ока, трансплатације јетре, бубрега и коштане сржи. Војномедицинска академија је прихватила да помогне здравству Србије, а најзад је и разрешено питање упућивања цивилних осигураника на лечење у тој установи. После више година то је значајан помак.

Начелник ВМА пуковник др Миодраг Јевтић:

– Војномедицинска академија настоји да у функционалној, комплементарној интеграцији са цивилним здравством Републике Србије оствари тесне контакте, да буде повезана и сарађује у свим оним сегментима у којима цивилно здравство Србије има проблеме.

ВМА ради понедељком, уторком и средом од 15.30 до 19.30 за цивилне осигуранике, и у тим терминима ангажовани су сви расположиви кадрови и капацитети. То је установа од националног значаја и у њој могу да се лече сви грађани наше земље.

Војномедицинска академија је покренула иницијативу да се активно укључи у систем здравства, образовни систем и област научноистраживачке делатности Републике Србије, јер је као савезна институција била изопштена из свих тих система. Она данас има 134 наставника, доцента и професора, 168 доктора наука, академика, има огроман научноистраживачки и изузетан едукациони потенцијал, који није довољно искоришћен. Војномедицинска академија је све то понудила здравству Србије. Та установа жели да све што има стави на располагање грађанима наше земље и студентима који се оспособљавају за рад у медицини.

С тим у вези др Јевтић истиче да је „са деканом Медицинског факултета у Београду, професором Ђуричићем, постигнут за сада усмени, а очекујемо ускоро и писмени договор да се део наших професора укључи у наставу последипломских и додипломских студија. Потписали смо меморандум са Медицинским факултетом у Крагујевцу и Нишу. У најскорије време очекујем ВМА као придруженог члана Универзитета у Београду. Очекујем да потпишемо уговор о пословној сарадњи са Медицинским, Стоматолошким и Фармацеутским факултетом у Београду, где ћемо се активно укључити у поједине делове наставног процеса. Очекујем да у најскорије време будемо уписани у регистар научноистраживачких установа Републике Србије, где ћемо равноправно конкурисати за научно истраживачке пројекте”, закључује др Јевтић.

Војномедицинска академија може помоћи у побољшању здравствене заштите нашег становништва, смањењем листе чекања. Начелник ВМА је понудио министру здравља др Томици Милосављевићу и директору Завода за здравствено осигурање Србије Светлани Вукајловић да ова установа и њени стручњаци све своје капацитете ставе на располагање. Није нова ни идеја да се и нашим људима у дијаспори понуди лечење и збрињавање на Академији. ■

Нада МИЛОШЕВИЋ

Један од најмлађих доктора наука у Војсци Србије и Црне Горе, саобраћајни инжењер и доцент на Војној академији, начелник Катедре саобраћаја, непоправљиви оптимиста, ни данас не зна који позив му је дражи – официрски или наставнички

ПОТПУКОВНИК ДР БОБАН ЋОРОВИЋ

ОД ТРУПЕ ДО КАТЕДРЕ

С д малих ногу је негде између. Најпре није могао да се определи за омиљену играчку – фудбалску лопту, или велики пластични камион, кипер, које је добио на поклон од рођака, а затим се, као средњошколац с дипломом одличног ученика, дуго двоумио између војног, инжењерског и наставничког позива. Подносио је, априла 1988. године, молбу за пријем у загребачку Војнотехничку академију покушао је да споји бар нека од тих интересовања, да једним потезом оствари бар две своје љубави. Осећао је да му лежи наставнички позив, помислио је да ће, ако га одбију у Загребу, на Машинском факултету у Крагујевцу успети да постане бар инжењер, математика и физика су му ишле као од шале, а касније, као добар студент, можда и остане на факултету. Није ни слутио да ће кренути другим путем. Путем који ће му, ипак, омогућити да стигне на циљ и буде и инжењер и наставник и официр.

Воли дисциплину, ред, савршену организацију. А то је, каже, нашао у војсци. Не сметају му ограничења која војни позив подразумева, без којих се офи-

цир не може ни замислити, сродно се са субординацијом и једностарешинством. Научио је да слуша још у Војној академији, напомиње да ко не уме да слуша, неће знати ни да командује. Тако је постао официр саобраћајне службе, навикао на упртаче, чизме и теренски живот.

А кад се, септембра 1993. године нашао у Краљеву, у Аутомобилском наставном центру, схватио је да прави чизмашки живот још није сасвим савладао. И

данас мисли да је трупа изазов коме се тешко одупрети. Рад с људима тражи целог човека, сваки слободан тренутак, много вере у себе и сопствене способности. Много је времена проводио уз младиће којима је командовао, несебично им поклањајући знање које је стекао у Војнотехничкој академији. Често је знао да остане у касарни и после радног времена, да у јединицу дође и викендом, само да би што дуже био уз војнике, да им објасни још понешто, да им помогне да лакше издрже напорне војничке дане.

Свакодневно на провери, пред стројем младића спремних да за њим пођу у ватру и воду, схватио је да сваки официр

НАУЧНИ РАД

По оцени трочлане комисије, у којој су били генерал-мајор проф. др Спасоје Мучибабић, пуковник проф. др Драгутин Јовановић и проф. др Вујадин Вешовић, дипломирани инжењери, докторска дисертација потпуковника Бобана Ћоровића „Истраживање пројектовања организационе структуре управних органа саобраћајне службе“ представља веома применљив самосталан научни рад, са значајним теоријским и практичним доприносом, не само за саобраћајну службу већ и друге организационе саставе у Војсци. Изузетан практични значај огледа се, сматрају чланови комисије пред којом је, тада мајор, Ћоровић бранио свој рад, у објективнијем димензионисању организационо-формацијских структура управних органа у војсци. Рад пружа могућност значајних уштеда остварених смањењем броја извршилаца, уз истовремено повећање ефикасности и успешности функционисања.

остварује и педагошку улогу. Тако је, из дана у дан обучавајући војнике, осетио жал за старом љубави, за наставничким позивом.

Од 1998. године је на катедри саобраћаја у Одсеку логистике, најпре као асистент, а затим и као доцент и начелник катедре, најодговорнији за ниво теоријског и практичног знања официра саобраћајне службе, командира и референата. Најсрећнији је, каже, за катедром, пред студентима, без којих данас не може да замисли дан. У раду с њима налази инспирацију и снагу да издржи и најтежа искушења. А није их мало.

– Понекад се питам како и зашто о(п)стајем у Војсци. Немам стан, немам аутомобил, немам викендицу, немам новца ни за најосновније потребе, не идем у кафане, не памтим кад сам отишао у биоскоп или позориште, кад сам са женом, ћерком и сином изашао у ресторан, кад сам деци купио вреднију играчку.

Деца расту, иду у школу, потребно је обезбедити им уџбенике, свеске, торбе, нову одећу и обућу. Да се не постиде пред друговима. Не могу да се сетим кад сам купио неку књигу, макар и стручну. Увек се нађе нешто важније.

Потпуковничка плата, са свим додацима, једва да је довољна за кирију, струју и храну. Да нема помоћи родитеља не знам како бисмо издржали. Зато идем у Грузију, код мајке Драгане и оца Драгише, кад год могу. Вучем аутобусом кромпир, сир, месо... Све што добијем од њих и од таште Вере добро дође. Тако бар донекле смањимо издвајања за храну, највећу ставку у кућном буџету – прича у даху потпуковник Ђоровић.

Туга, брате!

Иако се труди да не мисли на готово редовно кашњење плате, на непрекидне приче о укидању УТС-а и смањењу дневница, на све слабије могућности за усавршавање на симпозијумима и семинарима, ипак не може све то да занемари. Док је са студентима, концентрисан на предавања, или вежбе, некако му и успева да мисли скрене на другу страну, али то ипак утиче...

– Преко дана, док радим у Војној академији, или после подне у Вишој саобраћајној школи, где сам хонорарни наставник, па и док сам с књигом у рукама, као да сам у трансу. Заборавим на све муке које нас последњих година оптерећују. Најтеже је ноћу, кад легнем. Сан ме напусти чим помислим на свој несрећни подстанарски статус, на неизвесност коју доноси сутрашњица, на жестоку рационализацију у Војсци, због које је и моја жена недавно остала без рад-

ног места лаборанта на Катедри физике у Војној академији... Нема сигурности. Не могу да не мислим на афере које се дешавају у Војсци, није ми свеједно због све слабијег социјалног положаја припадника Војске. Немамо одговоре на многа питања студената који и сами осећају све невоље војне професије. А ми нисмо само наставници, већ и педагози. Како да објаснимо толики немар државе која се понаша као да јој војска не треба?! Дуго смо говорили да припадници Војске деле судбину народа коме припадају, али сада сам убеђен да смо у знатно лошијем положају од већине становништва.

Упоран рад и признања која је добијао током дванаестогодишње официрске каријере створили су код потпуковника Ђоровића изузетну дозу ината. Можда баш у томе леже разлози његовог непоправљивог оптимизма. Упркос свему, верује да ће бољи дани доћи с реформом и доследнијом професионализацијом Војске. Још, каже, има резерви које нису у потпуности искоришћене. Доста је нерада, ни војска није имуна на све тренутне слабости друштва. Каријеристи, медиокритети, амбициозне и дрске незналице, завист, наносе штету чак и тако уређеној организацији каква је војна. Све то отежава бржу и ефикаснију трансформацију.

И сам тражећи одговор на питање шта га спречава да оде из Војске, потпуковник Ђоровић напомиње да никада није био кукавица.

– Педагог не сме да буде слабић. Тада нема права да васпитава младе људе. Због тога не мислим на одлазак из Војне академије. Мој пут се зна. Ако се не деси нешто непредвиђено, за три до четири године постаћу пуковник и, током наредне две деценије, најпре ванредни, а затим и редовни професор. Наравно, за то је потребно да се усавршавам, објављујем радове у домаћим и страним стручним часописима, да напишем скрипте, уџбеник, практикум... Спреман сам за то. Не бојим се конкуренције, сарађујем и с колегама са цивилних факултета, пишем, преводим... Остварујем своју мисију.

Верујући да свако од нас има своју посебну улогу у животу, потпуковник Ђоровић истиче да га неке околности, на које не може да утиче, ипак обеспокојавају. Највише га узнемирава неизвесност. Раније је, каже, било боље, извесније. Сваки је дан доносио напредак, бољитак. Данас породици не може да гарантује срећнију сутрашњицу. И то је оно што рађа свакодневни стрес. То је оно што га нагони на целодневни рад. Јер, само се рад, каже, исплати. Кад-тад. ■

Душан ГЛИШИЋ
Снимио Даримир БАНДА

ПОРОДИЦА

Са супругом Јасном венчао се 1995, после двогодишњег забављања. Годину дана касније родила им се ћерка Емилија, а затим и син Лука. У почетку им није било лако. У протеклих десет година брака Јасни је најтеже било од 1994. до 1999. године, док Бобан није магистрирао.

– Тих пет година готово да га нисам ни виђала. Од јутра до мрака био је на послу. Понекад би дошао само да руча, а затим се враћао да ради. Нисмо имали рачунар, па је тамо читао, преводио страну литературу, куцао дисертацију, истраживао... Тих ми је година страшно недостајао, ретки су били наши заједнички тренуци. Кад је магистрирао, лакнуло ми је. Мада је и касније много радио. Као да у том исцрпљујућем раду налази заборав, тешко подноси то што немамо стан, а кад сам изгубила посао постао је још нервознији. Као да је то сматрао својим личним неуспехом. Волела бих да је мало мирнији, да оно што га мучи подели са мном, и њему би тада било лакше. Нажалост, ретко прича о својим проблемима на послу. Ни кад га питам, не воли да прича. Невоља је у томе што је перфекциониста, има веома строге захтеве и према себи и према другима.

**ФОРУМ
„БЕЗБЕДНОСТ
И ДРУШТВО“**

ЗАШТИТА ЗАЈЕДНИЧКЕ ДОМОВИНЕ

Национална безбедност била је тема семинара који је организовало Удружење дипломаца Центра „Џорџ К. Маршал“

У оквиру форума „Безбедност и друштво“, који представља један од овогодишњих пројеката Удружења дипломаца Центра „Џорџ К. Маршал“ из Србије и Црне Горе, у Београду је 13. септембра одржан семинар посвећен националној безбедности. Из различитих углова тај проблем осветлили су предавачи др Џон Л. Кларк, професор у Европском центру за студије безбедности „Џорџ Маршал“, др Дору Клаудијан Фрунзулица из румунског удружења „Џорџ Маршал“ и др Бојан Димитријевић, саветник председника Србије. Учесници семинара били су представници Министарства одбране, Министарства спољних послова и Скупштине државне заједнице Србија и Црна Гора, МУП-а Србије, МУП-а Црне Горе, Универзитета у Београду, великих техничких система, међународних и невладиних организација.

Америчка искуства у области националне безбедности учесницима семинара пренео је професор Џон Л. Кларк. Он је представио амерички концепт домовинске безбедности и одбране (Homeland security), који је развијен после терористичког напада у Њујорку, 11. септембра 2001. Говорећи о новом стратегијском окружењу, господин Кларк је у први план истакао јачање катастрофалног тероризма под којим се подразумева напад оружјем за масовно уништење. У не баш оптимистичном тону, рекао је да је опасност од таквог напада веома реална и да може да се очекује у наредних десет година.

Главни проблеми данас, према његовим речима, јесу неизвесност извора претњи и облика напада, и повећане могућности за погрешне процене и изненађења као резултат недовољно добре селекције и анализе великог броја података различитих обавештајних служби. Они су се у неколико случајева, наведимо само Ирак, показали као потпуно погрешни. Смањење вредности савезништва и партнерства, које проистиче из разлика у опажању претњи, које различите земље имају, према његовим речима, стварају одличне услове за терористичке уцене.

Упоредивши основне разлике између Европе и Америке када се ради о одбрани од терористичких претњи, гост из Америке закључио је своје излагање најважнијим питањима за будућност. Који степен ризика смо спремни да прихватимо? Каква ефекат би имао напад хемијским, биолошким, радиоактив-

ним, нуклеарним и високо запаљивим оружјем у САД и Европи? Које слободе смо спремни да жртвујемо како бисмо осигурали (несавршену) безбедност? Која је будућност савезништва у којима су опажања о претњама супротна? Какву улогу треба да имају оружане снаге у концепту домовинске безбедности? Како се безбедност може помирити са демократијом, имајући у виду променљиву природу претњи?

Дору Клаудијан Фрунзулица представио је румунски пут у НАТО и будуће фазе реструктурисања војних снага. Он је рекао да ће до 2007. године румунска војска бити потпуно професионализована и да ће се са 140.000, колико је имала 2003. године, смањити на 90.000. Том приликом је изнео и податак о учешћу Оружаних снага Румуније у мировним мисијама и тај број износи укупно 2.093 припадника. Од тога 1.412 војних лица ангажовано је у Ираку и Авганистану, 633 на Балкану и 48 у мисијама Оебса. Господин Фрунзулица нагласио је чврсто европско опредељење нашег суседа и жељу да допринесе миру и стабилности у региону, те изградњи Европе 21. века.

А где смо ми када је о реч безбедности? Бојан Димитријевић оценио је да у Србији и Црној Гори не постоји довољно политичке воље нити знања о систему одбране да би један тако важан документ као што је *Стратегија националне безбедности* био ускоро донесен.

„У свим европским државама *Стратегија националне безбедности* је основни документ из кога проистичу сви остали. Недавна дискусија у нашој јавности око потписивања споразума са НАТОом показала је мањак интереса да се одлучно уђе у руковођењем сектора одбране. Постоји сет јасно утврђених питања на која треба одговорити приликом израде тог документа, а међу најважнијима су опредељења према интеграцијама, регионалној и унутрашњој стабилности”, рекао је Бојан Димитријевић.

У наставку свог предавања он је побројао неколико најважнијих питања које у предстојећем периоду могу да буду предмет дискусије, међу којима су однос између две државе чланице и места и улоге војске у било ком модалитету тих односа, потреба за дефинисањем места Косова и Метохије и јасног опредељења према прикључењу НАТОу. Навео је и да је решење питања сарадње са Хашким трибуналом један од предуслова за доношење стратегије националне безбедности. ■

ПРОФЕСОР ЏОН Л. КЛАРК

НЕСИГУРНОСТ ЈЕ БУДУЋНОСТ СВЕТА

СНИМАО Д. БАНДА

Лон Л. Кларк је професор руковођења, управљања и одбрамбеног планирања на Колеџу за међународне студије и студије безбедности „Џорџ Маршал“. У богатој професионалној биографији као његове основне специјалности наводе се стратегија, национална безбедност, операције за стабилизацију, управљање кризама и сукобима. Поред тога, он је и стручњак за политичко-војна питања САД, виши планер и управљач кризама у Здруженом генералштабу у Министарству одбране САД. Има и завидну војничку каријеру јер је као официр специјалних снага командовао елитним војним јединицама у операцијама у Европи, Азији, Африци и САД. Паузу између предавања на форуму „Безбедност и друштво“, искористили смо за краћи интервју.

Господине Кларк, рекли сте током излагања да Америка није имала војну команду која би бранила земљу и да је стога терористички напад 11. септембра био велико изненађење. Да ли сте, као најмоћнија земља у свету, ипак преценили своју снагу?

- Да, могло би тако да се каже, али мислим да није ствар у прецењивању сопствених снага, већ у потцењивању терориста. Нисмо озбиљно схватили њихову објаву рата. Били смо уверени да смо безбедни и нисмо обраћали пажњу на њихове претње и, што је најгоре, нисмо разумели природу тих претњи. Како мале групе терориста са тако мало новца могу да ураде тако страшне ствари?

Имајући у виду шта је Катрина учинила у Америци и не адекватну реакцију власти, да ли америчка стратегија националне безбедности треба да садржи и одбрану од природних катастрофа?

- Знамо да имамо велике проблеме са олујама и земљотресима и у принципу они не би требало да нас изненађују. Међутим, Катрина је један од највећих урагана који је икада погодио Америку и због тога је изазвао велике проблеме. Слажем се са оценом да ни локалне ни регионалне власти, па ни власти Сједињених Држава нису биле припремљене како треба пре урагана, а када се он десио онда нису ни могле да реагују на прави начин. Да ли је ниво спремности био одговарајући? Па изгледа да није, али то не значи да Америка није уопште припремљена. Ми имамо планове реаговања, планове достављања ресурса и богата смо земља, али у овом случају то није било довољно због једног простог разлога – олуја је била веома јака. Област коју је Катрина напала већа је од једне Немачке. То је огромна површина, па се поставља питање који ниво спремности је потребан да би се ухватило у коштац са таквом непогодом?

Амерички обавештајни подаци били су погрешни у случају Ирака. Како да вам остатак света верује у будућности?

- Нису били погрешни само амерички обавештајни подаци. Чак су и Садамови генерали мислили да Ирак има оружје за масовно уништење. Погрешиле су и обавештајне службе Немачке, Израела, Француске, чак и Русије, која би требало да зна шта се догађа јер им је продавала оружје. Сви су погрешили. То нам говори да морамо бити веома опрезни, јер хватање у коштац са терористима није исто као сакупљање обавештајних података о некој земљи где можете пребројати тенкове, артиљерију, авионе. У суштини, није проблем у недостатку података, проблем је што их некада имамо и превише. Много информација из много извора, а право питање је шта је тачно, који од њих су исправни, како их анализирати да бисмо донели ваљане закључке. Видите, један од проблема је што немамо људе који разумеју неке дијалекте арапског језика. Сада улажемо напоре да и то решимо.

У Србији тренутно један део јавности, нарочито невладине организације, настоји да рад Војске буде потпуно транспарентан. Да ли је тако у Америци?

- Не, наравно да није. Очигледно је да Војска мора да задржи неке информације, дакле не може да ради јавно. Да би радила ефикасно мора да сачува неке тајне. С друге стране, ми смо научили једну врло важну лекцију: што више Војска иступа у јавности и дели са њом неке битне информације, људи нас више разумеју и имамо већу подршку. Данас, америчка војска веома блиско сарађује са новинарима и негује односе са медијима. Мислимо да имамо добру причу да испричамо људима. У сваком случају ми штитимо земљу, и ако сарађујемо са новинарима онда они неће говорити само о нашим проблемима већ и о стварима које радимо добро.

Колико је Америка постала затвореније друштво после напада 11. септембра?

- Већ смо променили доста тога у контролисању наших граница, лука, аеродрома. Наше друштво више није отворено као некад, више није тако лако ући у Америку. Морате се сликати, узимају вам се отисци прстију и многе друге ствари. Питање је докле ћемо ићи са затварањем? Многи људи већ говоре да је Америка претерала. Али то није нешто што има константан карактер. Након 11. септембра преузели смо многе мере

Очигледно је да Војска мора да задржи неке информације, дакле не може да ради јавно. Да би радила ефикасно мора да сачува неке тајне. С друге стране, ми смо научили једну врло важну лекцију: што више Војска иступа у јавности и дели са њом неке битне информације, људи нас више разумеју и имамо већу подршку.

*

Мислим да су људи који се баве проблемом безбедности у Европи импресионирани напретком у Србији и напорима које чините да бисте се учланили у евроатлантске интеграције.

се деси неки напад. Значи, то није министарство које као овде у Србији контролише полицијске снаге. То је једно од највећих министарстава у Америци јер у њему ради око 170.000 људи. Огромно је. А да ли је успешно? Па у Америци није било терористичких напада четири године. Изгледа логично и разумно рећи да је успешно.

Како Ви као амерички грађанин гледате на Србију данас?

- Мислим да просечном становнику Америке целокупна ситуација око ваше земље није баш најјаснија, јер напосто веома сте далеко. Ипак, мислим да су људи који се баве проблемом безбедности у Европи импресионирани напретком у Србији и напорима које чините да бисте се учланили у евроатлантске интеграције. Видљиве су и промене у ставу. Мислим да је много горчине из рата 1999. године ипак нестало, мада наравно не у потпуности. Мој утисак је да се много тога променило. Људи у Америци не виде становнике Србије као непријатеље, већ као потенцијалне савезнике. Србија ће имати отвореног партнера у Америци са сваки позитивним кораком напред који учини.

Да ли могуће извршити реформе у Војсци ако се војни буџет стално смањује?

- Нема сумње да новац представља проблем за реформу у земљи као што је ваша. Мислим да је јако битно да Србија интегрише своје војне снаге и приступи Партнерству за мир. Људи у Србији, као и у другим земљама, морају да схвате да безбедност и одбрана коштају. Мислим да ако се те ствари добро објасне грађанима Србије, доћи ће до разумевања и обезбеђења потребних средстава.

Да ли нови изазови и претње утичу на промену стандардне улоге какву војне снаге имају у друштву?

- То је тешко питање јер је свака држава у другачијој ситуацији, али генерално постоје ствари које војне снаге не треба да раде када је реч о домовинској безбедности. Војници нису полицијци и не треба да раде њихов посао. Војници имају веома специфичан задатак у друштву. Очигледно је да они морају помоћи цивилним властима ако је реч о великој катастрофи или терористичком нападу, али треба имати више полицајаца да би се суочили са тим проблема.

Да ли је страх будућност човечанства?

- То је веома провокативно питање. Мислим да је пре реч о несигурности, која сигурно понекад води ка страху. Јасно је да свет није ни изблиза тако предвидљив као што је био током хладног рата. То се тиче многих људи. Сада они више не брину само о свом послу, својој будућности и породици, већ и о терористичким нападима. Морамо да научимо да живимо у несигурном свету. ■

Данијела МАРЈАНОВИЋ

УЛОГА И ФУНКЦИЈЕ

СЕМИНАР У ТОПЧИДЕРУ ГЕНЕРАЛНОГ ИНСПЕКТОРА

Настављајући све интензивнију и садржајнију сарадњу наше војске са страним армијама, експертски тим оружаних снага САД са господином Стенли Мајером на челу прошлог месеца боравио је у посети Инспекторату одбране и Министарству одбране СЦГ.

Током свог боравка чланови делегације из Америке одржали су неколико предавања на тродневном семинару чија је тема била „Генерални инспектор, улоге и функције“. Сврха семинара била је да се инспекторима Инспектората одбране и представницима МО и ГШ ВСЦГ предоче намена,

циљеви и улога генералног инспектора МО САД у функцији остваривања интерне контроле и надзора над применом прописаних стандарда.

Оцењујући важност посете америчког тима, начелник Инспектората одбране СЦГ вицеадмирал Јован Грбавац истакао је да су посета и размена искустава, посебно са армијом Сједињених Америчких Држава, допринеле трансформацији ВСЦГ и система одбране државне заједнице у складу са стандардима Партнерства за мир и НАТОа.

А. А.

СЕМИНАР О УНУТРАШЊЕМ РУКОВОЂЕЊУ

Семинар под називом „Унутрашње руковођење“, који је организовала Управа за стратегијско планирање Министарства одбране у оквиру билатералне војне сарадње са СР Немачком, одржан је у Клубу Војске у Топчидеру, од 13. до 16. септембра. У раду су учествовали представници Центра за унутрашње руковођење Бундесвера, Министарства одбране и Војске СЦГ.

Отварајући скуп, заменик начелника Управе за стратегијско планирање пуковник мр Бранко Бошковић оценио је да је подшка представника Бундесвера наших оружаних снагама у спровођењу реформских процеса изузетно значајна. Он се захвалио досадашњем војном изасланику Немачке у Београду Бурхарду Гелеру на сарадњи и пожелео успех у раду и међусобној сарадњи новом изасланику Бундесвера Хелмуту Клаусу.

Уз представљање Центра за унутрашње руковођење Бундесвера, званичници Немачке говорили су о принципима и концепцији унутрашњег руковођења у оружаним снагама те земље, али и о политичком образовању. „Парламентарна контрола“, „Грађанин у униформи“, „Основе борбеног права“ и „Право синдикалног организовања у Бундесверу“, теме су о којима су говорили представници Немачке на семинару.

ПОСЕТА ДЕЛЕГАЦИЈЕ НОРВЕШКЕ

Представници Дирекције за стратешко планирање и војно образовање Министарства одбране Краљевине Норвешке – Thor Vidar Jundrecide, потпуковник Helge Inge Maaseidvaag и Brigte Vaage – посетили су Управу за школовање Сектора за људске ресурсе Министарства одбране наше земље.

Током дводневног боравка разменили су искустава из области реформе војнообразовног система Норвешке и МО СЦГ и назначили правце будуће сарадње у тој области.

ПЛАНИРАЊЕ И БУЏЕТИРАЊЕ БУНДЕСВЕРА

У организацији Сектора за политику одбране, Управе за буџет и финансирање Министарства одбране СЦГ, 27. и 28. септембра у Централном дому Војске Србије и Црне Горе одржан је семинар „Процена трошкова одбране у систему планирања и буџетирања Бундесвера“.

На семинару су учествовали представници Министарства одбране СЦГ, а предавања су држали експерти немачког министарства одбране. Учесницима је презентирани преглед система планирања и буџетирања Бундесвера и размотрени су модели обрачуна трошкова одбране у Бундесверу.

С. С.

САРАДЊА СА МАЂАРСКИМ МИНИСТАРСТВОМ ОДБРАНЕ

Представници МО Републике Мађарске и МО СЦГ разговарали су о ангажовању професионалних војника на дужностима у мултинационалном окружењу и проблемима вишка војног кадра у току реформе оружаних снага.

У тродневној званичној посети Сектору за људске ресурсе мађарску делегацију предводили су заменик начелника Управе за људске ресурсе пуковник Јанош Кризбаи, начелник Одељења за планирање и контролу пуковник Петер Вилнер и референт за школовање и усавршавање кадра потпуковник Габор Козма. Домаћини скупа били су Управа за школовање и Центар за односе са страним војним представницима МО СЦГ.

Учесници у консултацијама разменили су искуства о законским решењима, статусним питањима, те о начину избора, припреми и обуци кадра оружаних снага, али и о моделима решавања стамбених проблема. На крају посете договорени су и облици даље сарадње два министарства у области управљања кадром.

В. П.

На вест о смрти Симона Визентала ИСПУЊЕНА МИСИЈА

Симон Визентал, човек који је преживео холокауст и помогао у праћењу и хапшењу бројних припадника немачког нацистичког режима из Другог светског рата, умро је у Бечу, 20. септембра, у 96. години живота.

Током холокауста изгубио је 89 рођака и након рата живот је посветио извођењу пред лице правде нацистичких злочинаца који су одговорни за њихову смрт и смрт шест милиона Јевреја у кон-

центрационим логорима. Визентал је слободу дочекао у мају 1945. године, ослобођењем Маутхаузена, логора смрти у Аустрији, петог у који је затваран током рата. Имао је тада свега 45 килограма.

Од тада, Визентал је потрошио више од 50 година у трагању за нацистичким злочинцима, иступајући против неонацизма и расизма, памтећи искуство Јевреја као лекцију за хуманост. Својим радом, како је истицао, извео је више од 1.100 нациста пред лице правде.

Визентал је можда одиграо најбољу улогу у хватању Адолфа Ајхмана, лидера СС који је организовао уништење Јевреја. Ајхман је пронађен у Аргентини, где су га 1960. силом отели израелски агенти. Ту је испитиван и обешен због злочина против Јевреја. Међу осталим Визенталовим делима познато је да је допринео хапшењу официра Гестапоа Карла Силбербауера, који је, како се верује, ухапсио Ану Франк и послао је у концентрациони логор Берген-Белсен где је касније умрла.

Симон Визентал је рођен 31. децембра 1908. у породици јеврејских трговаца у малом граду у близини данашњег украјинског града Лавова, који је тада био под влашћу Аустроугарске. Студирао је у Прагу и Варшави и 1932. је добио диплому инжењера архитектуре. На самом почетку каријере радио је у Русији одакле се вратио у Лавов где је отворио архитектонску фирму.

Својом професијом мало се бавио. Живот је испунио борбом која му је наметнута ужасним страдањима његовог народа под нацизмом. „Најважнија ствар коју сам урадио је борба против заборављања и то што сам одржао сећања живим“, изјавио је 1999. године у интервјуу за Асошијетед прес, дефинишући тако своју животну мисију и велики учинак у борби против нацизма, расизма и антисемитизма, за шта је добио бројна признања и одликовања, а 1995. проглашен је за почасног грађанина Беча.

ПОСЕТА ДЕЛЕГАЦИЈЕ БРИТАНСКОГ КРАЉЕВСКОГ КОЛЕЦА ОДБРАНЕ

Делегација професора и полазника Краљевског колеца одбране (Royal Defence College) Уједињеног Краљевства Велике Британије и Северне Ирске борави у нашој земљи од 26. септембра до 4. октобра.

Посета делегације ове највише војне школе Уједињеног Краљевства представља једну од многобројних активности програма билатералне одбрамбене сарадње СЦГ и Велике Британије и обухватиће обилазак већег броја државних институција у СЦГ.

У саставу британске делегације су десет полазника и два висока предавача Краљевског одбрамбеног колеца Уједињеног Краљевства Велике Британије и Северне Ирске.

КУРС О ФУНКЦИОНИСАЊУ НАТО И ЕУ

Група од 15 припадника Министарства одбране и ВСЦГ, од 21. септембра до 12. октобра, у холандском граду Делфу похађа курс намењен припадницима Министарства одбране и Генералштаба (SMAF), како би стекли шири увид у интерну структуру и начин функционисања НАТОа и ЕУ.

До сада је 60 официра МО и ВСЦГ, у распону чинова од капетана до потпуковника, прошло програм SMAF, у оквиру кога су ангажовани еминентни холандски предавачи.

ЈУГОИМПОРТ – СДПР НА ИЗЛОЖБИ У ЛОНДОНУ

На Четвртој међународној изложби наоружања и војне опреме, одржаној од 13. до 16. септембра у Сајамском центру у Лондону, „Југоимпорт – СДПР“ представио је обједињену понуду наше одбрамбене индустрије.

Остварени су и бројни контакти у циљу успостављања и проширења пословно-техничке сарадње са произвођачима наоружања и војне опреме у западним и земљама у развоју.

На лондонској изложби учествовало је преко 200 излагача из целог света. Следећа велика сајамска манифестација на којој ће учествовати „Југоимпорт – СДПР“ одржава се од 2. до 5. новембра у Бангкоку, Тајланд.

СРЕБРО ЗА НЕБЕСКЕ ВИДРЕ

На Међународном такмичењу војних падобранских екипа у Атини, падобранска екипа ВСЦГ „Небеске видре“ освојила је друго место, што представља њихов највећи успех у међународној конкуренцији.

„Небеске видре“, које је предводио пуковник Ненад Кузмановић, освојиле су друго место у такозваном групном фигуративном скоку и у генералном пласману. Екипу су чинили Мирољуб Јанићијевић, Драган Ђурчић, Иван Ђорђевић, Синиша Мичић, Радослав Кораћ и Небојша Јандрић.

РЕПУБЛИЧКО ТАКМИЧЕЊЕ ЕКИПА ПРВЕ ПОМОЋИ МИНУТИ ЖИВОТ ЗНАЧЕ

Више од 500 чланова Црвеног крста Србије из 19 градова учествовало је у Нишу, 10. и 11. септембра на Републичком такмичењу екипа у указивању прве помоћи и реалистичком приказу повреда, обољења и стања. Петнаест екипа подмлатка, 17 екипа омладине и три екипе цицибана, надметало се за прва три места која омогућују учешће на савезном такмичењу, са којег победници стичу право да учествују на светском такмичењу из прве помоћи.

Двоје људи повређено је у саобраћајној несрећи коју је изазвао возач аутомобила под дејством алкохола. Млади волонтери Црвеног крста пружају прву помоћ жени која се отима и очајнички дозива дете које је остало у запаљеном аутомобилу!

На 34 пункта у нишкој тврђави такмичиле су се екипе у вежбама на задате теме заједно са маркирантима, шминкерима и осталом пратећом логистиком. Поред такмичарских пунктова било је и шест локација на којима се грађанству делио пропагандни материјал из области здравствене превентиве, најчешћих повреда деце и омладине и упутства о начину санирања повреда до доласка професионалних екипа.

Увече је на централном градском тргу, пред неколико хиљада Нишлија, изведена заједничка вежба екипа за деловање у масовним несрећама. У импровизованом судару комбија и путничког аутомобила прву помоћ „настрадалима“ пружили

су припадници саобраћајне и ватрогасне полиције МУП-а Ниш, екипе хитне медицинске помоћи и поливалентна екипа Црвеног крста. Присутнима су након тога, на великом видео биму, приказани призори већих светских катастрофа које су се десиле у неколико последњих година.

БЕОГРАЂАНИ – НАЈБОЉИ

Прво место на Републичком такмичењу у пружању прве помоћи у категорији омладинаца освојила је екипа Црвеног крста „Палилула“ из Београда. Друго место припало је такође београдској екипи Црвеног крста „Стари град“, док је треће место освојила екипа Црвеног крста из Крагујевца.

У категорији подмлатка Црвеног крста одлијча су припала екипама „Стари град“ и „Палилула“ из Београда и екипи подмлатка Црвеног крста из Суботице.

Поуздани показатељи говоре да тренутно веома мали проценат одраслог новништва уме да пружи прву помоћ. Зато је добро што се организују такмичења попут овог у Нишу и предузимају друге сличне акције како би се повратила добра традиција и образовали млади људи. Само тако се могу остварити добри резултати у будућности и остварити циљ да увек на месту несрећа има и људи који могу ефикасно да пруже прву помоћ.

З. М.

ОБУКА ЗА ПРВУ ПОМОЋ У 512. САНИТЕТСКОМ НАСТАВНОМ ЦЕНТРУ

Војници, полазници курса за допунску војно-невиденциону специјалност болничара, положили су завршни испит оспособљености у 512. санитетском наставном центру у новосадској касарни „Др Рудолф Арчибалд Рајс“.

Курс је трајао 126 радних часова, а предавачи су били искусни инструктори који овај посао обављају већ дуже од 15 година. Иначе, за педесетак година од постојања Центра, обуку за болничара и медицинског техничара прошло је близу 35.000 војника.

Б. М. П

Међу полазницима курса испит је положила и Ивана Николић из Лесковца, десетар по уговору, пушкомитраљезац борбеног извиђачко-диверзантског одељења распоређеног у Копненој зони безбедности

УЧЕШЋЕ НА САВЕЗНИЧКЕ БОЛНИЧАРКЕ

У Младеновцу је обележена 90. годишњица учешћа савезничких санитетских војних мисија у лечењу оболелих током епидемије пегавог тифуса, која је 1915. године захватила Србију и однела стотине хиљада живота.

У име ВСЦГ свечаном скупу је присуствовао генерал-мајор Мирослав Пејак, а присутне је поздравио амбасадор Аустралије у СЦГ Џон Оливер.

Међу окупљенима су се нашли војни изасланици земаља чланица Антанте у Првом светском рату, француски војни аташе Тијери Наварез, Сајмон Вандервелт из Велике Британије и Олег Бунтаков из Русије.

О санитетским војним мисијама у Србији, говорио је др Жарко Вуковић из Српског лекарског друштва.

А. А.

НАШИ ВАЗДУХОПЛОВЦИ НА МЕЂУНАРОДНИМ АЕРОМИТИНЗИМА

Овогодишње лето

ваздухопловци ВСЦГ

запамтиће по

међународним

аеромитинзима

СЕЗОНА ЗА ПАМЋЕЊЕ

на којима су учествовали.

Сезона је отворена

у Кечкемету (Мађарска),

а затим су уследиле

приредбе

у Риволту (Италија),

Брну (Чешка) и, на крају,

у Танагри (Грчка).

Белики међународни аеромитинзи, који се по правилу организују на нивоу државе и војске, далеко су од пуне ваздушне атракције и данас углавном имају другачију конотацију. Учесници у таквим манифестацијама већином су професионални припадници ваздухопловних снага земаља које представљају, одабрани да хиљадама посетилаца прикажу своју оспособљеност и летачке вештине. То, међутим, није једини циљ интернационалних аеромитинга. Много битније вредности које се промовишу јесу сарадња, пријатељство и разумевање међу припадницима различитих ваздухопловстава, којима се из године у године намећу нови императиви када је реч о међународним интеграцијама.

На срећу, део овог великог интернационалног „каравана“ од пре неколико година јесу и наши ваздухопловци, који су у свакој прилици на најбољи начин представили своју државу, војску и ваздухопловство.

■ КЕЧКЕМЕТ КАО ПОЧЕТАК

После паузе због санкција и бомбардовања НАТО, 2003. године основан је привремени тим за припрему и организацију наступа наших ваздухопловаца на међународним манифестацијама. Његово језгро сачињавали су припадници Ваздухопловног опитног центра из Батајнице, који је и данас носилац тог задатка.

Премијерни наступ био је у мађарском граду Кечкемету, када је, осим авиона Г-2 и Г-4, први пут и 29 година након првог лета, на једном међународном аеромитингу приказан и ловац бомбардер *орас* (не рачунајући индустријске сајмове). Велико занимање посетилаца за наш авион било је најбоља препорука, те организатори европских аеромитинга у наредним сезонама нису заборавили да нам упуте позив за учешће.

И поред бројних потешкоћа, понајпре оних материјалне природе, Министарство одбране, Генералштаб ВСЦГ и Коман-

„Орао“ пред полетање

да ВС и ПВО обезбедили су потребне услове за учешће наших представника на међународним ваздухопловним смотрима. Круна такве одлуке јесте овогодишња, досада најуспешнија сезона, у којој су наши ваздухопловци наступили на четири велика међународна аеромитинга.

Дакле, први овогодишњи наступ нашег тима, састављеног од припадника Ваздухопловног опитног центра (ВОЦ), био је поново у Мађарској, односно у Кечкемету, 6. и 7. августа. У летачком делу програма наступили су потпуковник Иштван Канас на авиону Г-4 *супергалеб* док је орлом пилотирао мајор Миодраг Ристић. Та два типа авиона била су изложена и у статичком делу манифестације, коју је употпунио ловац МиГ-21 бис са нашим ознакама. Управо он је био и једна од главних атракција изложбе, јер је тај авион први пут представљен страниј публици са нашим националним симболима. Занимање је повећало и сазнање да су наши авиони прелетели у Мађарску у неубичајеној формацији. Наиме, сви авиони, премда припадају различитим категоријама, летели су крило уз крило, и то у изузетно сложеним метеоролошким условима.

Након Кечкемета није било велике паузе. Већ 4. септембра наши ваздухопловци нашли су се у Риволту. У том италијанском градићу, стотинак километара далеко од Венеције, организован је аеромитинг у част 45. годишњице италијанске акрогрупе „Фреће Триколори“. Био је то уједно и највећи овогодишњи скуп војних акрогрупа које су посетиоцима приредиле невиђени спектакл.

Наступи француског „миража“ 2000 на сваком аеромитингу су тачка која се не пропушта

Мајор Саша Ристић и капетан прве класе Саша Грубач у друштву наше техничке екипе која је у Танагри опслуживала „супергалеба“

Због предности које су акрогрупе имале у летном делу манифестације, наш Г-4 је овог пута био само експонат статичког дела програма. Ипак, и сам позив за учешће *супергалеба* на јубилеју „Фреће Триколора“, једне од три најбоље светске акрогрупе, био је знак да им је указана част која се не пружа баш свакоме.

■ БРНО ПО ТРЕЋИ ПУТ

Већ следећег викенда уследила је Чешка, град Брно. На традиционалном аеромитингу, који се ове године одржао 12. пут, пилоти и техничари ВОЦ-а учествовали су трећу годину заредом. Наш тим је том приликом прелетео са два орла и два Г-4, уз подршку и једног транспортног авиона АН-26. Као и у Кечкемету, у летачком делу програма наши пилоти наступили су са авионима Г-4 и *орао*. Наступ је био веома запажен, о чему сведочи и награда коју је освојио пилот капетан прве класе Саша Грубач. Награда му је додељена за најбољи соло наступ у категорији пилота из земаља које нису припаднице НАТО. Аеромитинг у Брну био је типичан пример да занимање за манифестације те врсте не јењава, иако се оне одржавају сваке године. Хиљадама људи који су тог викенда одвојили време и новац да би се нашли на аеродрому у Брну, и овог пута била су приређена бројна изненађења. „Специјалитет“ је било летеће командно место, AWACS Е-3А, којим су посетиоци слободно могли да прошету. У летачком делу програма бриљирао је „Asas de Portugal“, синхро-пар авиона алфаџет који припадају

Снимио Александар РАДИЋ

Руски „стрижи“ у налету

Наш „супергалеб“ у друштву холандског F-16

Један од најинтересантијих авиона у статичком делу изложбе био је пољски Су-22

португалском ваздухопловству. Не тако чести учесници из источних и централноевропских земаља приказали су врхунску и бравурозну технику пилотирања, што је било право освежење за редовне посетиоце приредби у плавим висанама. За разлику од њих, руски стрижи су, изневерили крајње незанимљивим програмом – и групе и њеног солисте.

■ ТАНАГРА – ШЛАГ НА ТОРТУ

„Шлаг на торту“ овогодишње сезоне аеромитинга на којима су учествовали припадници ВОЦ-а био је онај у грчком граду Танагра, педесетак километара северно од Атине. „Арханђел 2005“ био је први међународни аеромитинг икада одржан у Грчкој. Вероватно зато, али делом и због његове ин-

дустријско-комерцијалне позадине, „Арханђел 2005“ је атрактивношћу одскочио од претхоних манифестација.

Грчко ваздухопловство, познато као једно од најјачих у Европи, представља и великог купца војних ваздухоплова, пратеће опреме и наоружања. Стога је „Арханђел 2005“, осим за јавно представљање грчког ратног ваздухопловства (али и армијског и морнаричког ваздухопловства), искоришћен и за промоцију нових ваздухоплова који су на листи жеља грчких војних стручњака. Тако су током викенда пред неколико стотина хиљада посетилаца, који су просто у рекама надирали из правца Атине, своје импресивне програме извели вишенамени борбени авиони *еурофајтер* и француски *рафал*, а то је уједно била и главна тачка изложбе. На земљи су их пратили јаки маркетиншки тимови, који нису штедели промотивни материјал нити гасили комплексне симулаторе (на радост присутних војних пилота који маштају о *еурофајтеру*). Део колача, очигледно, покушали су да узму и Чеси и Италијани промоцијом својих школских летелица намењених напредној обуци, које су, такође – потребне грчком ваздухопловству. Италијани су представили прототип Аермакија М346, који је (будући да је реч само о прототипу) приказао више него солидан програм.

Грчки домаћини, пак, тежиште демонстрације у ваздуху ставили на помало неуобичајене тачке. Симулирана је блиска ваздушна борба пара *миража 2000* против пара F-16, а потом су проигране и две варијанте напада на аеродром – из бришућег лета и из угла понирања. У симулираном нападу учествовали су авиони F-16, F-4/RF-4 *фантом* и ветеран A-7 *корсер*. Тај део програма јасно је указао на жељу да се домаћој публици демонстрира оспособљеност грчког ваздухопловства, те да оно суверено влада својим ваздушним простором пре него да се доказују индивидуалне вештине пилота или вредности авиона.

И наша екипа имала је запажен наступ. Домаћа публика је са пажњом пратила наступ авиона Г-4, којим је управљао мајор Саша Ристић. Слично је било и на земљи, где су бројни посетиоци са великим занимањем загледали *орла* и његову кабину. И то је била потврда да су на најбољи начин презентовани држава, Војска и Ваздухопловство.

Стога се с правом очекује да се и идуће године смогну снаге и изнађу средства за овакве манифестације, јер је и ово, несумњиво, пут у интеграције којима се на свим пољима тежи. ■

Славиша ВЛАЧИЋ

МОЋНА КОПНЕНА

Југоимпорт – СДПР средином ове године представио је јавности нови тенк М-84 АБ1, достојног наследника тенкова М-84А и М-84АБ. Том модернизованом оклопном борбеном средству побољшана су сва три основна својства: покретљивост, ватрена моћ и заштита. Тако оснажен може успешно да парира најсавременијим тенковима четврте генерације.

ТЕНК М-84 АБ1 ЛАЂА

За развој домаћег тенка М-84 као основа послужио је тенк Т-72. Међутим, изучавањем његове концепције, техничке документације и расположивих података о савременим тежњама у развоју тенкова нове генерације, закључено је да се општи технички ниво оклопњака за потребе бивше ЈНА (водећи рачуна и о могућностима извоза у друге земље) мора подићи на виши ниво у односу на постојећи. Зато су стручњаци Војнотехничког института још у почетним фазама рада на том борбеном средству увели бројна побољшања на основним подсистемима, те развили и у серијску производњу увели тенк М-84.

Лиценцна техничка документација за Т-72 предвиђала је систем за управљање ватром (СУВ) са стереоскопско-коинцидентним даљинометром, што је било застарело решење. Имајући у виду недостатке у техничком решењу поменутог СУВ-а, у наш тенк М-84 уграђен је савремени СУВ, који помоћу интегрисане дневно-ноћне нишанске справе, ласерског мерача даљине и метеобалистичких сензора омогућава брзу припрему за отварање ватре, велику прецизност мерења даљине и високу вероватноћу уништења циља првим пројектилом с места и из покрета, дању и ноћу.

Следећи корак у развоју фамилије тенка М-84 био је тенк М-84А. На њему су знатно побољшани покретљивост и оклопна заштита. Управо тај тенк, односно његова варијанта М-84АБ, био је предмет највећег извозног уговора, „тешког“ 200 тенкова, који је СФРЈ, посредовањем Југоимпорта – СДПР, склопила крајем осамдесетих година 20. века. Тенкови М-84АБ показали су се изванредно не само у Пустинској олуји 1991. године, учествујући у операцијама ослобађања Кувајта, већ и касније, у свакодневним пустињским условима експлоатације. Кувајтски тенкисти за њих и данас имају само речи хвале.

■ РАДИКАЛНА МОДЕРНИЗАЦИЈА

Чињеница да је од увођења у серијску производњу тенка М-84А прошло више од 15 година, те да су захтеви које тенкови морају задовољити у току извођења борбених дејстава све оштрији, указали су на очигледну потребу „радикалне“ модернизације тенка М-84АБ. Студирајући одлике тенкова најновије генерације, завршена је техничка анализа могућих варијаната модернизације тенка М-84АБ, те је на основу тога дефинисано идејно решење, по коме се у највећој мери побољшавају сва три основна својства тенка: покретљивост, ватрена моћ и заштита. Објединивши домаће научноистраживачке и производне потенцијале, у сарадњи са страним технолошким партнерима на изradi и испитивању прототипа, Југоимпорт – СДПР је средином ове године јавности представио нови тенк М-84АБ1, достојног наследника тенкова М-84А и М-84АБ.

Ватрена моћ је унапређена уградњом новог, савременог система управљања ватром, са интегрисаном дневно-ноћном нишанском справом, са четири радна канала (дневни, термовизијски, ласерски канал за мерење даљине до циља и канал за ласерско вођење противоклопне ракете која се испалује из тенковског топа). Тиме је обезбеђена висока вероватноћа

погађања циља – првенствено тенка, који се креће брзинама до 40 км/х. Замена постојећег топа новим, савремене концепције, са повећаном прецизношћу, чија конструкција, између осталог, омогућава замену цеви без демонтажа куполе, знатно редукује логистичке захтеве када је реч о ремонту.

Увођење ласерски вођене ракете, која се испалује из цеви тенковског топа у саставу борбеног комплекта, омогућава успешна дејства на дометима до пет километара, уз висок ниво прецизности, чиме је знатно смањена могућност колатералне штете, што представља један од императива ватрене подршке пешадијским јединицама ангажованим у оквиру противтерористичких дејстава у насељеним местима. Треба напоменути и то да су у борбени комплет уведени и поткалибарни пројектил са језгром од тешког метала, као и пројектил са вишеструком кумулативном бојном главом, чији је основни задатак борба против савремених тенкова заштићених вишеслојним оклопима. Даљинско управљање ПА митраљезом 12.7 милиметара из унутрашњости куполе знатно подиже ниво заштите командира тенка при гађању спорих, нисколетелих ваздушних циљева и лакооклопљених копнених циљева.

■ ПОВЕЋАН НИВО ЗАШТИТЕ

Да би се повећао ниво укупне заштите тенка у складу са модерним захтевима уведен је електрооптички систем за ометање непријатељских противоклопних ракета, које се воде полуактивно или методом три тачке (жични и ласерски вођене). На основу података добијених од детектора ласерског зрачења, који откривају положај и функцију откривеног ласера (ласерски даљиномер или озрачивач), аутоматски се активирају бацачи димних граната. Они стварају густу завесу у простору око тенка, чиме се онемогућава даље ласерско вођење пројектила (по ласерском снопу и полуактивно), а тенку се даје могућност да брзо напусти опасну зону.

У случају непријатељског напада жично вођеним ракетама, електрооптички ометачки систем емитује кодирани ИЦ сигнал који оператера противоклопне ракете доводи у „заблуду“ да ракета не одступа од задатог курса док, у стварности, ракета под дејством спољних утицаја или високо премашује тенк или бележи подбачај. Уопште узевши, интеграцијом електрооптичког ометачког система подсистем заштите доведен је на ниво најсавременијих тенкова четврте генерације.

Знатна пажња посвећена је повећању примарне (балистичке) заштите уградњом кутија експлозивног реактивног оклопа, чиме је обезбеђена заштита и против савремених тандем-кумулятивних пројектила, уз задржавање отпорности на дејство стрељачке и малокалибарске муниције, експлозију суседних касета, итд. Предност примењеног решења огледа се у замени оштећене касете новом, без снижења нивоа балистичке заштите, као и у могућности да-

ТЕРМОВИЗИЈА

Осматрање, детекција и идентификација циљева ноћу, али и у условима смањене видљивости (киша, магла, пешчана олуја, задимљавање бојишта) остварени су уградњом термовизијске камере која ради у опсегу од 8 до 12 микрона, а циљ се уочава на даљинама до 11 километара и препознаје на 4 километара. На тај начин су створени предуслови за правовремено уочавање и препознавање непријатељског циља и отварање ватре на крајњој граници ефикасног домета.

КОМФОР

Дужна пажња посвећена је и ергономским одликама, односно повећању квалитета радног простора чланова посаде. За климатске услове који се одликују високим температурама и влажношћу ваздуха уграђен је уређај за подешавање ваздуха за сваког од чланова посаде, са могућношћу снижења околне температуре за око 20°C.

љег унапређења балистичке заштите уградњом кутија са повећаном отпорношћу. Имајући у виду реалност извођења борбених дејстава на савременом бојишту коришћењем неконвенционалних нуклеарних, биолошких или хемијских агенаса, посебан сегмент модернизационог комплекта представља повећање секундарне заштите чланова посаде увођењем аутоматизованог система за детекцију нуклеарног зрачења (гама или неутронског) и присуства бојних отрова.

Унапређење покретљивости остварено је, пре свега, побољшањима ходног система уградњом нових торзионих штапова бољих одлика, ослоних точкова веће носивости, гусеница са осовничним чланцима, наплацима за кретање по асфалу и амортизерима веће ефикасности. Такав ходни уређај, поред повећања прецизности гађања, повољно утиче и на радне услове чланова посаде при кретању по непроходном терену.

Систем за електромагнетно дејство против мина осигурава поуздану заштиту тенка М-84АБ од дејства противтенковских мина, на сигурно растојању од око 1,5 метара.

У оквиру даљег унапређења борбених својстава тенка М-84АБ разматра се уградња ширег батеријско-батаљонског система за командовање и комуникацију (Ц2), са хардверским и софтверским решењима која омогућавају здружена дејства са Северноатлантским пактом и партнерским снагама у оквиру трансатлантских интеграција. Тај систем командирима тенкова на јасан и недвосмислен начин пружа одговоре на најважнија питања у току извођења борбених дејстава: где се налазимо, где су тенкови пријатеља и, посебно – где је непријатељ. Тиме ће бити обезбеђено „умрежавање“ сопствених тенковских јединица, боља координација њихових борбених дејстава и максимално искоришћење сопственог борбеног потенцијала. ■

Предраг МИЛИЋЕВИЋ

СТАРА ИГРА У НОВОМ РУХУ FALCON 4.0 ALLIED FORCE

ИЗАЗОВ ЗА АСОВЕ ЛЕТЕЊА

**ва компјутерска
игра је веома
занимљива и
по етницима
и окорелим асовима
симулација летења,
а у себи садржи
и елементе
војне тактике**

понутила је тада невероватно лепу графику и одличну вештачку интелигенцију. Новост је било и динамично бојиште, које се мењало у зависности од вашег успеха у мисијама.

■ РЕАЛИСТИЧНА ГРАФИКА И ВЕРОДОСТОЈАН ЗВУК

Наравно, сигурно се питате зашто толико приче око старе игре, када се појавила нова? Одговор је јасан – нова игра је у потпуности заснована на старој. Али како је графика знатно побољшана, чини се да је у питању сасвим нова игра. Уз Кореју, додат је и Балкан као бојиште, а како се то ауторима „новог“ *Falcona* (фирма Lead Pursuit) чинило мало, додали су и избор године у којој се одвија кампања. Чудно је да за избор године имате опције „тренутно“, 2005, и 2010. годину, јер је игра изашла 2005, па је логично да „тренутно“ буде исто што и избор 2005. године. На основу тога може се лако закључити да је игра била предвиђена за излазак на тржиште нешто раније (пре годину или две). У сваком случају, на располагању вам је укупно 18 динамичких кампања, с тим што се половина одвија на Балкану, а половина у Кореји.

Уколико прегледате „базу објеката“ на које наилазите у игри видећете да је она у новој верзији прилично проширена, али и то да стари објекти имају потпуно исти изглед као у претходној верзији. Терен изнад кога летите много је реалистичнији. Облаци изгледају изузетно добро, јер су то сада објекти који се крећу и праве сенку на земљи, а графика је урађена веома реалистично. Сви прекидачи, монитори и остало су у тачним пропорцијама, верно пренети, како се чини, са праве контролне табле. Вероватно вас и не чуди чињеница да скоро сваки прекидач „ради“.

Наоружање које се види на авиону урађено је са доста детаља, што такође доприноси реалистичности игре. Осим неколико мањих пропуста у графици – попут изгледа пилота када искаче из авиона или лоше урађеног ефекта експлозије авиона када падне – остатак игре је у најмању руку на нивоу најбољих си-

Хит овогодишњег лета у свету компјутерских симулација летења јесте „нови“ *Falcon 4.0*. Усавршена верзија је заснована на претходном издању исте игре, која је за своје време била доста захтевна. Најбоља симулација авиона *Falcon (F-16)*, када се појавила на тржишту крајем 1998. године,

мулација летења које постоје на тржишту. Игра може бити веома занимљива и почетницима и окорелим асовима симулација летења, а у себи садржи поприлично елемената војне тактике.

Веродостојан је и звук јер је одлично укомпонован у целу игру. Не оптерећује вас док летите, а помаже вам да пре уочите евентуалне опасности које прете. Заправо, једина права замерка у целој игри упућена је ауторима Балканске кампање. Јесте да имате могућност да модификујете ваше борбене летове, али чињеница да је Србија агресор кога морате зауставити – нема логике. Ако нисте врхунски пилот, скоро да немате шансе против многобројнијег агресора, који се намерио на „једну“ Албанију. Проблем ће вам бити да изађете накрај и са слабијим авионима којима располажу Срби, а камоли са њиховим модерним МиГ-29, на пример.

■ БЕЗ „КОЛАТЕРАЛНЕ ШТЕТЕ“

У овој игри нисам приметно да је могућа „коллатерална штета“, нити да је могуће гађати цивилне циљеве. У старту није могуће играти без дојстика, па је потребно мало „петљања“ у подешавању игре. Уз ту компјутерску игру иде и упутство на више од 700 страница. У њему, осим објашњења основних ствари о летењу на

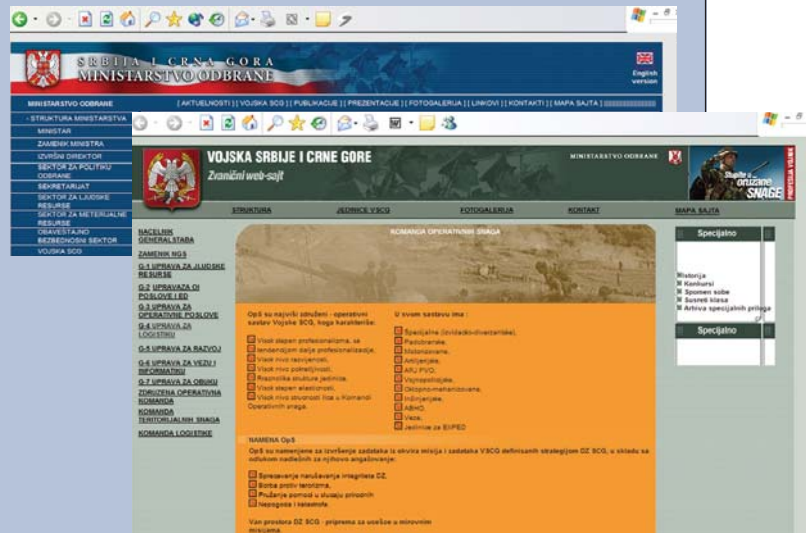
F-16, има много информација и о тактици и начину борбе и против непријатељевих авиона, и против разних мета на земљи. Ако нисте одушевлени летењем на F-16 (вероватно је много таквих), а волите борбене симулације летења, онда обавезно прочитајте упутство. Сем тога, ваши летови могу бити снимљени. Све што сте урадили је и статистички обрађено, па тако имате комплетну „алатку“ за забаву и учење. На Интернету, на сајту произвођача игре већ се може преузети и „закрпа“ за игру у којој се исправљају неке од уочених грешака.

У време несташице добрих симулација летења ова заслужује похвале, јер осим одличне графике и веома реалне симулације летења за релативно ниску цену (30\$) добијате и одличан приручник за летење. Игра „ради“ у свим верзијама оперативног система Windows (од W-98 до W-XP), захтева 256 Mb меморије, на хард диску заузима 1,5 Gb, процесор на коме „ради“ је већи од 1,5 GHz, а графичка карта може да буде до 64 Mb. Све то је испод просечних конфигурација на данашњем тржишту. ■

Игор ВАСИЉЕВИЋ

САЈТ МИНИСТАРСТВА ОДБРАНЕ СЦГ

НОВА КОНЦЕПЦИЈА И ДИЗАЈН

Одсеку за Интернет Одељења за информисање Управе за односе са јавношћу МО у току је израда нове концепције сајта Министарства одбране СЦГ. Постојећи сајт Министарства одбране и Војске Србије и Црне Горе, не задовољава потребе с обзиром на промене настале на стратегијском, оперативном и тактичком нивоу.

Опредељење Србије и Црне Горе за чланство у међународним безбедносним структурама, првенствено прикључење Партнерству за мир, али и другим европским и евроатлантским интеграцијама, наметнуло је потребу реформе целокупног система одбране и Војске Србије и Црне Горе.

У складу са променама у Министарству одбране и Војске Србије и Црне Горе промене су и надлежности информисања. Тако је Одлуком министра одбране из 2003. године надлежност информисања прешла у Министарство одбране.

У августу 2004. године постављен је сајт Министарства одбране, на коме се дневно ажурирају информације о систему одбране из надлежности МО и ВСЦГ. На сајту Војске остала је једино презентација јединица и установа ВСЦГ.

На редизајнираном, новом сајту Министарства одбране биће представљене све три фазе реформе ВСЦГ. Прва је већ завршена, а друга је у току и трајаће до краја 2006. године. Нова поставка сајта обухватиће и предвиђене промене организације и структуре МО и ВСЦГ и у трећој фази, од 2007. до 2010. године, у складу са усвојеним стратешким документима.

Сајт, као једино дневно информативно гласило Министарства одбране, обухватиће све настале организационе промене. Њих ће пратити и измена концепције и визуелног изгледа сајта.

Одељење за Интернет очекује да нова концепција и визуелни изглед сајта допринесу повећању броја улазака у тај информативни систем, односно повећању броја сталних посетилаца и успостављању проактивне двосмерне комуникације са њима. ■

Мирослав ЈОВАНОВИЋ

БОРА ДУГИЋ, музичар

ИЗМЕЂУ ДУХА И ДАХА

Запад тражи мистику, али је за сада налази у погрешним стварима. Мистике нема у дрвету које је одсечено од тла, оно вас враћа на неку врсту тотемизма, који време није потврдило. Мистика је у нечему што је надсвесно, натчулно. И то нам је дато. Погледајте у Сунце и видећете колико сте мали. Погледајте га кад залази, или кад излази – лепше звучи.

Композитор Зоран Христић је забележио: „Међу фрулашима има почетника, има мајстора и велемајстора, али постоји само један чаробњак, који је први својим умећем увео фрулу у велику уметност – Бора Дугић“. „Музика Боре Дугића чини ме бестелесном и уздиже ка небу, ближе Богу“ – рекла је глумица Мира Ступица. Румунски виртуоз на фрули Думитру Замфира изјавио је да је Бора Дугић извођач који је подигао технику, на први поглед инструмента скромних могућности, до савршенства: „За њега фрула нема никаквих тајни“. Магистар кларинета Божидар Боки Милошевић пише: „У неком историјском тренутку, у некој земљи, роде се изузетни људи. Србија изнедри вансеријског уметника, Бору Дугића, који се вину у музичку лепоту и мисаоност. Његов дијапазон интересовања задивљује, виртуозност запањује, музикалност очаравала. Све ово одведе Бору Дугића у трајност, национално благо и легенду“. Ово су само неки од разлога због којих смо се одлучили да баш Бора Дугић буде саговорник културне рубрике првог броја „Одбране“, остале потражите сами међу одговорима који следе. И немојте се задржати само на речима, јер тамо где престају речи – почиње музика.

На путу Ваших трагања, која је врста препознавања била музика?

– Да, то јесте било препознавање. Рођен сам у централној Шумадији, само неколико километра од места у коме је рођен Карађорђе Петровић. Неке моје особине дефинисало је и поднебље са кога сам потекао. Припадам том типу људи, а имам утисак да људи рођени у том крају имају изузетно јаку вољу, помало су нестални у својим хтењима, али су исто тако, после извесних лутања, склони да себе пронађу. Све што се догађало у мом детињству, када погледам са ове дистанце, ишло је ка томе да се фрула нађе на мом путу. Мој деда је свирао, отац, ујак. Предиспозиције су ме сугизале са обе стране. Мада се у животу дешава да људи пропусте или не пронађу то за шта су предодређени, па се читавог живота баве оним под Б, имам утисак да је у том судбинском току фрула код мене била под А. Тешко ми је да се после толиког броја година вратим у детињство, у трен када сам први пут узео у руке фрулицу, али ме осећај тог тренутка није никада напустио. Сећам се и да је томе претходила она уобичајна игра деце и родитеља, ја сам непрестано плакао и захтевао да ми купе ту фрулицу, а они су то одлагали. И када ми је ујак донео на поклон фрулицу, која није била богзна како урађена, од зовиног дрвета, и то тање границе, ја сам заиста има осећај да се догодило нешто значајно. Ђурликао сам неколико дана и за то време се неартикулисани тон лагано претварао у нешто што је личило на Моравац или Ужичко коло. У тим првим данима догодило се и то моје заљубљивање у фрулу, које траје до данас. У четвртном разреду, када сам се из Ђурђевог, где сам рођен, преселио у Крагујевац, ја сам као сељачко дете, поред акцента, у град донео фрулу. Врло брзо су ме градска деца препознала по њој. За дечака тих година селидба је била прилично болна операција.

Тада су по фрули препознавали да сте са села, а данас се фрула препознаје по Вашем имену.

– Био је то дуг пут. Причам Вам о времену када сам имао десетак година, сада их имам 56 и читав живот сам посветио овом инструменту, завршавао школе, трудио се да моји родитељи буду задовољни. Мој отац је био прилично резервисан када је реч о свирању на фрули, сматрао је да посао музиканта растура породицу, да је неизвестан, државна служба је нешто сасвим друго... А видите како је данас, ситуација се обрнула. Време је ипак оправдало моје ставове и одлуке. Колико је било ризика, то је посебна прича. Изabraо сам да радим нешто што нико други није покушао.

Не верујем да у нечијем уметничком опусу треба тражити поруку, али сам убеђена да својим радом уметници покушавају нешто да саопште свету који их окружује. Каква је Ваша прича?

– То је сјајно питање. Мислим да је Хофман изговорио чувену реченицу која гласи: „Где престају речи, почиње музика“. Ако је добро анализирате, проникнете у сва њена значења, спознаћете и да је реч мање моћна од музике. И заиста је тако. Кад понестану сви аргументи речи, музика надјашњава започето, довршава мисао. Етимолошка снага речи музика је моћнија од етимолошке снаге речи реч. Где год сам био у свету, а свирао сам Јапанцима, Кинезима, Аборицима, наишао сам на разумевање емоције коју сам саопштавао својом музиком. Сви су они савршено могли да осете да ли је моја порука елегична, дубока, ламентација или врцава ода радости. Аплауз који уследи на крају јесте додатна потврда разумевања. А то казивање, саопштавање мисли, увек тражи повратну информацију. Свирао сам у „Звездара театру“ пре неколико година. Мира Ступица је седела у певом реду, њена одећа је на крају концерта била мокра од суза. У Јапану 1997. године, на концерту у нашој амбасади неколико Јапанки је такође плакала, слушајући елегичне мелодије које сам свирао, а које су својствене нама са Балкана. Ми Балканци увек плутамо између агоније и еуфорије.

Ви сте, ипак, изабрали сету. Ако се не варам, Ваше сценско-музичко дело носи назив „Балканска сет“.

– Јесам, изабрао сам. И ја сам ту негде између агоније и еуфорије. Средина ме никада није занимала, она је одувек припадала неким другим људима, умеренијим, који себе могу да смесет негде између те две емотивне крајности. Ја то не умем. Моја музика је или потпуно елегична, или потпуно врцава. То је моја природа.

За нас обичне смртнике музика је, мање-више, веран пратилац наших живота, један од најлепших начина да се попуни тишина. А шта је она за Вас?

– Музика је безматеријална појава. Она јесте таласно кретање, али је талас који производи звук такође безматеријалан, не можете да га ухватите, уколико покушате. Тон је и пријатан звук, што га издиже изнад материјалног и таласног кретања, а када му човек удахне свој дах, и када та порука, та енергија крене да попуњава талас или тон, ви схватите да је музика духовна појава. Она је и мистична, јер нико до краја не може да објасни то садејство даха, инструмента, тона... Сасвим сам сигуран у то да ко год покушава да дефинише музику, он је осиромашује. Речима се музика осиромашује, ви не можете да препричате неко музичко дело. Срео сам недавно једног професора, веома угледног, питам га шта ради, а он ми одговори да покушава да демистификује музику. Чините грешку, одговорио сам му, јер је то исто као да покушавате да рационализујете ирационално, а ви знате да је то немогуће. Људски дух је веома важан у свему томе.

А музика настаје игром духа и даха.

– Да, тако сам назвао концерт у Центру „Сава“. Мој инструмент је такав да визуелно, али и функционално и суштински, представља продужетак моје душе. Дах излази кроз уста, продужио сам тај пут за дужину фруле, на њеном излазу он се, покренут духом, претвара у нешто друго. Фрула је једини дувачки инструмент који љубите док свирате, јер су усне у таквом положају. Ниједан дувачки инструмент нема такав положај усана, осим донекле труба, али грч лица који прати трубача оставља утисак као да што пре жели да је се отараси. Фрулаши су заиста посебна сорта, заокупљају их врло необичне теме, има ту нечег

откаченог, сасвим сигурно другачијег. Имам утисак да су фураши мало духовнији од осталих свирача на дувачким инструментима, а отуд више и изгледају као чудаци... Могу да замислим како неким људима изгледа монах који почне да држи проповед у 21. веку. Сви се возе трамвајима, користе чуда технике, а монах почне да говори о нездравом животу, о повратку правим вредностима, и већина га чудно гледа, а он је у праву.

Музика уме да буде и агресивна. Техно и турбо фолк као да јачиним покушавају да надоместе недостатак мелодије и сваког унутарњег смисла. Како Ви видите те нове тежње у музици?

– Видим их као лутања која је цивилизација донела, резултат претераног потрошачког синдрома, као нестрпљење да се слуша два пута иста ствар, управо као код гладног човека, пробуди се жеља да за шведским столом све очима једе, а онда се засити са прва два јела. Та музика је лош предзнак, вештачка врста звука произведеног вештачким инструментима. Ако кренете колима за Ниш и успут слушате техно или турбо фолк, стићи ћете уморни као да сте путовали до Багдада. Ако слушате класику, или било коју другу музику која је изведена на живом инструменту, где је звук природан, стићи ћете одморни на своје одређиште. Енглези су у једном делу неког лондонског парка емитовали са разгласа само техно музику, а у другом – класику. Биљке су се у првом делу скоро потпуно осушиле, а у другом почеле да бујају. А онда је неко рекао да то ништа не доказује, можда су у првом делу парка лошији природни услови за узгој биљака. Окренули су причу, а онда је онај расцветали део парка под дејством синтетичке музике почео да вене. Ствар је потпуно јасна, не можете никада уместо хлеба да употребите стиропор и да се њиме прехраните. Није исто када ветар дува кроз прозор и када укључите вентилатор. Данас се дешава све насилно, све на дугме. Сва та врста музике која је данас у оптицају, и коју човек гута, као што, такође неконтролисано, гута таблете – једног ће га дана презаситити. А онда ће почети да се враћа неким правим звуцима. Пре извесног времена свирао сам на тргу у Власотинцу. Био је Вински бал, чак је и кишица почела да пада, а међу мојим слушаоцима било је знатно више младих људи. Нисам чуо ниједан звиждук, било какав траг неодобравања. Публика се враћа, то је сигурно, као што је сигурно да је тај процес спор. Ви имате људе који су и те како упорни у поштовању сопственог укуса. Они на то имају право, и ја немам право да их преваспитавам у духу сопствене музике, али имам право да се борим за њихову наклоност. И то је моја мисија.

Какву музику Ви слушате?

– Слушам све живо, али када желим да се опустим најчешће слушам класику.

Неког посебног композитора?

– Радо слушам Шопена, јер то што је он написао за клавир савршено опушта. Волим да слушам Дворжака, Сметану, Чајковског, углавном словенске композиторе.

Професор Светислав Божић, у покушају да Вас објасни каже да сте Ви уметник народног предања и послања, али и још један бисер у низу источне Светлости. Како Ви као човек источне варијанте живите ово време око нас?

– Ми, дефинисани као Исток, веома смо специфични људи. Одуварајући од остатка света, ми смо им и врло мало јасни. За њих смо ми понекад попут неког

ко не признаје Земљину тежу. Зато и мислимо да смо небески народ, а онда плутамо по плафону. Тако нас, прилично увредљиво, често виде људи западне варијанте. Међутим, ја сам поносан што сам баш то што јесам. Чак и ако је то заблуда, а мени је при том лепо, ја имам права на ту заблуду. Опет, мислим да је остатак света у много већој заблуди, јер та толеранција коју ми имамо, коју нам доноси наша источна Светлост – вера, није својствена људима Запада. Они су заборавили неке исконске људске вредности које морају бити везане за извор. Јер што сте даље од извора, вода је прљавија. То је тако једноставна логика. Ми смо још увек блиско везани за извор, иако Срби нису у потпуности прихватили хришћанство. Много је паганског у нашим обичајима и обредима. За нас је слављење слава постало демонстрација многобоштва. Јер не славите ви светог Николу, него Бога којег вам је он открио и коме се моли за вас. Но, без обзира на нека таква лутања, ми и даље имамо то нешто што Запад нема, и све више осећа да му недостаје. У последње време по новинама се појављује мноштво чланака о људима који су склапањем брака са нашим земљацима, променили веру. Запад тражи мистику, али је за сада налази у погрешним стварима. Мистике нема у дрвету које је одсечено од тла, оно вас враћа на неку врсту тотемизма, који време није потврдило. Мистика је у нечему што је надсвесно, натчулно. И то нам је дато. Погледајте у Сунце и видећете колико сте мали. Погледајте га кад залази, или кад излази, лепше звучи.

Ваш начин да сачувате традицију је, чини се, то што сте пронашли нов облик, за ново време, а суштина је та која изворно долази од искона.

– То је тачно, облик је дорађен мојим духом и дахом, таман толико да буде варијанта коју ово време, као квалитет, тражи. Ја не могу да будем мој деда, јер је он живео у неком другом времену, иако он јесте моја импресија, иницијација. Можда ће неком времену будућем и моја музика бити рустична, ко зна? Покушао сам да оживим нешто што је припадало нашој традицији и сачувам за генерације које долазе.

Једна од Ваших композиција носи назив „Обичан балкански дан“. Какав је то дан, какве људе срећете у њему, какве пределе видите, шта чујете?

– У њему дувају ветрови који се над Србијом укрштају, они доносе и односе. Музика је уобичајна, балканска. То је дан у коме се и смеје и плаче, и рађа и умире, ратује и мирује...

Ваш најновији CD назвали сте „Између сна и јаве“. Шта је у том простору?

– Музика.

Ваш уметнички кредо гласи: Крао сам искрице светлости и уграђивао их у своје врцаве мелодије, а душом Србина и Словена слао зов за недостижном лепотом, жал за одбеглом тајном, жалио се и Небу и Земљи што нисам савршен. Да ли би то ваљало – бити савршен?

– Човек није рођен да буде савршен, ми нисмо рођени као богови, већ као смртници – са проклетом тежњом ка савршенству. Колико год се пропињали да дотакнемо ту, понекад танку линију, која нас дели од савршенства, ми схватимо да је то немогуће. Али стално понављамо покушај. Људи су осуђени на то да се стално пропињу ка савршенству. А то и јесте смисао људских живота, смисао тежње Богу, јер Бог је савршен. Музика је идеална провокација да се додворимо Богу, а да се и сами осећамо важним. ■

Драгана МАРКОВИЋ

Снимко Даримир БАНДА

Књига *Тишина звона* Милорада Драгојевића
**ПРЕБИРАЊЕ
ПО КОРЕНИМА ПОСТОЈАЊА**

Повратак завичају и пребирање по коренима постојања, сусрет са прошлим временом и трагање за његовом духовношћу, нити су које Милорад Драгојевић, пензионисани старешина Војске, тумачећи стварност, необично повезује у *Тишини звона*.

Бележећи своја путовања у прошлост, онако како је видео, доживео и разумео, аутор је од патине заборавља отргао судбину српског народа косметске Дренице, која је због бројних манастира и цркава често називана и другом Светом гором.

У *Тишини звона* Милорад Драгојевић се присећа житеља седам векова старог села Пољанце и манастира Девич. Његова прича о породици која је двадесетих година прошлог века населила тај крај, па га у ратним вихорима напуштала и поново му се враћала, потресан је запис о вери, патњи и самоћи. Данас је у Девичу утихнуло, нестало без трага и последње манастирско звоно.

Промоција књиге *Тишина звона*, својеврсног мозаика стварних догађаја и личности са Косова и Метохије, одржана је 21. септембра у Централном дому Војске. О књижевној али и историографској вредности књиге, поред аутора говорили су писац Драгослав Стојадиновић, уредник Душко Миловановић, а у име београдског издавача Задужбина Андрејевић Коста Андрејевић. Одломке из дела читао је новинар Александар Гајшек. ■
В. ПОЧУЧ

Поводом Дана Уметничког ансамбла ВСЦГ
„Станислав Бинички“

СВЕЧАНОСТ И КОНЦЕРТ

Поводом обележавања 106 година од како је на овим просторима основан први војни оркестар, на чију традицију се и наставља рад Уметничког ансамбла Војске Србије и Црне Горе „Станислав Бинички“, у Централном дому ВСЦГ одржан је свечани скуп који је отворио заступник начелника Уметничког ансамбла капетан прве класе Александар Хранисављевић.

Он је истакао да је током свих ових година ансамбл мењао свој назив, организациону форму и структуру, али је остајао доследан својој сврси да као главни носилац музичког живота у војсци развија и пропацира музику. Са истим циљем, али и у намери да обележе свој празник, 29. септембра у Централном дому одржан је свечани концерт Уметничког ансамбла. ■
С. С.

Признање нашем новинару

САТИРА ПРЕ И ПОСЛЕ СВЕГА

На управо завршеној шабачкој Чивијади, жири који су чинили Петар Лазовић, књижевник и уредник сатиричног часописа „Бре“, Зоран Николић, уредник у забавној редакцији Радио Београда и уредник „Блиц - хумора“ и Зоран Карајић, директор шабачког позоришта, одлучио је да прва награда за сатиричну причу припадне нашем колеги Душану Мариновићу, новинару уреднику у магазину „Одбрана“. У селекцији од 213 прича, написало их је 125 сатиричара, Мариновићева сатира „На оном свету“, где су се у разговору нашли кумови Црни Ђорђе и Милош, високо је вреднована. ■

Д. М.

**БИОСКОПСКЕ
ПРЕМИЈЕРЕ****НОЋНИ ЛЕТ****06.10.2005****NIGHT FLIGHT/RED EYE****Режија: Wes Craven**

Улоге: Rachel McAdams, Cillian Murphy, Brian Cox

Сценарио: Carl Ellsworth

Жанр: акција, драма, трилер

Студио: DreamWorks Pictures

Садржај: Жену је киднаповоа странац у току једног уобичајеног лета. Потенцијални убица њеног оца јој прети и приморава је да учествује у завери против богатог бизнисмена. Лиза Рајсерт мрзи да лети авионом, али терор који ће је дочекати на ноћном лету ка Мајамију неће имати ништа са њеним страхом од летења. Неколико тренутака након полетања, Лизин шармантни саговорник Џексон открива ужасан разлог свог присуства у авиону: он је оперативац уpletен у заверу да убије богатог и успешног бизнисмена... а Лиза је његов кључ до успеха. Ако одбије да сарађује, оца ће јој убити човек који чека Џејсонов позив. Лиза зна да јој истиче време док очајнички тражи начин да осујети безосећајног насилника и заустави немилосрдног убицу.

ЧЕТИРИ БРАТА**13.10.2005.****FOUR BROTHERS****Режија: John Singleton**

Улоге: Andre 3000, Garrett Hendlund, Tyrese, Mark Wahlberg

Сценарио: David Elliot, Paul Lovett

Жанр: акција, криминалистички, драма

Студио: Paramount Pictures

Садржај: Четворица браће жели да освети смрт своје мајке...

ЦЕНТРАЛНИ ДОМ ВСЦГ

6. октобар – Промоција магазина „Одбрана“ биће одржана у 13 сати у Великој сали.

11. октобар – У Малој галерији у 18,30 предвиђено је отварање самосталне изложбе објеката Калудија Шарић Марић, сликара рестауратора из Београда.

12. октобар – Промоција монографије „Војници са две клетве“ Владице Крстића одржаће се са почетком у 13 сати у Великој сали, док ће исте вечери са почетком у 19 сати у Великој галерији бити отворена изложба слика Миљивоја Богосављевића, академског вајара из Великог Градишта.

Пише др Тодор ПЕТКОВИЋ

ЕКОНОМСКО РАТОВАЊЕ И ПОСЛОВНА ШПИЈУНАЖА
У ПРОЦЕСУ ГЛОБАЛИЗАЦИЈЕ

НОВА СЛИКА СВЕТА

Глобализација као светски процес разоткрива чињеницу да је дошло време економског рата и пословне шпијунаже, уместо историјски наслеђених сукоба регионалног и субрегионалног карактера, што је посебно значајно за земље у транзицији, према томе, и за националну привреду и војни сектор Србије и Црне Горе.

Политичке и економске промене на крају хладног рата замениле су дотадашњу биполарност процесима мултиполарности и фрагментације. Тиме је под упитник стављен до тада важећи концепт националне безбедности, а с њим и будућност класичне обавештајне делатности као једног од њених најснажнијих ослонаца.

Национална безбедност данас се више заснива на економској него на војној моћи, јер се и равнотежа моћи у свету све више помера од државе ка великим транснационалним компанијама. Оне данас постају све значајнији чинилац међународних збивања. Ради остваривања својих стратегијских планова и интереса оне оснивају сопствене мреже информација, знања и обавештавања. Своју безбедност и опстанак заснивају на способности да обезбеде приступ потребним ин-

формацијама, да их обраде и претворе у знање помоћу којег правовремено формирају став и доносе стратешке одлуке.

Земље у транзицији су, стога, принуђене на блиску сарадњу приватног и јавног сектора привреде, што имплицира развитак економских информација, које могу да користе у промовисању националних и реформи светског тржишта, укључујући и одбрану од поробљавања националних суверенитета.

Пословни шпијуни „краду“ националне економске податке, да би на основу њих профитирала индустрија развијених земаља и тиме транснационалним компанијама омогућила реализацију производног арсенала глобалистичке стратегије за економско поробљавање привреда земаља у транзицији. У том оквиру познате су тзв. паукове економске мреже, које чине по-

словно тројство индустријских грана, банака и осигуравајућих корпорација. То стратегијско чврсто језгро индустријски развијених земаља одлучује о фундаменталним националним правцима развоја у оквиру мондијализације економије.

ОФАНЗИВНА СТРАТЕГИЈА НАТОА

Педесетогодишње трајање хладног рата било је одраз, поред осталог, и делотворности блоковских војних савеза. С распадом СССР-а распао се и Варшавски уговор, али је НАТО остао. У прилог опстанка НАТОа ишла је и процена земаља чланица да би од распуштања те војне силе имали много више штете него финансијских уштеда. Наиме, није тајна да је највећи профит и најбржи обрт капитала постизан управо производњом и извозом наоружања и војне опреме.

Уз то, војноиндустријски комплекс вукао је за собом и цео спектар савремених технологија и производа за цивилне потребе. Отуда је сасвим логично да НАТО тражи разлоге и место свог садашњег и будућег опстајања и развоја, без обзира на то што су радикално промењени услови због којих је створен и у којима је сазрео. НАТО, дакле, има стратегијски значај у

СВЕТСКА ДОМИНАЦИЈА

Ново схватање безбедности, које подразумева слободан приступ и контролу сировина, енергије и слободан приступ тржишту, баца у прошлост традиционални систем безбедности појединачних држава, који је, у првом реду, подразумевао јачање њихове одбрамбене моћи. Отуда се у Европи веома ажурно спроводи план контроле наоружања и јачине војске и полиције појединих држава.

Сједињене Америчке Државе, у улози светског лидера, претендују на преузимање улоге спољне безбедности за све регионе света. У односу на Европу, циљ Америке је атлантски оријентисана Европа, која је, у суштини, камуфлажа за доминацију над њом. И не само то, Америци треба Европа која је интегрисана у амерички културни, економски, безбедносни и политички простор. То је оно чему Америка неминовно тежи, како би усталичила своју светску доминацију.

остваривању националних интереса западноевропских држава и САД, у првом реду економских, јер су одбрамбени интереси, у новим условима, прешли у други план. Због тога се чланице НАТОа грозничаво напрежу да што брже и боље изврше доктринарне и практичне организационе промене „у свим регионима света“, односно „новог светског поретка“.

Први и основни разлог интензивирања америчке офанзивне стратегије (националне и војне) јесте економске природе. Сједињене Државе грозничаво настоје да искористе распад СССР-а и саме створе нови распоред снага у свету, тако да им нико не угрожава глобалне економске, финансијске и политичке интересе у светским размерама. Да би се учинио заокрет и остварио престиж и над другим земљама, амерички капитал је, као и до сада, проценио војноиндустријски комплекс као најконтурнији за његову експанзију. Због тога је смишљена нова стратегија, која ће подстицати и помагати многобројне ратне сукобе широм света, али које ће контролисати њихови творци да не би дошло до већих регионалних или светског сукоба.

Ти сукоби названи су „сукобима ниског интензитета“ и намењени су земљама некадашњег трећег света, али и унутрашњим сукобима у вишенационалним и вишеконфесионалним заједницама. Њиховим дељењем настаје мноштво државица којима је неопходна сопствена војска, али и заштита од НАТОа.

Сви ти процеси праћени су снабдевањем наоружањем и војном опремом, чиме се запошљава профитабилна индустрија извозника капитала. При томе, НАТО наступа као претходница, чувар и заштитница ширења капитала западних моћника.

Питање је само да ли су интереси Запада јединствени или су и они парцијализовани. По свему судећи, приоритет имају амерички интереси. Зато, где год буде доведено у питање остваривање тих интереса, прети и војна интервенција. Осим тога, угрожавања америчких („мировних“) интереса може да се прогласи у сваком региону света, већ према томе како се помера фронт таласа интереса.

КАПИТАЛ НЕМА ОТАЏБИНУ

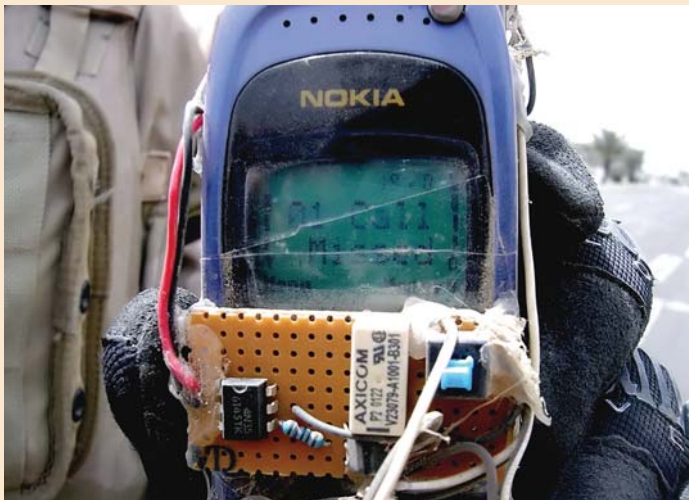
На глобалном плану у истом правцу делују представници транснационалних компанија и најмоћнијих држава које иза њих стоје. Оне посредством отворених и транспарентних регионалних, па и интерконтиненталних интеграција вежу за свој програм мале, недовољно развијене, па и средње развијене земље и чине их зависним. Транснационалне компаније, односно њихов капитал, избацио је паролу „капитал нема отаџбину“, чиме се означава неограничен домет стратегије глобализма. Отуда је излишно питање какав интерес имају Сједињене Државе, на пример, на Балкану (у Босни, на Космету), кад су оне, као и друге западне земље, у служби мултинационалног капитала који нема граница. Зато се с правом може закључити да је основа њихове националне идеологије у превазилажењу раније сарадње између националних држава. То подразумева стварање отворених друштава и постепено укидање постојећих граница, али тако да се безгранично распростире цивилизација западног друштва.

Дириговањем економским развојем недовољно развијених, па чак и средње развијених држава, транснационалне компаније могу да изазивају и унутрашњу дестабилизацију друштва, као услов и увод у капиталну промену друштвено-политичког састава и, аналогно томе, међународног положаја тих земаља. Тиме се објашњава зашто ММФ, Светска банка и друге финансијске институције Запада условљавају правац и ток привредних реформи у земљама које зависе од тих кредита. У остваривању глобалних интереса транснационалних компанија инструментализују се и УН, које имају ауторитет у глобалним размерама, али им недостаје ефективна сила. Отуда се институције УН упрежу у кола остваривања интереса Сједињених Америчких Држава. На тај начин се заобилази, као неефикасан, Савет безбедности УН, а његову улогу практично преузимају организације транснационалних компанија, чиме се приватизује организација светске безбедности.

Истина, у односу на колонијални период ситуација се променила утолико што више није увек неопходно да се земље предмети доминације поразе оружјем, освоје и њима загосподари. Довољно је да се постигне монопол на тржишту робе и привредних сировина, а у последње време да се потчине давањем зајмова који се не могу вратити и за чије се одлагање плаћања постављају све крупнији политички и идеолошки услови.

Претња силом и повремена употреба силе, сем тога, обезбеђују готово безусловну послушност. Постоји арсенал средстава која једна суперсила примењује да би наметнула своју вољу: од политичког маргинализовања до ускраћивања привредних привилегија, финансијске и потпуне економске блокаде, па све до оружаних удара ако је жртва упорна и „неразумна“. Најзад, економска моћ је најпоузданије мерило снаге једне земље, сви други облици моћи су њене функције.

Коришћење економских средстава за политичке и војне циљеве је веома разноврсно: ограничење, забрана и контрола увоза и извоза, односно примена санкција – да би се ослабила економска и војна моћ противника; пружање економске, техничке и војне помоћи – да би се учврстило савезништво; уцене и претње забраном, па и сама забрана даљег пружања економске (првенствено финансијске), техничке и војне помоћи – да би се земље примаоци принудиле на послушност и одустале од мера и акција које нису у сагласности с политиком и стратегијом земље испоручиоца; покушаји економског и технолошког потчињавања економски

ЕНИГМА ЕВРОАЗИЈЕ

Огроман и геополитички флуидан простор средње Евроазије (где у 25 држава живи око четиристо милиона становника, а готово све су етнички и верски хетерогене) јесте подручје потенцијалних великих изазова, па и могућих ратних сукоба и насиља у наредном периоду. На том се подручју Америка и међународна заједница могу суочити са изазовом који би знатно надмашио кризу у некадашњој Југославији.

Кључни значај има и геостратешко питање Кине као велике силе. Питање Кине као регионалне силе није само ствар једноставног потврђивања неке пароле, већ је суштина у томе колико је велику зону кинеског утицаја Америка спремна да прихвати као део политике успешног увођења Кине у светске послове? За Америку Кина је и даље супарник, а не стратешки партнер.

УЛОГА САД

За многе аналитичаре међународних односа 11. септембар 2001. јесте преломни датум у успостављању нове фазе међународних односа, у којој се тероризам појављује као највећа опасност.

Како су Сједињене Америчке Државе највише биле изложене терористичком деловању, предузеле су најодлучније кораке у стварању антитерористичке коалиције и кажњавању терориста и оних с њима повезаних држава и покрета. Својом политиком, пропраћеном војном силом, Америка је неспорно униполарни лидер који има довољно могућности да делује како хоће, када хоће и против кога хоће (СРЈ, Авганистан, Ирак). Ни резолуције Савета безбедности ОУН, ни солидарност савезника из НАТО нису потребни да би Америка постигла оно што жели и што сматра исправним.

Супротстављање таквом моделу униполаризма је евидентно. Више великих земаља: Русија, Кина, Индија, Француска, Немачка и друге, хтеле би да виде мултиполарни свет, у коме има простора за шира договарања на врху и где Америка може бити једна од водећих сила – никако не једина. Међутим, због низа економско-финансијских, војних, технолошких и политичких чинилаца, у овом тренутку та жеља за мултиполаризмом остаје само евентуална коректура за америчко униполарно деловање и вођство.

слабијих и мање развијених земаља, у чему посебну улогу имају транснационалне компаније, итд.

ИНФОРМАЦИЈА – КЉУЧНИ ЕЛЕМЕНТ УСПЕХА

У новије време, посебно после распада Совјетског Савеза и завршетка периода хладног рата, водеће светске силе, које настоје да се одрже у економском врху повлашћених, присиљене су да, поред бављења класичном шпијунажом, одвајају све већа материјална средства и људске ресурсе за пословну (која обједињава термин индустријска и/или економска) обавештајну делатност, односно пословну шпијунажу. Она се, за разлику од класичне шпијунаже, бави сакупљањем економских података, анализа и информација о технологији, пословним везама, ценама, те о финансијским плановима ривала или клијената, а све ради надвладавања конкурената у потрази за новим тржиштима или надметања за нове послове и сузбијања конкуренције на светском тржишту.

У новој логици доминације у контроли тржишта развила се и изузетна потреба да се овлада знањима у свим његовим видовима, јер је економска утакмица непрекидна. Чврста повезаност и међузависност привреда свих земаља у свету, конкуренција која стоји изнад свега тога, условили су развитак пословне шпијунаже до невероватних размера. Зато је информација данас кључни елемент успешности сваког, па и економског посла. Значај праве, проверене и правовремене информације у данашњим економским односима раван је значају капитала, који је уложен у неку економску операцију.

На основу до сада изнетих чињеница, може се закључити да глобализација, као светски процес, разоткрива чињеницу да је дошло време економског ратовања и пословне шпијунаже, уместо историјски наслеђених сукоба регионалног и субрегионалног карактера, што је од посебног значаја за земље у транзицији, према томе, и за војни сектор. ■

У следећем броју:
ГЛОБАЛНА ИМПЕРИЈА

КАЛЕНДАР

4. октобар 1957.

Полетео „Спутњик 1“, први вештачки сателит у земљиној орбити.

6. октобар 1915.

Артиљеријском ватром по првој линији српских положаја, у 14 часова, почела је трећа офанзива против Србије у Првом светском рату. Удруженим немачким, аустроугарским и бугарским трупама командовао је маршал Аугуст Мекензен.

8. октобар 1912.

Црна Гора је објавила рат Турској. Сутрадан је једна црногорска чета напала турски положај, чиме је почео Први балкански рат.

8. октобар 1918.

Оснивањем Народног вијећа Словенаца, Хрвата и Срба завршен је процес формирања централног представничког тела југословенских земаља у Аустроугарској. Темелни политички програм тог већа био је „уједињење свих Словенаца, Хрвата и Срба у народну, слободну и неовисну државу Словенаца, Хрвата и Срба, уређену на демократским начелима“.

9. октобар 1934.

Хрватске усташе, италијански фашисти и припадници бугарског ВМРО-а извршили су у Марсељу атентат на краља Александра Карађорђевића.

14. октобар 1941.

Немачка војска је у СССР-у заузела Калињин и Ржев.

14–15. октобра 1946.

Реагујући на пресуду Врховног суда Хрватске, којом је загребачки над-бискуп Алојзије Степинац осуђен на 16 година затвора, папа Пије XII издао је декларацију којом је наређено да се из Римокатоличке цркве екскомуницирају сви који су одговорни за суђење Степинцу. Декларација се у првом реду односила на Јосипа Броза Тита.

15–21. октобра 1941.

У Краљеву и Крагујевцу немачке окупационе власти стрељале више хиљада људи од 15 до 60 година старости. У Краљеву је од 15. до 18. октобра стрељано 1.736 мушкараца и 19 жена. У Крагујевцу је 21. октобра стрељано 2.300 људи, а међу њима и 144 деце млађе од 16 година.

ШТАМПА

НАРОДНА АРМИЈА

ЧЕТИРИ ДЕЦЕНИЈЕ ИЗЛАЖЕЊА

„Настављајући традиције билтена Врховног штаба НОВ и ПОЈ и целокупне наше ратне војне штампе, први број ‘Народне армије’ штампан је 2. октобра 1945. године. У протеклих четрдесет година ‘Народна армија’ је изашла у 2.412 бројева, у укупном тиражу од око 160 милиона примерака.“

2. октобар 1985.

АТЛЕТСКИ ШАМПИОНАТ АРМИЈА
БАЛКАНСКОГ СВЕЗА

„Два дана срчаних и мушких борби између атлетичара армија Грчке, Турске и Југославије била су у правом смислу речи спортски догађај за главни град Македоније. Преко десет хиљада гледалаца (рекордан број за овакве приредбе у Скопљу) присуствовало је једној изванредној спортској манифестацији.“

7. октобар 1955.

ГЕНОЦИД НАД СРБИМА
У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

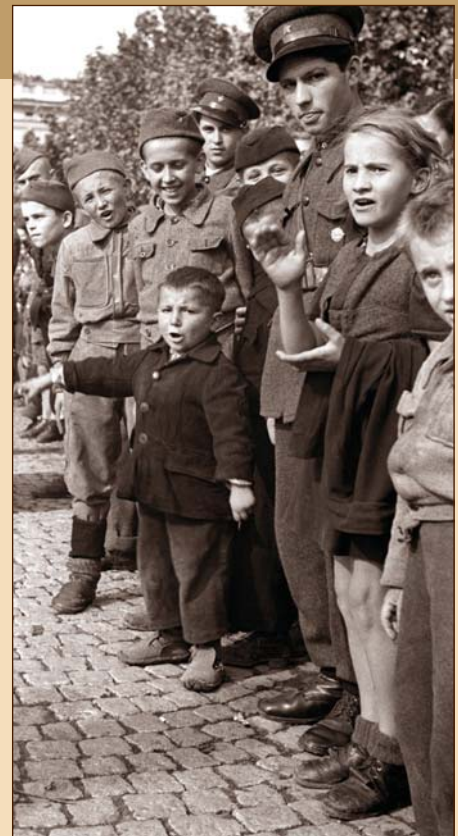
„Тренутно, на простору бивше БиХ, муслиманске и хрватске снаге држе у затворима и логорима око 50.000 Срба, углавном жена и деце, док је око 10.000 Срба убијено.“

8. октобар 1992.

Припремио Миљан МИЛКИЋ

Прослава ослобођења Београда,
20. октобра 1945. годинеФОТО
АЛБУМ

Припремио Радован ПОПОВИЋ

Из Војног музеја у Београду

ПЛАМЕНО СЕЧИВО

Илија Бирчанин, „обор кнез испод Медведника“, стекао је још за живота славу, те су га биографи описиван као „витеза на коњу и оружју“.

Да би спречиле дизање устанка, дахије су у Београдском пашалуку, у сечи кнезова, међу првим виђенијим Србима погубили Илију Бирчанина. Ухвативши га на превару, заједно са ваљевским кнезом Алексом Ненадовићем, Мехмед-ага Фочић их је обојицу погубио у Ваљеву, 4. фебруара 1804. године.

Остало је забележено да се и сам дахија Фочић дивио Бирчаниновом јунаштву и одважности:

„А кад нама порезу донесе, под оружјем на диван изађе, десну руку на јатаган метне, а лијевом порезу додаје, Мехмед-ага, ево ти пореза... Ја порезу започнем бројати, а он на ме очима стријељати, он је паша, а ја сам субаша“.

Таквог га је, „у богату руху и оружју“, 1938. године, на платну у атељеу Војног музеја овековечио сликар Лукијан Бибић.

Претпоставља се да је сабља Илије Бирчанина из 18. века, ратни плен, а судећи по изгледу припадала је неком од

турских великодостојника. За једну такву сабљу у свом раду „Старинско оружје“ Вејсил Ћурчић наводи да је припадала Смаил-аги Ченгићу, те да се налази у Земаљском музеју у Сарајеву. Сабља Илије Бирчанина је турског типа, са дршком у облику луковичасте главице и челичним масивним сечивом у облику таласастих језичака пламена, по чему је уобичајен назив „пламено сечиво“. Са једне стране сечива, у шестокракој звезди, златом је тауширан цитат из Курана, који у преводу гласи: „Помоћ од Бога и победа је близу“. Корице су од црне шагринске коже, са глатким месинганим оковом, а за две алке закачен је каиш од црвеног уплетеног гајтана, са два медаљона и кићанкама.

Сабља је сачувана у породици нашег великог сликара Паје Јовановића. Приликом пресељења из Париза у Минхен, он је сабљу поверио на чување свом брату Стеви Јовановићу. Након сликареве смрти, његов брат је ту драгоцену реликвију послао, посредством рођаке Соје Јовановић, на дар Војном музеју у Београду, 9. јануара 1965, ценећи да је сабљи место у Отаџбини. ■

Анђелија РАДОВИЋ

Сабља Илије Бирчанина

РАЗМИШЉАЊА О СТВАРИМА ОБИЧНИМ

СВАКОДНЕВИЦА

Она је – чврста непробудност. Вечна брига. Тешка чама. Непрестана бука, повремено прекинута следећом недаћом. И рђаво расположење! А понедељак је – пралик баналности.

Да, у том случају ствар са животом стоји рђаво. Али, не треба бацати кривицу за то на „живот“. Теби недостаје вештина живљења; било би глупо очекивати да ће ти живот организовати свечане пријеме. Зато твори сам, и преображавај се, иначе ће те свакодневица савладати. А у животу нема веће срамоте него бити побеђен – и то не од великана, не од најсилнијег непријатеља, не од болести, већ од сивог свакодневничног постојања.

Дакле – живети је вештина!

Пре свега, ваља спокојно и храбро гледати у очи непријатељу! Никада нећемо успети да се избавимо свакодневице. Она ће постојати увек. Она сачињава материју нашег живота. И, ако празник служи само томе да би, слично муњи, осветлио сивило свакодневице и разобличио свакодневље, онда нам је он штетан, ми смо га недостојни. Само онај је заслужио радост празника који је заволео своју свакодневицу. Како то да се постигне?

То се може постићи, пронашавши освештан смисао у свом свакодневном послу, погрузивши га у дубину срца и осветливши и запаливши свакодневност зраком његовог сјаја. То је први захтев, чак првооснова умећа живота. Шта си ти у Васељени? Каква су твоја дела пред Отацбином? Какав ћеш да устанеш пред Лицем Божијим, са својим свакодневним послом? Шта ћеш предати њему, Господу?

Још то ниси разјаснио? Још то не знаш? Па како живиш? Бесмислено, слепо, тупо и бесловесно? Тада ћеш лако доспети у „чврсту непробудност“ твоје свакодневице. И упасти у чаму, у рђаво расположење, и у све што их прати.

Не треба слепо примати свакодневни напор као рад лишен смисла из нужде, као робијашку муку, као муку од плате до плате. Треба то преосмислити. Треба схватити озбиљан смисао своје професије и бринути о њој у име њеног вишег смисла. Треба се озбиљно односити према самој себи, дакле и према сопственој професији, и према сопственој свакодневици. Свакодневица остаје, али ју је неопходно преобразити изнутра. Она мора да буде испуњена смислом, мора да оживи, да постане вишеслојна; а не да остане чврста „непробудност“.

Бесмислено је – нерадосно. Човек је саздан тако да не може живети нерадосно. Онај ко наизглед живи без радости, неизоставно је себи измислио замену за радост. Радост мора, међутим, проистицати из свакодневног рада, чак само у том смислу, да се трудиш све више и више, да повишаваш квалитет свог рада, да се пењеш ка врху по ступњевима усавршења.

Ако си пронашао високи смисао свог рада и радост у његовом квалитету, да ли ћеш моћи и после тога да говориш о „чврстој непробудности“? Живот ће за тебе постати најсветија нит. И узлет у твом животу је обезбеђен. Па радост ослобађа творачке силе; творачке силе формирају карактер; а природа рада изазива радост у раду.

Погледај: на овај начин твоја свакодневица улази у добри круг духовног оздрављења. Сада за тебе више нема мучне свакодневице, ти ћеш пред Лице Божије стати освештан и исцељен. ■

Иван А. ИЉИН

Из књиге „Пред буктавим загонеткама Господњим“, Светигора, Цетиње, 2001.

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

1 – 15. октобар

Православни

3. октобар – Свети великомученик Јевстатије

6. октобар – Зачеће светог Јована Претече

и Крститеља

8. октобар – Задушнице

9. октобар – Свети апостол и јеванђелист Јован Богослов

2. октобар – Преподобни Киријак Отшелник – Михољдан

4. октобар – Покров Пресвете Богородице

Јеврејски

4. и 5. октобар – Рош ашана, 5765.

СВЕТИ ЈОВАН БОГОСЛОВ

Апостол и јеванђелист Свети Јован Богослов, био је син рибара Заведеја и мајке Саломије. Са својим братом Јаковом кренуо је за Христом и никада га више није напустио. Једини је са светом Богомајком остао под крстом распетог Господа, а потом јој је брижно служио светој све до њеног успења. Касније је отишао у Ефес и, надахнуто проповедајући, многе је преобратио у хришћанство. У прогонству, на острву Патмос, написао је чувено Јеванђеље и Откровење. У време цара Нерве поново је био слободан и вратио се у Ефес, где је наставио своје дело христијанизације незнабожаца.

Када је имао више од сто година, изашао је са својих седам ученика из Ефеса и наредио им да ископају гроб у облику крста. Потом је легао у гроб и његови ученици су га сахранили. Верници су касније отворили Јованов гроб, али тело није било у њему. Једино се сваке године 21. маја (8. маја по старом календару), са његовог гроба дизао неки ситан прах, мирисан и лековит, којим је народ лечио многе болести. ■

ЕКСТРЕМНИ СПОРТОВИ - ПАРАГЛАЈДИНГ

КОРАЦИ
У ВЕТАР

Пилот на земљи пуни параглајдер ваздухом и са формираним крилом, правећи неколико корака у ветар, одваја се од земље. И тада, негде између првог удаха ваздуха који дишу птице и спонтаног узвика усхићења, прича добија свој прави смисао.

Шта је то параглајдинг?

Параглајдинг је ваздухопловни спорт настао на обронцима Алпа као резултат покушаја француских скијаша да се падобранима и скијама спусте низ стрме алпске литице. Последњих петнаест година овај спорт интензивно се развија у свету, а жеља да се што дуже остане у ваздуху довела је до конструисања нешто другачијег падобрана – параглајдера.

Параглајдер је меко крило, променљивог облика и, за разлику од падобрана који се само спушта, може и да нас подиже у висину. За бављење параглајдингом, поред параглајдера (крило), неопходно је имати: систем веза (седиште), резервни падобран и кацига, а да би летење било што угодније, пожељне су и рукавице, комбинезон, вариометар (висиномер) и ГПС уређај. Параглајдером се управља са две команде, лева за лево, десна за десно и обе за заустављање.

Постоје три основна облика полетања параглајдером. Први је полетање са падине, пропланка или планине, и у том случају квалитет параглајдинга је условљен метеоролошком ситуацијом и конфигурацијом терена. Наиме, пожељно је да ветар дува у лице не брже од шест до седам метара у секунди, односно, како би рекли пилоти параглајдера, не би требало да буде већи од две трећине брзине крила (у супротном летели бисмо уназад) и потребан је нагиб терена који је већи од 40 степени. Када су ти основни услови задовољени, можемо и да полетимо. Пилот на земљи пуни параглајдер ваздухом и са формираним крилом,

правећи пар корака у ветар, одваја се од земље. И тада, негде између првог удаха ваздуха који дишу птице и спонтаног узвика усхићења, прича добија свој прави смисао.

Иако једино овакво полетање многи пилоти глајдера сматрају оним правим, постоје још два облика стартовања која пружају већу слободу у избору времена и простора. Полетање на витло, односно вучом, могуће је извести и у равничарским пределима и, у овом случају, нисмо толико зависни од правца ветра, док полетање парамотором пружа пилоту највећу слободу јер најмање захтева посебне услове. Са парамотором можемо да летимо где ми хоћемо, јер нисмо везани за падинске или термичке стубове – ограничени смо једино горивом. Ипак, мотор прави буку што код многих спортских параглајдериста ствара аверзију према таквом виду летења.

А шта се дешава у лету?

Пилоти лове успоне стубова да би што дуже остали у ваздуху и постигли што веће висине. Технички посматрано, кад је ваздушна маса непосредно изнад земље хладнија, а сунчан је и топао дан, хладна маса се загрева и почиње да се подиже. Тада се јављају успони струјања ваздуха. Рекорди у дужини и висини летења параглајдингом стално се померају. Светски рекорд у дужини летења, који износи око 400 километара, постигнут је у Африци – песковито земљиште више се загрева и изнад њега су јачи термички стубови, за разлику од шума или водених површина које се спорије загревају и хладније су од околине. Рекорд наших пилота параглајдера износи око 85 километара и направљен је у Грчкој.

У лету параглајдер пада брзином од једног до два метра у секунди, у зависности од модела глајдера. Међутим, ако

су повољни метеоролошки услови и успони струјања ваздуха већи од тих 1-2м/с, онда можемо и да летимо на горе. Мотором га увек можемо подићи, довољно је само да додамо гас.

Како изгледа обука?

Уколико вас је до сада испричана прича о параглајдингу заинтересовала за тај спорт и пожелели сте да се опробате у њему, за почетак неопходно је да се учланите у неки од параглајдинг клубова. Првог дана обуке пилоти парагладера показаће вам опрему. Следе и практични часови на земљи – подизање крила и његова контрола. Обука се изводи на земљи све док инструктор не процени да сте способни за полетање – али и слетање. Полеће се прво са малих висина, које се с временом повећавају. Како свако крило има своју носивост, тежина опреме прилагођена је тежини пилота.

ТАКМИЧЕЊА

Постоје две основне дисциплине такмичења у параглајдингу: прецизно слетање где је циљ да погодину нулу (центар) на „палачинки“. Десет метара је промер круга који се бодује, а све изван тога се пише као 1.000 односно максималан број поена. На крају, циљ је да имамо што мање поена.

Код такмичења у прелету бодују се брзина и дужина прелета. Дају се контролне тачке које треба прелетети, уз обавезно коришћење ГПС-а јер он оцртава путању кретања и сигнализира тренутак када стигнемо до контролне тачке коју треба да учр-тамо. Све тачке се, наравно, обилазе из ваздуха. Чим дотакнемо земљу на том месту завршавамо такмичење и бодује се пређена дужина пута. Постоји и одређени минимум који треба прећи, у противном такмичар се дисквалификује.

У 72. специјалној бригади постоји параглајдинг секција чији се чланови залажу да тај спорт уврсте у редовну обуку одређених састава у Војсци као средство за десант. Наравно, предлог не представља ништа ново јер у специјалним јединицама развијенијих земаља такви курсеви већ постоје. Како истичу у тој јединици ВСЦГ, предности парагладера у односу на падобран су у аутономији пилота. За извођење прелета или десанта није потребан аеродром, нити авион, а и парамоторно летење је најјефтиније. Хеликоптер потроши за сат времена лета око 800 литара горива док парамотор троши три литра на сат.

У овом спорту криви смо или заслужни за све што нам се догоди. Уколико испоштујемо све природне законе и прописане норме у летењу, спорт је потпуно безбедан.

Колико све то кошта?

Иако је параглајдинг један од најјефтинијих ваздухопловних спортова, прилично је скуп. За куповину крила потребно је издвојити око две хиљаде евра, док парамотор кошта од три до пет хиљада. За оне који не планирају да сами купују опрему решење је у клубовима. Тако је учлањење у Клуб екстремних спортова „Соко“ 200 евра, а дан обуке на парагладеру 20 евра, сазнајемо од Слободана Николића, једног од оснивача Клуба, иначе припадника 72. специјалне бригаде ВСЦГ.

Старији водник прве класе Николић је падобранац од 1992. године, а параглајдингом се бави од 1998. године. Каже да су то повезани спортови који имају и неке битне разлике, на пример, у параглајдингу нема слободног пада, док у падобранству нема летења на горе, али су ту и бројне сличности.

„Параглајдингом сам почео да се бавим зато што су ми недостајали падобрански скокови, више времена у ваздуху, па сам тражио начин да то остварим. То, мени тако битно и жељено време лета пронашао сам у параглајдингу. Заљубио сам се у тај спорт – на први лет. Постао ми је страст“, каже Николић који има звање пилота парагладера и инструктора падобранства.

Питали смо нашег саговорника постоји ли трема после великог броја скокова и сати проведених у ваздуху и шта је таквом искуству изазов.

„Трема увек постоји када пробате нешто ново. Кад савладате одређени ниво, поново имате жељу да пробате нешто ново, испитате сопствене границе. Наравно, увек треба реално сагледати однос између жеља и способности. Параглајдинг је софистицирани спорт који, поред физичког, захтева и ментално ангажовање. Праћење и учење метеорологије и аеродинамике веома је корисно, чак неопходно за самостално бављење овим спортом. Оно што ме сада највише привлачи јесу дужи прелети, постављање рекорда и акробатско летење, обликовање фигура у ваздуху. Питате колико је то екстреман спорт? Онолико колико га ми учинимо таквим.“

И док слушам ову примамљиву и изазовну причу о параглајдингу и прелиставам фотографије које приказују готово нестварне крајолике и шарене парагладере изнад њих, у мени се буди авантуристички дух и у глави почињем да одмотавам филм у коме бар дотичем човеков вечити сан. Све ми делује толико стварно да већ осећам добро познат грч узбуђења у стомаку, као да ми говори да је параглајдинг нешто што се мора пробати, па макар прелетела само оних неколико метара висинске разлике на неком од првих часова обуке. А уколико кућни буџет и страх од висине дозволе, можда поздравим и коју птицу у лету. Усталом, зар лет није то на чему људи завиде птицама. ■

Сања САВИЋ
Снимео Даримир БАНДА

ОДБРАНА

НАРУЦБЕНИЦА

Претплаћујем се на магазин ОДБРАНА до краја 2005. године (шест бројева), по претплатној цени од 540 динара.

Уколико се претплаћујете на већи број примерака, уплатити одговарајућу суму (помножити број примерака са претплатном ценом).

Плаћање унапред. Наручбеницу и уплатницу слати на адресу:

НИЦ „Војска“, Катанићева 15, 11002 Београд.

Рекламацију због неуручења пошилке примамо у року од 30 дана.

У случају спора надлежан је Други општински суд у Београду.

Купац _____

Улица и број _____

Телефон: _____

Место и број поште _____

Потпис наручиоца _____

10000 KORAKA DO SAVRŠENOG ZDRAVLJA

PLUS POPFARM

Tel. 011/432942

ul. Ljubostinska 7

PEDOMETAR

brojač koraka

ПРЕПОРУЧУЈЕМО

Најлепши
поклон за најдраже

КЊИГЕ ЗА ДУШУ И ЉУБАВ

Обрадујте своје
најмилије лепом књигом

1. ЖЕНИ С ЉУБАВЉУ

330 мисли и стихова познатих личности и песника о жени и љубави
Цена 250,00 динара

2. НАЈЛЕПШЕ ЉУБАВНЕ ПЕСМЕ НАШИХ ПЕСНИКА

Сто најлепших песама о љубави
50 песника
Цена 250,00 динара

3. НАЈЛЕПШЕ ЉУБАВНЕ ПЕСМЕ СТРАНИХ ПЕСНИКА

Сто најлепших песама о љубави
70 светских аутора из 20 земаља
Цена 250,00 динара

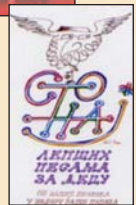
4. НАЈЛЕПША ЉУБАВНА ПИСМА

Писма великих љубави знаних и незнатих личности из земље и света
Цена 300,00 динара

5. МАЈЦИ С ЉУБАВЉУ

Изабране пословице, мисли и изреке, народне питалице, наши и страни песници о мајци
Цена 300,00 динара

6. СТО НАЈЛЕПШИХ ПЕСАМА ЗА ДЕЦУ

Најлепши стихови педесет наших песника у избору дечјег песника, публицисте и глумца Раше Попова
Цена 300,00 динара

7. КОМПЛЕТ СВИХ ШЕСТ КЊИГА

Цена 1.200,00 ДИНАРА
(ПОПУСТ 450,00 ДИНАРА)
У цену су урачунати поштарина и ПДВ

НАРУЦБЕНИЦА

Наручујем књиге под редним бројем /комплет.....укупно .....дин.

Купац .....

Адреса поручиоца.....

Уплату извршити на жиро рачун: 205-47065-28

YU marketing press, Београд

Доказ о уплати или наруцбеницу послати на адресу:

YU маркетинг пресс, 11000 Београд, Браће Јерковића 69.

Издања можете добити и поузећем
(поруцбине и информације телефоном 011/2460-426.)

За десет и више комплекта одобравамо
додатни попуст

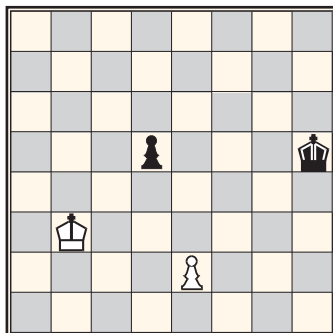
Јуїослав Влаховић
COMEDIANS

Поуке
**ОПРЕЗНО
У ЗАВРШНИЦИ**

Студија Моравец, 1940.

Бели: **К63, е2**
Црни: **Кх5, д5**
Бели на потезу.

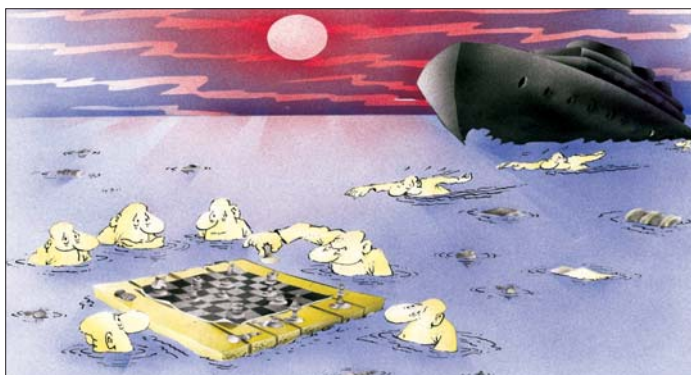
Добитак је само са:
1.К64!
На 1.Кц3? Кг5 2.Кд4 Кф4 и од-
мах реми.
1...Кг5 2.Кц5 Кф4 3.Кд4! Кф5
4.Кд5
1:0

Јован ПРОКОПЉЕВИЋ

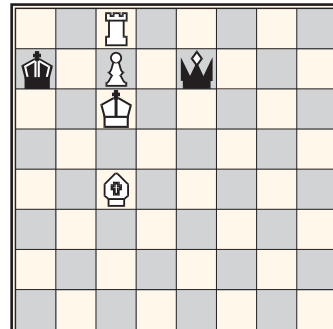
ЦИТАТИ

(Као и у политици) и у шаху постоји демонизација противника, а сврха јој је психолошка надмоћ и победа у мечу или на турниру. Разним изјавама, чланцима и исказивањем личне нетрпељивости, противнику се замера штошта и, при томе, вребају његове слабости, које би се, у директном судару, могле вешто искористити. Наравно, могуће је и потцењивање противника, а оно је, често, плод охолости и лоше процене противникове снаге.

(Д. Шаховић: „Судбине на шаховској плочи“)

Студија
В. НЕВАКЛИНА
1986.

Бели: **Кц6, Тц8, Лц4, ц7**
Црни: **Ка7, Де7**
Бели на потезу.
1.Та8 Ка8 2.ц8Д Ка7 3.Даб
Кб8 4.Дб6 Ка8 5.Лд5
1:0

РЕКЛИ СУ...

Није довољно бити добар играч,
потребно је добро играти.

Тараш

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

	1	2	3	4	5	6		7	8	9	10	11		12	13	14	15	16
17							18						19					
20							21						22					
23							24											
25					26					27					28			
29				30				31						32				
	33	34							35				36					
37						38			39								40	41
42					43					44				45				
46				47				48						49				
50												51						
52						53						54						
55						56						57						

ВОДОРАВНО:

17. Осећање моралне одговорности за своје поступке, 18. Словеначка лука, Копер, 19. Планина у Славонији, 20. Детективски филм, 21. Већа, 22. Народна скупштина у античкој Грчкој, 23. Мрежњача, мрежница ока (мн.), 24. Индијанац, 25. Манојло одмила, 26. Бивша иранска номадска племена, 27. Стари Словен, 28. Име француске глумице Жирардо, 29. Оливер одмила, 30. Двоје, 31. Унутра (лат.), 32. Престоница Чешке, 34. Град у Украјини, 35. Уметност (лат.), 36. Галама, дерњава, 37. Мати, матер, 38. Снажан, моћан, 39. Сталак, 42. Корице за наочаре, наливперо и слично, 43. Хајдучки помагач, 44. Мања војна јединица, 45. Срдит, 46. Врста инстант-напитка од кафе, 47. Престоница Аустрије, 48. Парњак статора електромотора, 49. Драге воље, 50. Истраживачки рад, 51. Попис, списак имена, 52. Присталица стоицизма, 53. Илустратор, 54. Мала суза, 55. Народна реч за новац, динар, 56. Полуострво у Грчкој, 57. Спортски учитељ.

УСПРАВНО:

1. Врлетно, стрмовито, 2. Област распрострањености биљне или животињске врсте, 3. Светски позната поп певачица, 4. Име италијанског филмског режисера Петрија, 5. Сенка, сена, 6. Ломњава, прасак, 7. Кочеве, колци, 8. Преокрети, 9. Први рад, прво дело, 10. Староримски поздрав, 11. Вештина исцељивања рана, видарство, 12. Међународни уговор, споразум, 13. Агим одмила, 14. Житељ града у Србији, 15. Рано јутарње устајање, 16. Шлем, 22. Лична заменица, 24. Шнајдерка, 26. Префикс за давнину, 27. Чокот винове лозе, 28. Уз, до, поред, 30. Новозеландско дрво за бродоградњу, 31. Јединица мере за снагу, 32. Канал Дунав–Тиса–Дунав (скр.), 33. Хрскивица у зглобу, менискус, 34. Сведочанства, потврде, 35. Мера за драгоцености (мн.), 36. Пређашње свршено време (грам.), 38. Животиња са бодљама, 39. Алкохолно пиће пореклом из Француске, 40. Делови печачког прибора, 41. Стругар, 43. Баба, старица, 44. Теткин муж, тетак, 45. Засуни, крачуни, 47. Мочварно земљиште, 48. Башта, 49. Печат, штамбиљ.

Новинско-издавачки центар

ВОЈСКА

11000 Београд, Катанићева 15

ПРЕПОРУЧУЈЕ

310117 **Културна баштина Србије**

Културна баштина Црне Горе

Културна баштина Републике Српске

Аутори: Сретен Петровић и Љиљана Шево

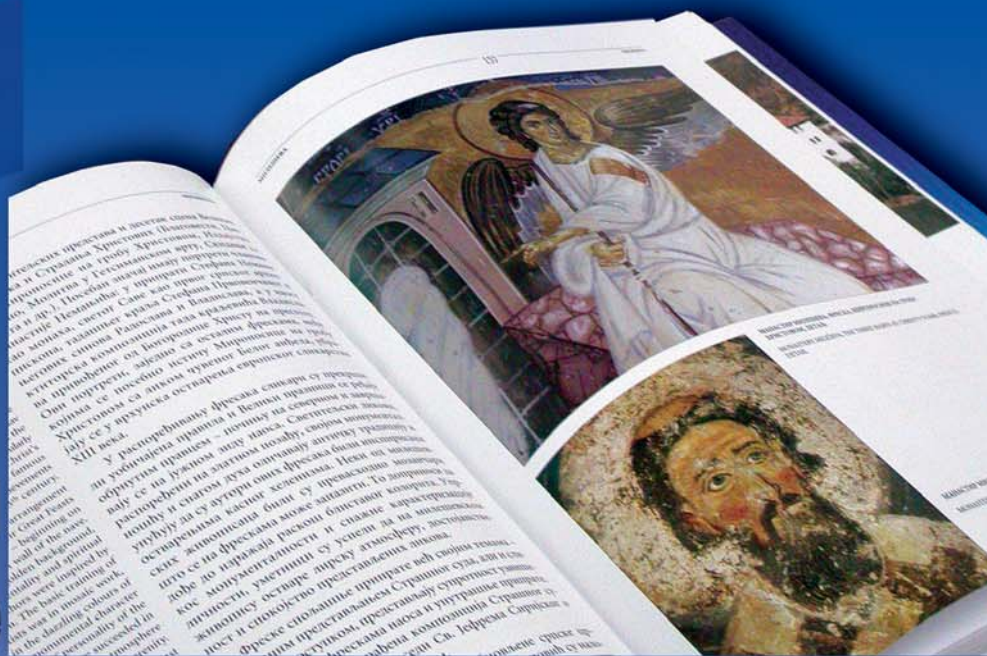
Репрезентативно издање чији је наслов велика препорука. Три књиге, три елитне монографије у једној целини. КУЛТУРНА БАШТИНА СРБИЈЕ; КУЛТУРНА БАШТИНА ЦРНЕ ГОРЕ и КУЛТУРНА БАШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ. Аутор прве две је Сретен Петковић, а треће Љиљана Шево. Упоредни текст на српском и енглеском језику прате атрактивне фотографије и илустрације. Угледни аутори нам у најлепшем светлу представљају културно благо које побуђује пажњу јавности широм света а открива корене националног бића, вере и историјске токове на вековима изазовним просторима. Књиге обилују подацима о богатом средњовековном наслеђу, било да су старе тврђаве, манастири, цркве, иконе или дела примењене уметности неговане у крилу православне, католичке, исламске религије или других религија. На тај начин многа историјска и мање позната места отварају нам своје културне ризнице.

Луксузно опремљене, у тврдом повезу, три књиге у кутији, обима 342, 223 и 206 страница, формата 24 x 29 цм. Цена комплекта је 18.900,00 динара.

Плаћање се врши унапред. Комплет се испоручује након уплате целокупног износа. Новац се уплаћује на жиро-рачун НИЦ „Војска“ 840-49849-58 уз назнаку „за Културну баштину“. Књиге можете купити и решењем о административној забрани.

Наруцбеницу и примерак уплатнице послати на адресу: **НИЦ „Војска“, Катанићева 15, 11000 Београд.**

Комплет се може набавити и у нашој књижари: – у Београду, Васина 22

НИЦ „Војска“, Катанићева 15, 11000 Београд тел: 011/3401-227, телефакс: 011/3615-488. жиро-рачун: 840-49849-58

НАРУЦБЕНИЦА

Наручујем ..... примерака књиге:
**КУЛТУРНА БАШТИНА СРБИЈЕ; КУЛТУРНА БАШТИНА ЦРНЕ ГОРЕ
и КУЛТУРНА БАШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ**

по укупној цени од 18.900,00 динара.

Књиге ћу платити (заокружити број): 1) одједном (плаћање унапред)
2) на кредит у ..... месечних рата (највише 10)
по ..... динара, уз оверену административну забрану.

Код плаћања унапред уз наруцбеницу послати доказ о уплати целокупног износа увећаног за поштарину у износу 300 динара. Купци на кредит достављају административну забрану (обаразац се добија од НИЦ „Војска“) оверену у Војној пошти или предузећу у коме су запослени. Рекламације у случају неуручивања књига примамо у року од 30 дана.

Купац.....(и
ме, очево име, презиме)

Матични број грађана ..... Број личне карте .....
издате у МУП .....

Улица и број .....

Место и број поште ..... Телефон .....

Датум ..... Потпис наручиоца

Именовани је стално запослен у .....
(назив ВП или предузећа)

Улица и број .....

телефон ..... Место и број поште .....

МП Овера овлашћеног лица

ПРЕПОРУЧУЈЕ

*монографију
63. падобранске
бригаде*

Књига посвећена стварању и развоју чувене 63. падобранске бригаде изузетна је по много чему: садржају, илустрацијама и привлачном изгледу. Војници са две заклетве, како зову припаднике те елитне јединице, вечни су пример војничке части, пожртвовања и врхунске обучености, а надасве осећања оданости отаџбини и униформи коју поносно носе. Црвена беретка с падобранским знаком њихово је прво уочљиво обележје.

Текст је посвећен бригади, људима који су је стварали, бранили њен углед, ратовали за слободу свог народа, часно гинули и одлазили у легенду.

О њима можете читати, њих можете видети на бројним фотографијама које богато илуструју књигу вишегодишњег новинара листа „Војска”, сада официра 63. падобранске бригаде Владике Крстића.

Књига је обима 184 стране, формата 22x25 цм, тврдог повеза, с пуним колором и квалитетним папиром.

ВЛАДИЦА
КРСТИЋ

**ВОЈНИЦИ
СА ДВЕ
ЗАКЛЕТВЕ**

*Падобранци
63. падобранске
бригаде*

НАРУЧБЕНИЦА

НИЦ „Војска”, Катанићева 15, 11000 Београд
Тел. 011/3615-502, телефакс : 011/3615-488
Жиро-рачун : 840 - 49849 -58

Овим наручујем _____ примерака књиге о 63. падобранској бригади
„ВОЈНИЦИ СА ДВЕ ЗАКЛЕТВЕ” по цени
од 1.512,00 динара.

Књиге ћу платити (заокружити):

1. унапред у целости
2. у две месечне рате

У оба случаја обавезна је доплата 100,00 динара за поштарину.

Уз наручбеницу послати доказ о уплати. Књиге се испоручују
након уплате целокупног износа.

Купац:

_____ (име, очево име и презиме)

ЈМБГ

Број личне карте:

_____ издате у МУП

Улица и број:

_____ Телефон:

Место и број поште:

Датум

Потпис наручиоца